

DE VERBORGEN SCHATTEN VAN KATWIJK

Een inventarisatie van kunst, in het bijzonder uit de 1%-regeling in scholen binnen de gemeente Katwijk

Onwetendheid is de bron van alle kwaad – Socrates

Voorwoord

Voor u ligt het rapport *De Verborgene schatten van Katwijk - Een inventarisatie van kunst, in het bijzonder uit de 1%-regeling, in scholen binnen de gemeente Katwijk*, geschreven in het kader van mijn stage bij de afdeling Monumenten van gemeente Katwijk. Deze stage, die vanuit de masteropleiding Erfgoedstudies aan Vrije Universiteit Amsterdam tot stand is gekomen, vormde de vervulling van een persoonlijke wens om meer inzicht te krijgen in de omgang met cultureel erfgoed door ambtelijke organisaties.

Het rapport is tot stand gekomen na een periode waarin ik onderzoek heb verricht naar kunstwerken in Katwijkse schoolgebouwen. Het ontbrak bij de gemeente Katwijk aan een goed beeld van de kunst die in plaatselijke scholen aanwezig was. Dit gebrek werd als een probleem ervaren doordat (in het bijzonder monumentale) kunst in scholen aan constante dreiging onderhevig is. Schoolgebouwen worden constant aangepast. Ze worden verbouwd, er worden nieuwe lokalen aangebouwd of scholen komen leeg te staan en worden gesloopt. Al deze ingrepen zorgen ervoor dat (waardevolle) kunstwerken beschadigd kunnen worden of zelfs verloren gaan.

Het rapport is daarmee een inventarisatie waarmee de gemeente Katwijk, maar ook de scholen als eigenaar van de kunstwerken, bewust gemaakt worden van de schatten die zich in of rond hun gebouwen bevinden. Tegelijkertijd vormt het rapport een oproep aan de gemeente Katwijk en de scholen om goed voor hun cultureel erfgoed te zorgen. Het beroemde citaat "*alles van waarde is weerloos*" van Lucibert illustreert dit op treffende wijze. Een kleine ingreep kan immers grote gevolgen hebben voor de aanwezige kunstwerken. In dat kader kan de waardering die voor de verschillende werken van belang zijn. Hopelijk kan deze waardering bijdragen om tot een wel overwogen beslissing te komen over de omgang met deze kunstwerken wanneer zij aan bedreigingen bloot gesteld worden.

Op deze plaats zou ik iedereen willen bedanken die een bijdrage hebben geleverd aan het tot stand komen van dit rapport. In het bijzonder dient mijn stagebegeleider Rianne van Hilten, beleidsmedewerker Monumenten bij de gemeente Katwijk, genoemd te worden. Met haar enthousiasme, kritische vragen en opmerkingen heeft zij ervoor gezorgd dat ik met een hernieuwde passie naar publieke kunst ben gaan kijken. Daarnaast heeft zij ervoor gezorgd dat ik de ambtelijke organisatie met een frisse blik ben gaan zien. Ook haar collega Inge Hoogervorst moet hier genoemd worden vanwege de prettige discussies die we hebben gevoerd over de aanwijzing van gemeentelijke monumenten in Katwijk, en de problemen waarmee een ambtelijk ambtenaar wordt geconfronteerd hebben bijgedragen aan een bijzonder respect voor deze soms lastige publieke functie.

Verder moet ik dr. Freek Schmidt, die vanuit de VU mijn stage begeleidt, genoemd te worden. Zijn voorstel om de onderzoeksresultaten zo breed mogelijk te verspreiden zal er hopelijk toe leiden dat elders in Nederland de bal opgepakt zal worden. Ondanks verscheidene initiatieven om een beeld te krijgen van de (monumentale) kunst in Nederland, zijn er nog steeds grote gaten in het overzicht. Misschien kan dit rapport de aanzet zijn voor een bredere inventarisatie waarmee voor eens en altijd dit gat in de Nederlandse kennis verholpen kan worden.

Ten slotte zou ik dr. Jonneke Jobse en drs. Richard Bionda (beide verbonden aan de leerstoel beeldende kunst van de opleiding Kunstgeschiedenis aan de VU) en de *Adviescommissie Beeldende Kunst* van de gemeente Katwijk, willen bedanken voor hun bijdragen aan de waardering van de Katwijkse kunstwerken. Het vergelijken van de zeer uiteenlopende kunstwerken en het uitspreken van een 'objectieve' waardering bleek een lastige klus te zijn. De bijdragen van al deze mensen hebben er echter voor gezorgd dat ik, met enige trots, kan zeggen dat er een weloverwogen oordeel is gedestilleerd waarmee deze werken (en in het bijzonder de meest unieke en waardevolle werken) hopelijk een goede toekomst tegemoet kunnen zien.

Tim van der Burgt – Loch

Juni 2012 - Leiden

Inhoud

Inhoud	7
Inleiding	8
Rooms Katholieke Basisschool De Horizon, Katwijk aan den Rijn.....	12
Ds. Gisbertus Voetsiuschool, Katwijk aan den Rijn.....	16
Christelijke Basisschool Duinschool, locatie Otto Baronschool, Katwijk aan den Rijn.....	19
Sjaloomschool, Katwijk aan den Rijn.....	23
Christelijk Andreascollege, locatie Rijnmond, Katwijk aan den Rijn	27
Praktijkschool de Rijn, Katwijk aan den Rijn.....	31
Christelijke Basisschool Duinschool, Katwijk aan den Rijn	35
Christelijk Andreas College, locatie Pieter Groen, Hoornes/Rijnsoever	41
OBS De Krulder en SBO De Windvang, Hoornes/Rijnsoever	47
Gaspard de Colignyschool, Katwijk aan Zee	50
PCBO De Kameleon, Katwijk aan Zee	53
Groen van Prinstererschool, Katwijk aan Zee	59
Oranje Nassauschool, Rijnsburg.....	61
Christelijk Wellantcollege Rijnsburg.....	63
Christelijk Visser 't Hooflyceum, Rijnsburg	65
PCBO De Wegwijzer, Rijnsburg.....	68
PCBO De Schakel, Rijnsburg	70
Koningin Wilhelminaschool, Rijnsburg.....	72
Scholen zonder kunst	73
Conclusies.....	76
Kunst in Katwijkse schoolgebouwen	90
Locaties van de bezochte scholen met kunst.....	91

Inleiding

Scholen en kunst, het is een combinatie waarbij de eerste gedachten in de richting van het kunst- en cultuuronderwijs (CKV) gaan. Posters van bekende kunstwerken die de klaslokalen sieren en kunstwerken, gemaakt door leerlingen, die tentoongesteld worden in de publieke ruimtes van de school. Kunst gemaakt door een kunstenaar, in opdracht van de school, is onder de meeste mensen minder bekend. Toch hebben veel scholen kunst in bezit. Zo zijn in schoolgebouwen die na de Tweede Wereldoorlog zijn gerealiseerd vaak kunstwerken te vinden uit de '1%-regeling'. Kunst die (gestimuleerd door de overheid) in opdracht van schoolbesturen ter decoratie van het gebouw maar ook ter verlichting van de jeugd werd gemaakt.

Het rapport dat u nu in handen heeft is het resultaat van een inventariserend onderzoek naar de 'percentage' kunst in Katwijkse schoolgebouwen. Hierin zijn alle kunstwerken die (op het moment van schrijven) nog aanwezig zijn in de scholen binnen de gemeente Katwijk opgenomen. In totaal zijn 23 verschillende werken, verspreid over zeventien scholen, in de gehele gemeente Katwijk gedocumenteerd. Kunstwerken die een periode van 50 jaar beslaan en een opvallende verscheidenheid vertonen.

Deze verscheidenheid is een van de kenmerken die de kunst uit de procentregeling tot een bijzonder onderdeel maakt binnen de Nederlandse kunstgeschiedenis. Ze verteld ons iets over de ontwikkeling van de kunst in Nederland, de stromingen binnen de kunst en de manier waarop de Nederlandse overheid zich met de Nederlandse kunst bezig hield. Maar bovenal vertellen de kunstwerken het verhaal van de school, de grondslag waarop de school gesticht is en het schoolbestuur dat verantwoordelijk was tijdens de bouw van de school. Dit rapport bundelt deze verhalen, het beschrijft de werken en tracht hiermee het bewustzijn over de kunst in Katwijkse scholen te vergroten.

De 1%-regeling

Gedurende de wederopbouw (ca. 1945-1965) zijn er in Nederland een groot aantal scholen gebouwd. Alleen in de gemeente Katwijk werden er gedurende deze periode veertien schoolgebouwen voltooid. In 1951 werd door de rijksoverheid de 'percentageregeling kunst' aangenomen. Deze regeling hield in dat er bij de bouw en verbouw van gebouwen voor de rijksoverheid 1,5% van de kale bouwsom¹ aan kunst besteed diende te worden.

In 1955 werd de percentageregeling uitgebreid. Vanaf dat jaar gold de regeling ook voor schoolgebouwen. Als reden om scholen in de percentageregeling werd gerefereerd aan de gedachte dat kunst een positieve uitwerking kon hebben op de mens. "(...) de jeugd moest zo snel mogelijk met de welzijnsaspecten van beeldende kunst in aanraking komen"². Daarnaast gaf deze regeling de overheid de kans om beeldend kunstenaars te financieel te ondersteunen zonder direct gebruik te maken van uitkeringen. Immers een kunstenaar diende zijn beroep uit te oefenen om voor deze regeling in aanmerking te komen. Hiermee is deze regeling vergelijkbaar met de BKR-regeling die eveneens tot doel had zelfstandige kunstenaars te ondersteunen.

De regeling voor scholen verschilde op één belangrijk punt van de regeling voor rijksgebouwen. In plaats van 1,5% hoefde slechts 1% van de bouwsom aan kunst besteed te worden. Inmiddels is de procentregeling voor scholen afgeschaft. In de jaren tachtig, gedurende een periode van grote bezuinigingen, vormde de kunst een makkelijk doelwit. Stap voor stap werd de regeling afgebouwd tot de huidige vorm waarin de

¹ De bouwsom bestaat uit de kosten voor het verwerven van de grond en het bouwen van het gebouw exclusief installaties en het interieur.

² Instituut Collectie Nederland; http://www.monumentale-wandkunst.nl/index.php?Itemid=98&id=44&option=com_content&task=view, bezocht op 29 aug. 2011

percentageregeling enkel nog geldt voor gebouwen in eigendom van (of gehuurd door) de Rijksgebouwendienst³.

In de circa 30 jaar dat de percentageregeling voor schoolgebouwen van kracht was, is er een enorme hoeveelheid kunst in onze schoolgebouwen gerealiseerd. Opvallend is dat de kunstvorm waaraan het budget werd besteed in de loop der jaren veranderde. Gedurende de wederopbouwjaren werd vaak gekozen voor geïntegreerde kunst. De kunstenaar werkte samen met de architect om tot de realisering van een 'gesamtkunstwerk' te komen. In de (vroeg)naoorlogse schoolgebouwen bestaat het merendeel van de kunstwerken uit monumentale wandkunst. Dit is een breed begrip dat kunstvormen als muurschilderingen, mozaïek of soms baksteenrelief omvat. De kunst vormde een onderdeel van het gebouw en kan daarmee niet los van het bouwwerk gezien worden. Een goed voorbeeld in de gemeente Katwijk is het tegeltableau "De Ark van Noach" in de Praktijkschool de Rijn in Katwijk aan den Rijn (zie pagina 27).

Vanaf midden jaren zestig neemt de toepassing van geïntegreerde kunst af. In plaats van een gesamtkunstwerk werd steeds vaker gekozen om het beschikbaar budget te besteden aan een los object; een standbeeld of speelplastic dat ontworpen was door een kunstenaar. Deze 'tweede generatie' kunstwerken werden vaak in de publieke ruimte gezet, op of naast het schoolplein. De "Moeder met zoon" naast de Wegwijzer in Rijnsburg uit 1976 is hiervan een goed voorbeeld. Dit is een bronzen beeld dat in het plantsoen naast het schoolplein een plaats heeft gekregen (zie pagina 63).

Ondanks het feit dat de procentregeling werd uitgevoerd met overheidsgelden, had de overheid weinig invloed in het keuzeproses voor de kunstenaar. De keuze voor een kunstenaar was in de meeste gevallen een één-tweetje tussen het schoolbestuur en de architect. De Gemeentelijke Kunstcommissie is in sommige gevallen om een advies gevraagd maar uit archiefstukken blijkt dat deze commissie vaak buitenspel werd gezet. Verder is opvallend dat overheden, ondanks dat zij de kunstwerken financierden, geen lijst hebben bijgehouden met kunstenaars die in dit veld actief waren. Hierdoor ontbreekt nu het overzicht op de kunstwerken die tijdens de percentageregelingsperiode gemaakt zijn.

Aanleiding van het onderzoek

In de loop der jaren zijn de eisen die wij aan schoolgebouwen stellen veranderd. Onder invloed van veranderende eisen worden deze bouwwerken constant aangepast. Kort samengevat kan gesteld worden dat een schoolgebouw 'up to date' moet blijven. Net zoals de naoorlogse woonwijken momenteel grondige veranderingen ondergaan, is een groot aantal wederopbouwscholen toe aan een opknappbeurt. De meeste schoolgebouwen uit de wederopbouw zijn gebouwd met een levensduur van veertig jaar in gedachten. Een periode die inmiddels voor veel van de schoolgebouwen uit deze periode verstreken is. Grote ingrepen om de scholen weer van 'deze tijd te maken' zijn dan ook eerder regel dan uitzondering. Hoewel deze veranderingen geenszins een slechte ontwikkeling zijn, vormen zij wel een bedreiging voor de kunst die zich in deze schoolgebouwen bevindt.

Ook in de gemeente Katwijk speelt dit probleem. Een recent voorbeeld is de voorgenomen sloop van de Praktijkschool "De Rijn" in Katwijk aan den Rijn. In dit gebouw bevindt zich een tegeltableau van de kunstenaar Nicolaas Wijnberg. Het tableau van geglazuurd keramiek beeldt de Ark van Noach uit en zou bij de sloop verloren gaan. De gemeente, als verkopende partij, kon de eis aan de koper stellen dat het tableau voor de sloop uit het gebouw gezaagd zal worden. Hierna zal het kunstwerk tijdelijk ondergebracht worden in een gemeentelijke werf. Het kunstwerk is door deze ingreep gered en komende generaties hebben dankzij deze ingreep ook de kans om van het werk te genieten. De taak die er nu ligt, is het vinden van een geschikte locatie om het kunstwerk opnieuw zichtbaar te maken.

³ Instituut Collectie Nederland; http://www.monumentale-wandkunst.nl/index.php?Itemid=98&id=44&option=com_content&task=view, bezocht op 4 sept. 2011

Het hierboven genoemde voorbeeld laat zien dat door interventie van de gemeente waardevolle kunstwerken gespaard kunnen blijven. Toch is het niet alleen rozengeur en maneschijn. Vele kunstwerken zijn aan bedreigingen onderhevig⁴. Uit gesprekken met docenten van het al eerder genoemde Wellantcollege bleek dat in het oudste bouwdeel een groot mozaïek zat dat verwees naar het scheppingsverhaal. Dit mozaïek is bij de ingrijpende verbouwing in 2011 verloren gegaan.

Zowel het Wellantcollege als Praktijkschool De Rijn laten zien dat het beheer en behoud van kunstwerken in schoolgebouwen de zaak is van meerdere partijen. Schoolbesturen willen graag een prettig gebouw waarin goed onderwijs gegeven kan worden. Kunst speelt hierin in veel gevallen een onderschoven rol. Wanneer een kunstwerk in de weg zit, is het opofferen van een kunstobject een kleine concessie in het grotere belang dat een school behartigd. Vanuit het perspectief van kunst- en architectuurhistorici vormt monumentale (wand)kunst in openbare gebouwen juist een belangrijke kenmerk uit de wederopbouwperiode. De in scholen aanwezige kunst verteld, zoals al eerder vermeld, een verhaal over de Nederlandse architectuur- en kunstgeschiedenis en de geschiedenis van het schoolgebouw. Zij zullen eerder stellen dat er concessies gedaan moeten worden ten aanzien van verbouwingen om de kunst te behouden en op deze manier de geschiedenis van een (school)gebouw zichtbaar te houden.

Het verdwijnen van monumentale wandkunst hoeft geen probleem te zijn. Niet ieder werk is van gelijke waarde. Wel dient bij de keuze om een werk 'op te offeren' het kunstwerk goed gedocumenteerd te worden. Ook dient de kunstenaar (of indien deze is overleden zijn erven) op de hoogte gesteld te worden en zou hij de kans moeten krijgen om het werk terug te nemen. Op deze wijze blijft het erfgoed waarvoor zij symbool staat onderdeel vormen van ons maatschappelijk geheugen. Daarnaast blijft door documentatie de kans bestaan om de geschiedenis van deze relatief onbekende kunstvorm te ervaren en onderzoeken.

Omdat er momenteel geen overzicht is van de aanwezige kunst in schoolgebouwen, is de kans groot dat er in de toekomst meer kunstwerken verloren zullen gaan. Hierdoor bestaat het risico dat er een beeld bestaat van het werk dat er aanwezig was. Een inventarisatie van de kunst in schoolgebouwen is dan ook hard nodig. De hieruit volgende resultaten zouden bij de beoordeling van (ver)bouw- of sloopvergunningen kunnen bijdragen aan een meer gewogen oordeel. Daarnaast biedt het de kans om inzicht te krijgen in het werk dat aanwezig is (en was) en de staat waarin de kunstwerken verkeren. Dit laatste is belangrijk voor de eventuele keuze of de werken in stand gehouden dienen te worden en maatregelen die getroffen dienen te worden om het voortbestaan van het werk te garanderen.

Opzet van het onderzoek

Het onderzoek is begonnen met het opstellen van een shortlist van scholen gedurende de 1%-periode zijn gebouwd of uitgebreid. Na de inventarisatie is het onderzoek voortgezet op locatie. Alle scholen die in de lijst zijn opgenomen zijn in september 2011 bezocht. Tijdens het locatieonderzoek zijn de kunstwerken gefotografeerd, opgemeten en is er een globale beschrijving opgesteld.⁵

Vooraf is de keuze gemaakt om het tijdvak van de 1%-kunst op te rekken tot 1920. Deze keuze is gemaakt op grond van vooronderzoek naar monumentale wandkunst buiten de gemeente Katwijk, met name in Amsterdam. Hieruit bleek dat gedurende het interbellum al sprake was van kunstenaars die in scholen kunstwerken maakten. Net als de 1%-kunst werd deze kunst door de gemeente (Amsterdam) betaald, voornamelijk als methode vanuit de overheid om kunstenaars een bestaansrecht te geven. De grens 1985 is gekozen als afsluiting omdat rond dat jaar de 1%-regeling voor scholen ten einde liep. Steekproefsgewijs zijn

⁴ http://www.monumentale-wandkunst.nl/index.php?option=com_content&task=section&id=6&Itemid=60 bezocht op 26 – september – 2011

⁵ Uitzonderingen zijn de Praktijkschool de Rijn in Katwijk aan den Rijn (niet langer in gebruik als school), de Gaspard de Colignyschool in Katwijk aan Zee (kunstwerk verwijderd en opgeslagen), de Mr. J.L.L. van der Burgghenschool in Hoornes/Rijnsoever (kunstwerk verloren gegaan), De Zonnebloem in Katwijk aan Zee (gebouw gesloopt), De Duinroos in Katwijk aan den Rijn (kunstwerk verhuuld achter een voorzetwand) en het kunstwerk bij de kleuterklassen van de Sjaloomschool in Katwijk aan den Rijn (kunstwerk verloren gegaan). Voor de beschrijvingen van deze kunstwerken is gebruikt gemaakt van fotomateriaal.

een aantal gebouwen uit de jaren '90 bezocht ter verificatie van de hypothese dat na deze periode geen (wand)kunst meer in scholen is gemaakt.

Het locatiebezoek werd opgevolgd door een archiefonderzoek naar de bouwgeschiedenis van de schoolgebouwen. De verwachting was dat in de bouwarchieven de namen van kunstenaars, de prijs van de kunstwerken en de procedure waarop de kunstenaar werd gekozen achterhaald kon worden. De keuze voor een kunstenaar en de plaats van het werk in het gebouw werd, met goedkeuring vanuit de gemeente, besloten door de opdrachtgever in samenwerking met de architect. Tenslotte bestond de hoop dat het bouwarchief uitsluitsel geven over het aantal werken dat er in de schoolgebouwen aanwezig moest zijn. In sommige gevallen kon er sprake zijn van meerdere kunstwerken uit de percentageregeling. Dit gold in het bijzonder voor schoolgebouwen die gedurende de 1%-regelperiode gebouwd en later zijn uitgebreid.

Na het archiefonderzoek zijn de werken, op basis van de globale beschrijving en het fotomateriaal, gedetailleerd beschreven. Vervolgens is een inventariserend onderzoek naar de kunstenaars gedaan en is van iedere kunstenaar een korte biografie opgesteld. Verder is de conditie van de werken beschreven en worden risicofactoren benoemd die het werk kunnen bedreigen.

Het onderzoek is afgesloten met een aantal conclusies over de aard van de kunstwerken in Katwijkse schoolgebouwen. Hierbij is gekeken naar de waarde die de werken vertolken voor de school waarin zij zich bevinden, de waarde die zij hebben voor de gemeente Katwijk en, in het geval van de topstukken, de waarde op nationaal niveau. Tenslotte zijn er conclusies getrokken over de staat waarin de werken verkeren en maatregelen die getroffen dienen te worden om het voortbestaan te kunnen garanderen.

Bijgaande dit rapport is een advies uitgebracht aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Katwijk. Dit is een aanbeveling aan het college over de omgang met de kunst uit de 1%-regeling in schoolgebouwen binnen de gemeente Katwijk. Dit advies staat los van dit rapport maar verwijst wel naar de bevindingen die uit het onderzoek zijn gekomen.

In de bijlagen is een lijst opgenomen van alle aangetroffen kunstwerken in Katwijk en de locatie van de scholen binnen de gemeente.

Rooms Katholieke Basisschool De Horizon, Katwijk aan den Rijn

De Rooms Katholieke Basisschool de Horizon is gelegen in het historische centrum van Katwijk aan den Rijn, naast de Sint Joannes de Doperkerk. Het schoolgebouw bestaat uit twee delen, een oud gedeelte uit 1957 en een nieuwbouw die tussen 1985 in 2005, in verschillende fases, tegen de oude school is aangebouwd. Het gebouw heeft hierdoor een haak-vorm gekregen.

Het gedeelte uit de wederopbouw bestaat uit een bakstenen gebouw met geprefabriceerde betonelementen waarin de raampartijen zijn opgenomen. Dit gedeelte is ontworpen door het architectenbureau H.A. van Oerle en J. Schrama uit Oegstgeest. De uitbreidingen in 1985 en 2005 zijn ontworpen door W.T.M. Warmerhoven uit Valkenburg (ZH), later verhuist naar Katwijk. Tussendoor is een uitbreiding gerealiseerd door Westgeest Verbeek uit Valkenburg (ZH).

Algemene gegevens

Adres:	Monseigneur Bekkersstraat 1b
Titel:	Onbekend (Intocht van Sint Willibrord)
Kunstenaar:	Petrus Christina Wijnandus Cornelis (Pieter) Geraedts
Jaar:	1957
Afbeelding:	Intocht van Sint Willibrord in Katwijk aan den Rijn geflankeerd door spelende kinderen
Techniek:	Wandschildering
Afmetingen:	Circa 7 meter bij 4 meter

Beschrijving

In de hal, direct na de hoofdingang maar thans gescheiden door een gang en glaswand bevindt zich een grote wandschildering van de kunstenaar Pieter Geraedts. Het werk is in 1957 voor een bedrag van 3000 gulden aangebracht. Opvallend is dat dit bedrag ruim boven de 1%-regeling uitkwam. De ruimte heeft haar oorspronkelijke functie verloren en is momenteel als speelzaal voor de kleuters in gebruik. De muurschildering (van waarschijnlijk water gedragen verf) is aangebracht op de (vanaf de hoofdingang gezien) rechterwand.

De muurschildering valt op door de afmetingen en het motief. Over de volledige wand is een muurschildering aangebracht waarin de aankomst van de Heilige Willibrord in Katwijk wordt uitgebeeld. Willibrord is centraal in het kunstwerk gepositioneerd, draagt een habijt en is gezeten op een bruin paard in draf. Zijn linker hand is geheven met in zijn handpalm een afbeelding van de naastgelegen Rooms Katholieke Joanneskerk. Links boven

de afbeelding van Sint Willibrord is een afbeelding van Katwijk aan den Rijn met daarin de Rooms Katholieke kerk en de (inmiddels gesloopte) Sint Josefkleuterschool. Door de centrale plaats van Willibrord binnen het kunstwerk, zijn houding en het paard waarop hij zit vormt hij het visuele centrum van de muurschildering. Zijn positie als belangrijk kerkelijk figuur wordt door deze wijze van figureren benadrukt.

Onder Willibrord is levensgroot een Madonna met kind afgebeeld. Gezien de Rooms Katholieke grondslag, waarin Mariaverering een centraal onderdeel vormt, is dit een zeer kenmerkend tafereel. Maria is gezeten op een houten bankje. Op haar knie staat het kindje Jezus Christus, alsof hij de aanschouwer zegent, met geheven hand. Maria draagt een hemelsblauwe jurk en heeft een enigszins volks aandoende rode doek over haar hoofd. Jezus is, in vergelijking met Maria, minder gracieus. Hij draagt een crèmekleurig gewaad en zijn gezicht is bollig van vorm. De verhoudingen tussen Jezus en Maria zijn niet geheel proportioneel.

Achter de Madonna met kind staat de Heilige Josef. Dit is een verwijzing naar de oorspronkelijke naam van de school (de Sint Josefschool). De keuze voor Sint Josef is iconografisch opmerkelijk. De Madonna met kind vormt in de Katholieke afbeeldingstraditie een zelfstandig onderwerp. Zijn "aardse vader" Josef wordt in dit motief meestal niet afgebeeld. Josef houdt in zijn rechter hand hij een houten staf vast. In zijn linker hand draagt hij een schaal met druiven en graanaren. Van de vier heilige figuren heeft Josef de meest 'aardse' uitstraling. Dit komt door de kleding in middenbruine en olijfgroene kleuren en zijn licht verweerde gezicht.

De flanken van het kunstwerk beelden vrolijk spelende kinderen af. De kinderen zijn, voor 1957, gekleed in moderne kleding en voeren verschillende spellen uit. Het kleurenpalet sluit aan bij de vier heiligen in het centrum van het kunstwerk en vormen een kader rond de heiligen in het centrum van het werk.

De figuren in het werk tonen weinig volume. De gebruikte kleuren beperken zich tot een middentoon, met één schaduwlaag en één hooglicht. De Heilige Willibrord vormt hierop een uitzondering. De schaduw, middentoon en het hooglicht gaan, in vergelijking met de andere figuren, subtieler in elkaar over. De spelende kinderen zijn grover opgezet. Deze figuren zijn in de meeste gevallen geschilderd met een middentoon en een hooglicht of een schaduw. De Madonna met kind en Josef vormen schildertechnisch de overgang tussen Willibrord en de spelende kinderen. Door deze schilderwijze, in samenwerking met de plaatsing van de figuren, ontstaat een hiërarchie tussen de figuren die van Willibrord, via Maria, Jezus en Josef afloopt naar de kinderen.

Conditie

De wandschildering bevindt zich in een van de meest kwetsbare plaatsen in het schoolgebouw. Door de locatie kunnen ballen of speeltoestellen per ongelijk tegen de muur komen waardoor schade kan ontstaan. Momenteel vertoont het werk al enige schade. Bij de aansluiting van de wand tegen de buitengevel zijn lichte vochtplekken zichtbaar. Daarnaast zijn er op verscheidene plekken scheuren in het pleisterwerk zichtbaar. Repareren van de scheuren zal lastig zijn aangezien deze in de figuren doorlopen. Verder is het werk enigszins vervuild door stof en andere aanslag dat in het pleisterwerk is getrokken. Het meest opvallende is een grote koffievlek tussen de achterbenen van het paard van Willibrord. De verf lijkt in goede conditie en origineel. Waarschijnlijk zijn in de loop der tijd enige reparaties uitgevoerd maar deze zijn niet direct zichtbaar.

Over de Kunstenaar

Pieter Geraedts werd op 5 juni 1911 in Rheden geboren als Petrus Christina Wijnandus Cornelis (Pieter) Geraedts. Hij verliet voortijdig de HBS en werd uiteindelijk, net als zijn vader, kunstschilder. Zijn voornaamste opdrachtgever was de Rooms Katholieke kerk waarvoor hij in wandschilderingen maakte en glas-in-loodramen ontwierp. Naast dit werk maakte hij voor de gemeente Nootdorp en het Beatrixziekenhuis in Gorinchem twee portretten van prinses Beatrix. In 1967 had hij een solotentoonstelling in de Gallery of Centerville in Wilmington (Delaware, VS). Werk van hem is aangekocht door Stedelijk Museum de Lakenhallen in Leiden en (in 2009) Museum Catharijneconvent in Utrecht. In 1978 is hij in Warmond overleden.

Algemene gegevens:

Titel:	Onbekend (Horizonhof)
Kunstenaar:	M.J. Parlevliet
Afbeelding:	Katwijks zeemotief (schepen, dieren, vuurtoren) in 'Dick Bruna' stijl
Jaar:	1997
Techniek:	Wandschildering
Afmetingen:	Nog op te nemen

Beschrijving

In 1997 is op het schoolplein een blinde gevel voorzien van een Dick Bruna achtige muurschildering van de hand van M.J. Parlevliet. Het werk is gemaakt van weerbestendige muurverf en beeld een, in Katwijk, vaak voorkomend zeemotief uit. De muurschildering is in primaire kleuren, aangevuld met een mint groen uitgevoerd. Links in het werk is een landmassa geplaatst waarin een kloeke vuurtoren staat. Rond de vuurtoren staan een bloem en vrucht dragende struik. Boven het land vliegt een gestileerde meeuw.

Het grootste deel van het werk wordt gevormd door een watermassa waarin drie verschillende schepen varen en drie eenden rondzwemmen. Rechts is een zeilschip bemand door een kindje in regenkleding te zien, centraal is een sloep of roeiboot waarin twee kindjes in regenkleding zitten en tenslotte een oceaanstomer die links tussen de sloep en het land aan de horizon vaart. De witte lucht boven de horizon wordt opgedeeld door een viertal wolken en de rookpluim uit de schoorsteen van de oceaanstomer. Opvallend is de zwarte belijning van de kleurvlakken die zorgt voor een benadrukking van de kleur en het werk makkelijker leesbaar maakt.

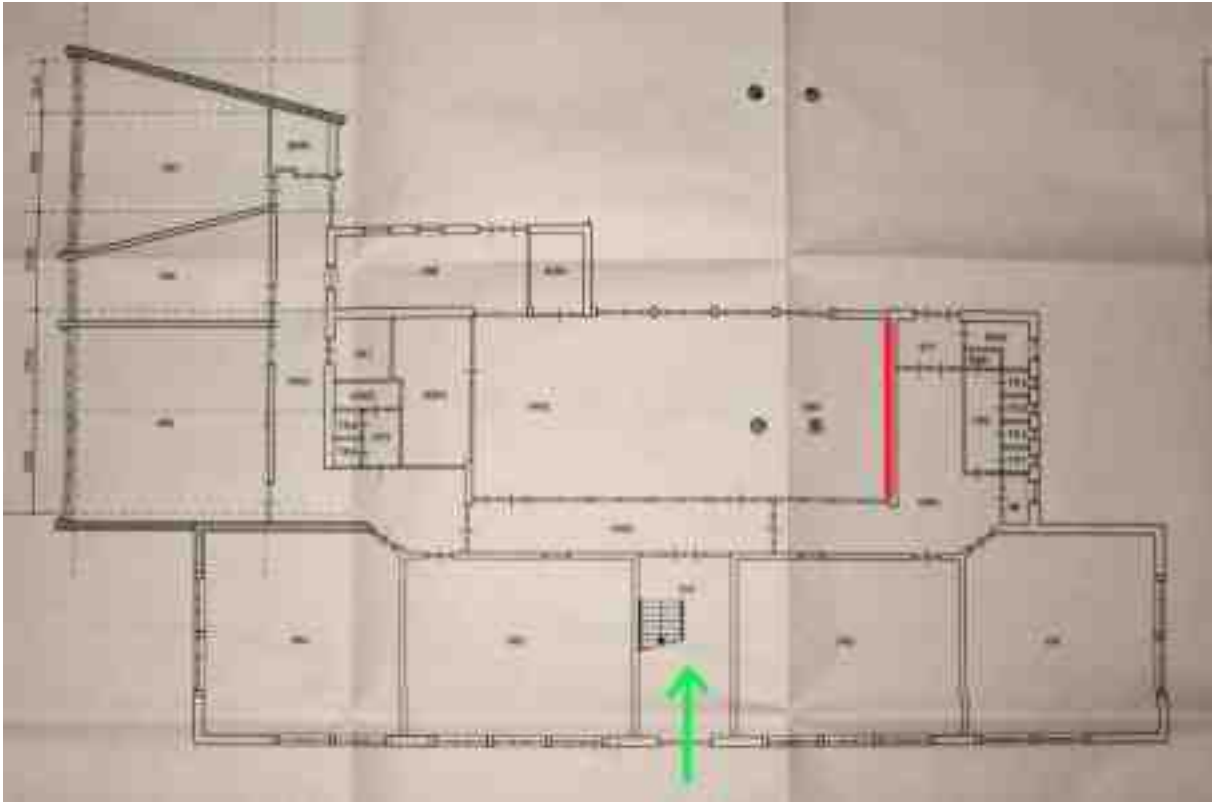
Conditie

Op enkele vervuiling na, vooral aan de onderkant van het werk, is er weinig tot geen schade. De locatie op het schoolplein zou op den duur tot schade kunnen leiden aangezien de muur een mooie plek is om tegen te voetballen. Daarnaast bestaat het risico dat er een speelkar tegen de muur kan rijden. Anderzijds zorgt de zandbak het kunstwerk voor een beperking van dit risico.

Over de kunstenaar

Informatie over de kunstenaar is niet gevonden. Vermoedelijk is het werk van een amateurkunstschilder.

Locatie

Groen: Hoofdingang

Rood: Wandschildering "Intocht van Sint Willibrord"

Beneden: Mgr. Bekkerstraat (Zuidoost)

Nb.: De muurschildering "Horizonhof" is ten noordoosten (rechts boven) op het schoolplein gelegen.

Ds. Gisbertus Voetsiuschool, Katwijk aan den Rijn

De Dominee Gisbertus Voetsiuschool is een gebouw uit 1962. Het is oorspronkelijk gebouwd voor de Prinses Beatrixschool door het architectenbureau Reitsma uit Deventer. In de loop der jaren is het gebouw door verschillende architectenbureaus uitgebreid. De laatste uitbreiding, door de architect W.T.M. Warmerhoven uit Katwijk, was in 2004.

Algemene gegevens

Adres: Louise de Colignylaan 1
Titel: Onbekend (David en Bathsheba)
Kunstenaar: Onbekend
Afbeelding: Koning David met harp en een vrouw met een graan are in haar hand
Jaar: 1962
Techniek: Scraffito
Afmetingen: 346cm hoog x 455cm breed

Beschrijving

In de centrale hal, direct tegenover de hoofdingang is een groot scraffito van 346 bij 455 centimeter aangebracht. Opvallend is dat het hier een religieuze afbeelding betreft in een Gereformeerde school. De oorzaak hiervan is te vinden in de voorgeschiedenis van het gebouw. De Prinses Beatrixschool was een Hervormde basisschool waar het afbeelden van religieuze taferelen minder taboe was. Tijdens de verbouwing in 2004 is het kunstwerk beschilderd in (waarschijnlijk) originele kleuren. Bij deze verbouwing is naast het werk een trap naar de lokalen op de eerste verdieping geplaatst. Deze trap ontnemt het zicht op het werk enigszins, vooral de leuning die voor het werk langs loopt is een storend element. Wel is, op verzoek van de school, ervoor gezorgd dat de bevestiging van de trapleuning niet in het kunstwerk is aangebracht.

Scraffito is een techniek waarbij de vorm van het kunstwerk in de natte, gekleurde pleisterlaag wordt 'gekrabd'⁶. Het werk wordt opgebouwd uit meerdere gekleurde pleisterlagen. Het wegkrabben van hogere pleisterlagen zorgt ervoor dat de onderliggende kleuren tevoorschijn komen en figuren uitgebeeld kunnen worden. Het scraffito in de Ds. Voetsiusschool is opgebouwd uit vijf lagen met een laagdikte van circa 3 millimeter. Doordat iedere laag heeft een eigen kleur heeft ontstaat een hoogtekaart van het werk. De eerste laag ligt gelijk in het grondvlak en bestaat uit een licht grijze kleur. Deze laag kadert het werk in de ruimte af. De tweede laag kan worden gezien als de basis van het werk en heeft een donkergrijze kleur. De opvolgende lagen zijn midden grijs en roodoranje van kleur.

Het werk is een figuratieve uitbeelding van twee Bijbelse figuren. In geabstraheerde vorm zijn koning David en (waarschijnlijk) Michal afgebeeld. Koning David zit geknield, met zijn rug naar Michal gekeerd, op een harp te spelen. Naast hem staat Michal afgebeeld met een verwelkte bloem of graan are in haar hand. Zij lijkt Koning David gade te slaan terwijl hij muziek maakt. Beide figuren lijken in de ruimte te zweven maar zijn met elkaar verbonden door een geabstraheerde zon of bloem. Niet duidelijk is wat dit element in het kunstwerk moet voorstellen.

Conditie

Een scraffito kunstwerk wordt vervaardigd met gekleurde pleister. De kleur is hierbij een fysiek onderdeel van het materiaal waarmee gewerkt wordt en daarmee het kunstwerk. Waarschijnlijk is ook deze uitbeelding van David en Michal uitgevoerd in gekleurde pleister. Het werk is, volgens de schooldirecteur, al meerdere malen over geschilderd. De oorspronkelijke kleuren kunnen hierdoor alleen nog door het nemen van monsters worden vastgesteld. Het mag worden aangenomen dat het werk in de 'oorspronkelijke kleuren' van het scraffito is gebeurd. Visueel is hiermee de uitstraling voor een groot deel behouden. Vanuit het perspectief van de kunsthistoricus is het werk (de materiele authenticiteit) door het overschilderen aangetast, immers, het oorspronkelijke werk en kleur is door de verf niet meer waarneembaar. Ook is het werk in zijn techniek aangetast, schilderen legt immers de kleur over de ondergrond terwijl in het scraffito de kleur en ondergrond één zijn. Het is mogelijk het oorspronkelijk werk terug te halen door de verflagen voorzichtig te verwijderen. Het is echter de vraag of de kosten hiervan opwegen tegen het resultaat.

Waar de bovenlaag, en daarmee waarschijnlijk de grondkleuren, zijn aangetast is het pleisterwerk in zeer goede staat. Er was bij het bezoek geen schade te constateren.

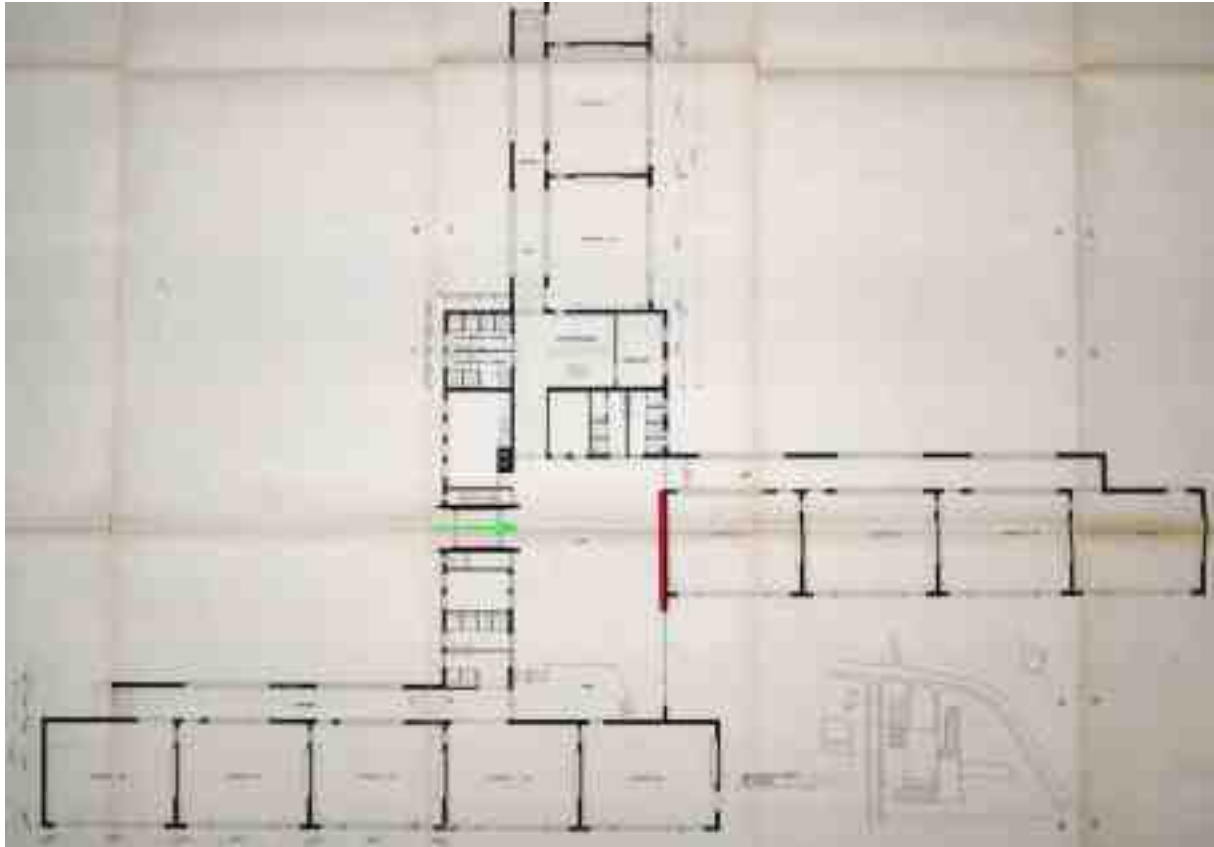
De locatie in de centrale hal vormt een risico voor het werk. De hoge verkeersdruk op deze ruimte en de locatie naast een trap maken het mogelijk dat in de toekomst enige schade kan optreden. Vooral in de buurt van Michal, die naast de trap staat, is dit te verwachten. Aan de andere kant is door het gebruik van de ruimte als verkeersknooppunt binnen de school niet te verwachten dat er veel gespeeld zal worden (met gevolg dat er ballen etc. tegen het scraffito komen) en is het grootste risico het aanraken van het kunstwerk.

Over de kunstenaar

Het werk is niet gesigineerd, daarnaast is er in de archieven geen informatie te vinden over het verstrekken van een opdracht aan een kunstenaar. Voor het exact vaststellen van de kunstenaar zou extra onderzoek gedaan moeten worden.

⁶ Meer informatie over de techniek scraffito is te vinden op: http://www.monumentale-wandkunst.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=101, bezocht op 19-09-2011

Locatie

- Groen: Hoofdingang
Rood: Scraffito
Boven: Nieuw Duinweg (Noord)
Links: L. de Colignyiaan (West)
Beneden: Andreascollege Locatie Rijnmond (Zuid)

Christelijke Basisschool Duinschool, locatie Otto Baronschool, Katwijk aan den Rijn

De Ottobaronschool is een schoolgebouw uit 1973 van het bureau Reitsma uit Deventer. De school is gelegen in de Molenwijk aan de hoofdweg door de wijk. De wijk is opgezet vanuit een modernistisch gedachtengoed. Kenmerkend hieraan is dat de woonfunctie grotendeels wordt ondergebracht in hoogbouw. Door deze ontwerpkeuze blijft het maaiveld beschikbaar voor publieke functies zoals openbaar groen, scholen en winkels. Ook in de Molenwijk is het maaiveld op deze wijze opgezet. Winkels en scholen zijn in laagbouw ondergebracht en centraal gesitueerd langs de hoofdweg door de wijk zodat een optimale bereikbaarheid bereikt zou worden. Het schoolgebouw is in de 1996 uitgebreid door Joop Siera.

De school bestaat uit een haak-vormig gebouw waarin op één van de uiteinden van de haak een speelruimte voor de kleuterklassen is geplaatst. Op de blinde kopgevel van de gymzaal, aan de kant van het schoolplein, is een vierdelig mozaïek aangebracht. Het schoolplein ligt beschut aan de binnenzijde van de haak. Bij de uitbreiding in 1996 is van het haakvormig gebouw een U-vorm gemaakt. Hierdoor is het schoolplein momenteel aan drie zijden omsloten door de school. Rond de school, aan de buitenzijde van de U-vorm ligt een tuin. Naast de hoofdingang van het gebouw staat een sculptuur dat bij de opening van de uitbreidingsvleugel in 1996 is onthuld. Dit sculptuur dient de enigszins verborgen ingang te accentueren.

Algemene gegevens

Adres: Asterstraat 49
Titel: Onbekend
Kunstenaar: Onbekend
Afbeelding: Verschillende bloemen, planten en een vlinder
Jaar: Waarschijnlijk 1973
Techniek: Keramisch- en glasmozaïek in betoncement
Afmetingen: V.l.n.r.: 60x36cm, 55x80cm, 127x54cm, 83x82cm en een dikte van 4cm

Beschrijving

Op het schoolplein van de Otto Baronschool is tegen de blinde noordgevel van de gymzaal een keramisch- en glasmosaïek aangebracht. Het mozaïek bestaat uit vier delen van verschillende grootte. De elementen zijn gemaakt van cementbeton waarin geglazuurde keramische tegels en glas zijn opgenomen. Het werk valt op door het vrolijke gebruik van kleur waarin vele zeer heldere kleuren zitten; groen, ijs blauw, ultramarijn, rood, oranje, licht en donker bruin, wit, grijs en zwart. De kleuren zijn samengebracht tot een samenhangend geheel. Alle elementen beelden verschillende bloemen en planten uit. In het hoogste mozaïek (tweede van links) is naast de bloemen en planten ook een vlinder afgebeeld die boven de planten vliegt.

Conditie

Het mozaïek aan de buitenzijde van de Otto Baronschool is sterk vervuild. Vooral de poreuze (beton) oppervlaktes zijn door de loop der jaren op lelijke wijze verouderd. Dit is een veel voorkomend probleem bij beton. Vuil kan, door het poreuze karakter van het materiaal, eenvoudig in het werk dringen en hoopt zich erin op. Het gevolg hiervan is dat het materiaal verkleurd en er (vaak) lelijke kleurverschillen ontstaan.

Waar het beton sterk vervuild is, zijn de keramische tegels zijn in goede staat. Er is weinig tot geen sprake van afspattend glazuur. Vocht lijkt niet tussen het beton en tegels of tussen de tegels en het glazuur te kunnen komen. Hierdoor is de kans op (vorst)schade klein. Wel is er op sommige tegels een lichte roetachtige aanslag zichtbaar. Dit heeft geen invloed op het keramisch materiaal maar is esthetisch minder wenselijk. Verder ontbreekt één stukje mozaïek in het langste mozaïek (tweede van rechts). Bij een aantal van de spiegelende steentjes is vuil tussen het glas en de spiegelende onderlaag gekomen.

De plaats waar het kunstwerk is bevestigd zorgt ervoor dat er weinig risico op beschadiging van het kunstwerk. Het kunstwerk hangt weliswaar aan een blinde gevel op het schoolplein maar bevindt zich op een dergelijke hoogte dat er weinig ballen of ander speelmateriaal tegenaan zullen komen. Het schoolplein is afgesloten van de openbare ruimte middels een hek. Hierdoor is het plein niet toegankelijk is om 'rond te hangen' en is het risico op schade door baldadige jeugd klein.

Over de kunstenaar

Het mozaïek is niet gesigneerd. In de gemeentelijke archieven geen informatie over de kunstenaar gevonden. Er zou onderzoek gedaan kunnen worden in de archieven van de school of hierin informatie te vinden is.

Algemene gegevens

Titel: Onbekend
Kunstenaar: Onbekend
Afbeelding: Drie gekleurde potloden
Jaar: Waarschijnlijk 1996
Techniek: Geverfd, roestvast staal
Afmetingen: Rood: 233cm hoog Blauw: 189cm hoog, Geel: 164cm hoog

Beschrijving

Naast de hoofdingang aan de Asterstraat, op de hoek van het kavel waarop de Otto Baronschool is gelegen staan drie 'super-sized' potloden. Het kunstwerk was een geschenk van de potlodenproducent Bruynzeel naar aanleiding van de opening van de nieuwe vleugel de school in 1996.

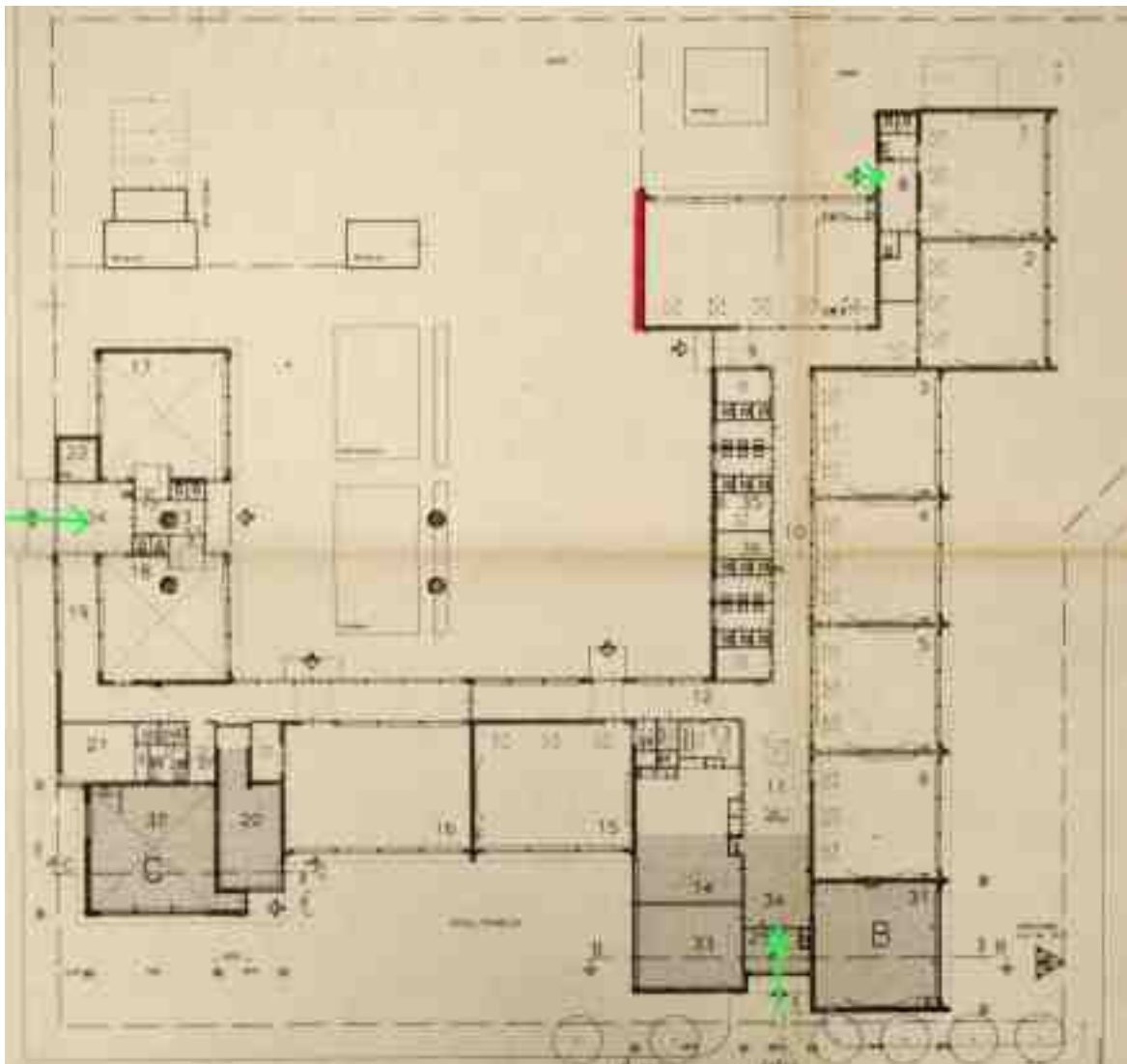
De keuze om op deze locatie een kunstwerk te plaatsen lag, aldus het gesproken locatiehoofd, in het feit dat de hoofdingang vanaf de weg slecht zichtbaar was. Graag had het schoolbestuur een architectonisch accent in de vorm van een torentje boven de hoofdingang gezien. Dit plan werd door welstand, op grond van onder andere stedenbouwkundige redenen, afgewezen. Om de ingang alsnog te benadrukken werd gekozen voor het plaatsen van een kunstwerk dat vanaf de weg zichtbaar was en duidelijk zou maken dat hier een schoolgebouw staat. Het werk valt niet onder de kunst gerealiseerd gedurende de 1%-regeling maar illustreert wel een belangrijke reden waarom kunstwerken geplaatst worden: het accentueren van een belangrijke plaats.

Duidelijk is aan het werk te zien dat het om een 'gesponsord' object gaat. De drie potloden verwijzen naar één van Nederlands belangrijkste toeleveranciers aan scholen: Bruynzeel. De naam van de fabrikant staat prominent op een van de potloden en is vanaf de weg goed te lezen. De drie potloden zijn onder een hoek geplaatst in een overwoekerde tuin waar grote struiken het zicht op het kunstwerk ontnemen. Hierdoor heeft het kunstwerk zijn 'signaalfunctie' enigszins verloren. De drie potloden zijn allemaal grafietpotloden (grijs) en geschilderd in de drie primaire kleuren: rood, geel en blauw. Ze zijn scherp geslepen met een punt van 38cm.

Conditie

Het kunstwerk verkeerd in verwaarloosde staat. De top van het gele potlood is afgebroken, mogelijk door vandalisme. De verflaag op het blauwe potlood is sterk beschadigd. Ook de omgeving van het potlood is aan verwaarlozing onderhevig. Weelderig groeiende struiken en onkruid ontnemen het zicht op het werk.

Locatie

- Groen: Ingangen
- Rood: Locatie mozaïek
- Boven: Fresiastraat (Noordoost)
- Rechts: Asterstraat (Zuidoost)

Nb: De potloden zijn ten zuiden van de hoofdingang gesitueerd (links onder de tekening) op de hoek van de kavel waarop de school staat.

Sjaloomschool, Katwijk aan den Rijn

De Sjaloomschool in Katwijk aan den Rijn ligt aan een kleine zijstraat van de Stadhoudersdreef, ingeklemd tussen de Zeeweg, de N206 en een galerijflat van 4 bouwlagen. De school stamt uit 1971 en bestaat uit twee gebouwen. Het kleine deel, een kleuterschool van drie lokalen is gebouwd in 1974. Dit gebouw kent een paviljoen opzet en ligt aan de noordoostelijke zijde van het schoolplein. Het hoofdgebouw ligt aan de zuidwestelijke kant van het schoolplein en bestaat uit twee vleugels. In de lage vleugel (één bouwlaag) zijn de hoofdingang en een gymzaal ondergebracht. De klaslokalen zitten in de hogere vleugel van twee bouwlagen die haaks op de laagbouw staat. Beide gebouwen zijn ontworpen door het architectenbureau Reitsma uit Deventer.

Algemene gegevens

Adres:	Stadhoudersdreef 65
Titel:	Sjalom
Kunstenaar:	Ger van Iersel
Afbeelding:	Gestileerd Hebreeuws schrift en gekleurde glasvlakken
Jaar:	1971
Techniek:	Glas appliqué
Afmetingen:	113cm hoog, 226cm breed

Beschrijving

In het trappenhuis zit ter hoogte van het tussenniveau een glaskunstwerk. Het kunstwerk is gemaakt met een glas appliqué techniek. Dit houdt in dat (gekleurd) glas op de ruit wordt gelijmd waardoor het kunstwerk, in tegenstelling tot glas in lood, één geheel is met de glaspaneel waarop het werk is gemaakt. Het werk beslaat één van de drie glasvlakken in het trappenhuis en is 113 centimeter hoog en 226 centimeter breed. De Rotterdamse kunstenaar Ger van Iersel, die werd voorgedragen door het bestuur van de school, tekende voor het werk. Het kunstwerk is destijds voor een bedrag van 5.959,- gulden (inclusief B.T.W.) aangeschaft.

Het kunstwerk bestaat uit twee lagen. Aan de binnenzijde zijn gestileerde, Hebreeuwse letters van donkerblauw glas aangebracht. Zij beelden die het woord "Sjalom" uit, een verwijzing naar de naam van de school. De Hebreeuws betekenis van Sjalom is vrede; zowel de vrede tussen God en de mens, als tussen verschillende landen. Daarnaast staat het voor 'innerlijke vrede.' De buitenzijde van de ruit is voorzien van verschillende cirkelvormige vlakken met craquele effect. Deze zijn uitgevoerd in verschillende kleuren (Bordeaux rood, oranje, geel, donkergroen en blauw) en dienen als achtergrond voor de Hebreeuwse letters.

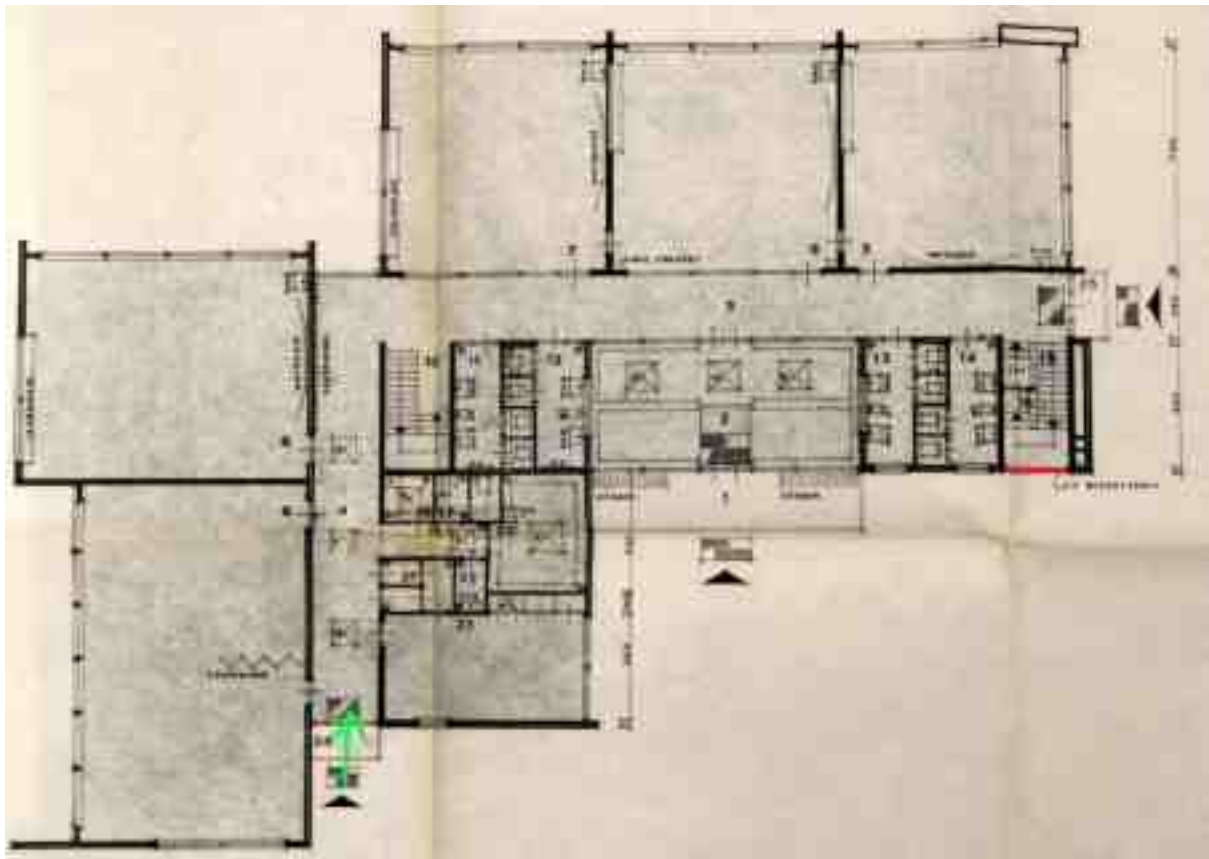
Conditie

Het glaskunstwerk bevindt zich in een goede staat. Het is op een relatief veilig locatie in het gebouw geplaatst. De kans op breukschade is klein door de hoogte waarop het werk zich bevindt. Vanaf het maaiveld is de kans dat er voorwerpen door de ruit gaan minimaal. Ook binnen is het werk (door kinderen) moeilijk tot niet te bereiken. De blauwe letters zijn enigszins vervuild. Ze voelen ruw en vettig aan. Dit kan duiden op een vetlaagje waarin stof zich heeft opgehoopt. Visueel is de vervuiling niet storend. De aanslag is niet schadelijk voor het kunstwerk. Aan de buitenzijde kon niet worden vastgesteld wat de staat van het werk is en of hier eveneens vervuiling is. Het glas aan de buitenzijde lijkt in goede staat.

Over de kunstenaar

Ger van Iersel (2-1-1922) is een Nederlandse beeldhouwer, keramist en schilder uit Rotterdam. Hij heeft een aantal glaskunstwerken gemaakt voor verschillende kerken. Hij studeerde aan de Academie voor Beeldende Kunsten en Wetenschappen (tegenwoordig de Willem de Kooning Academie) in Rotterdam. Na de Tweede Wereldoorlog was hij betrokken bij vele projecten in de Rotterdamse wederopbouw. Onder andere het Glas-in-Betonraam in de Rotterdamse Pauluskerk (nu opgeslagen in een gemeente loods) en een parketintarsia (ingelegd hout) in de SS Rotterdam zijn van zijn hand. Naast werk in Rotterdam heeft hij monumentale kunst geproduceerd door geheel Nederland⁷. In 1962 won hij de Rotterdamse Laurenspenning. In 2007 (?) is door de architect Jan Dirk Schouten een documentaire van 25 minuten over Ger van Iersel en zijn werk gemaakt⁸.

Locatie

Groen: Hoofdingang
Rood: Glaskunstwerk "Sjalom"
Boven: Zeeweg (Zuid)

⁷ http://nl.wikipedia.org/wiki/Ger_van_Iersel bezocht op 21-09-2011

⁸ <http://schoutenarchitecten.nl/projecten/index.php?project=21> bezocht op 21-09-2011

Algemene gegevens

Titel: Speelplastic⁹
Kunstenaar: Franciscus Nicolaas (Frans) en Truus van der Veld
Afbeelding: Betonnen speelsculptuur
Jaar: 1975
Techniek: Beton
Afmetingen: Onbekend

Beschrijving

Uit de stukken die betrekking hebben op de kleuterschool bij de Sjaloomschool bleek dat voor de kleuterschool een kunstwerk was aangebracht. Dit werk was gemaakt door F. van de Veld uit Lisse voor een bedrag van 3.200,- gulden. Net als het kunstwerk 'Sjalom' in het hoofdgebouw was ook deze kunstenaar gekozen op voordracht van het schoolbestuur.

Het kunstwerk betrof een speelobject naast de zandbak op het schoolplein gemaakt van massief beton. Het kunstwerk kende een horizontale belijning die werd onderbroken door een cirkel met een hoogte van circa 1 meter. De cirkel vormde de visuele kern van het werk. Uit deze kern staken halverwege de cirkel twee horizontale, balkenvormige liggers waarvan één boven de zandbak uitkwam. Dit uitkragend element (circa 40cm) diende als een springplank om in de zandbak te springen. De andere horizontale ligger was bevestigd tussen een staander van ongeveer 1 meter hoogte en de cirkel. Aan de staander zat, aan de zijde die het verste van de zandbak lag, op een hoogte van ca. 50cm een uitkraging waarop gezeten en geklauterd kon worden.

Het object is verwijderd omdat het niet meer voldeed aan de eisen die aan speelobjecten worden gesteld. Hierbij is het kunstwerk verloren gegaan. Omdat het werk verloren is gegaan zijn de afmetingen een schatting gebaseerd op het fotomateriaal.

Conditie

Het werk is verloren gegaan.

⁹ Dank gaat uit naar Frans en Truus van der Veld voor het beschikbaar stellen van een foto van het kunstwerk

Over de kunstenaar

Frans van der Veld (11 december 1940) is een beeldhouwer uit Lisse. Hij studeerde af aan de Koninklijke Academie voor de Beeldende Kunsten in Den Haag en werkt bij het ontwerpen van zijn beeldhouwwerken samen met zijn vrouw Truus¹⁰. In zijn oeuvre valt de grote verscheidenheid aan gebruikte materialen op: van beton en brons tot granito. Naast het werk voor de Sjaloomschool heeft hij in de jaren zeventig van de twintigste eeuw voor een aantal andere scholen speelsculpturen gemaakt. Hij heeft verder werk geproduceerd voor de openbare ruimte in verschillende plaatsen in Nederland, voornamelijk in Zuid-Holland¹¹.

¹⁰ [http://www.rkd.nl/rkddb/\(b2xfvgyuxjngfoeix5fcybbw\)/detail.aspx#](http://www.rkd.nl/rkddb/(b2xfvgyuxjngfoeix5fcybbw)/detail.aspx#) bezocht op 20-09-2011

¹¹ <http://www.vanderkrogt.net/standbeelden/kunstenaar.php?id=Veld.f&object=A&pagina=1> Bezoekt op 20-09-2011

Christelijk Andreacollege, locatie Rijnmond, Katwijk aan den Rijn

De eerste plannen voor een Christelijke Technische School in Katwijk aan den Rijn werden gemaakt in 1955. Voor het ontwerp werd het architectenbureau Verloop van der Meij ingeschakeld. In 1960 werd de school voltooid en konden de eerste leerlingen gebruik maken van het nieuwe gebouw.

Sinds 1960 is het gebouw meerdere malen uitgebreid. De laatste verbouwing stamt uit 2003/2004. Hierbij werd een nieuwe vleugel gerealiseerd waarin een aantal praktijklokalen zijn ondergebracht. Inmiddels is het gebouw naast de technische school voor andere leerrichtingen (zoals zorg) in gebruik.

Algemene gegevens

Adres: Louise de Colignylaan 2
Titel: De man aan het aambeeld (Bid en werkt)
Kunstenaar: Jan Hendrik Wolkers
Afbeelding: Figuratief figuur zittend achter een aambeeld
Jaar: 1960
Techniek: Beeldhouwwerk van Tufsteen
Afmetingen: 99cm breed, 94cm diep en 198cm hoog

Beschrijving

Bij de oplevering van het Andreas College locatie Rijnmond werd voor de school een standbeeld van Jan Wolkers geplaatst. Het beeld is gemaakt van tufsteen, een vulkanisch gesteente dat relatief zacht en makkelijk te bewerken is. Doordat het materiaal zacht en poreus is, is het gevoelig voor neerslag waardoor de steen wordt aangetast. Ook het beeld van Jan Wolkers bleek niet immuun tegen de neerslag en werd door de regen aangetast. Hierom werd besloten het beeld te naar binnen te verplaatsen in een gang naast de aula. Op de nieuwe locatie is het beeld op een voetstuk van Belgisch hardsteen geplaatst.

Het kunstwerk 'De man aan het aambeeld' met de ondertitel 'Bid en werkt' is een fors (99cm breed, 94cm diep en 198cm hoog), figuratief beeldhouwwerk. De titel verwijst letterlijk naar het thema dat het kunstwerk uitbeeld, een man die aan een aambeeld zit. De ondertitel is waarschijnlijk een verwijzing naar de christelijke grondslag en het gewenste arbeidsethos: God centraal in het leven en een goede werkethiek.

De invloed van de stage die Wolkers in 1956/57 bij Zadkine volgde is in het werk duidelijk zichtbaar. In de periode dat Wolkers stage liep bij Zadkine zal hij ongetwijfeld ontwerpen voor het herdenkingsmonument "De Verwoeste Stad" hebben gezien. Net als dit werk in Rotterdam is er een gat gemaakt in de borst van het beeld. Ook de kloeke vormt een doek dat doet denken aan het werk van Zadkine.

De figuur die wordt uitgebeeld zit geknield achter een aambeeld. Het aambeeld is geplaatst op een standaard, die het werkvlak op een goede werkhoogte plaatst. De standaard bestaat uit een ligger die rust op drie staanders. De man achter het aambeeld heeft zijn grote handen gevouwen en heeft een rustige uitstraling. Hij lijkt haast in gedachten te zijn over de volgende te ondernemen actie. Door het ontbreken van de kern in zijn borst ontstaat een vloeiende vorm vanuit zijn armen, door zijn schouders en weer terug naar zijn gevouwen handen. Deze vloeiende lijn is ook te zien aan de achterzijde van het werk waar de rug als een vloeiende kromme overgaat in het onderlichaam en de benen van de man.

Conditie

Het werk is, op enige aantasting door neerslag na, in goede staat.

Over de kunstenaar

Jan Hendrik Wolkers (Oegstgeest 26 oktober 1925 – Westermient 19 oktober 2007) wordt gerekend tot de grootste Nederlandse auteurs van de tweede helft van de twintigste eeuw. Wolkers heeft echter te kennen gegeven dat hij zich in de eerste plaats altijd beeldhouwer heeft gevoeld. Na de Tweede Wereldoorlog voltooide hij een opleiding beeldhouwen aan de Haagse Academie voor de Beeldende Kunsten en de Rijksacademie voor de Beeldende Kunsten in Amsterdam. In 1956/57 was hij een jaar in de leer bij de beeldhouwer Zadkine in Parijs.

Zijn eerste belangrijke opdracht als beeldhouwer kreeg Wolkers in 1956, waarschijnlijk nadat hij in hetzelfde jaar de Sint Lucasmedaille voor zijn beeld "Jongen met Haan" had gekregen. Hij werd gevraagd om een ontwerp te maken voor het Watersnoodmonument in Kruiningen. Dit ontwerp dat geheel in glas uitgevoerd diende te worden werd afgewezen. Voor het uiteindelijk uitgevoerde monument heeft hij een bronzen beeld gemaakt. Het meest bekende werk van Wolkers is het Auschwitzmonument op de Nieuwe Oosterbegraafplaats in Amsterdam^{12,13}.

¹² <http://www.cultuurarchief.nl/literatuur/data/wolkersjan.htm> bezocht op 21-09-2011

¹³ idem

Algemene gegevens

Titel: Staaltje Techniek
Kunstenaar: Hans Berkhout
Afbeelding: Ruimtelijk werk / Abstract sculptuur
Jaar: Waarschijnlijk 2005
Techniek: Gemende materialen; afvalhout en stukken uit de draaischijf van een kraan
Afmetingen: 396cm hoog, 400cm breed

Beschrijving

Het tweede werk in het Rijnmond locatie van het Andreascollege is een bijzonder object. Ten eerste is het kunstwerk het niet vanuit de procentregeling is aangeschaft, de school heeft het kunstwerk besteld naar aanleiding van de oplevering van een nieuwe vleugel. Ten tweede valt het materiaal waarvan het werk is gemaakt op. Er is niet gekozen voor nieuwe materialen maar voor afval materiaal: gebruikt hout en onderdelen van een draaischijf van een kraan. Hierdoor heeft het werk een rauwe uitstraling. Het stoere uiterlijk en het gebruikte materiaal sluiten aan bij de technische opleidingsrichting van het VMBO dat in deze vleugel is gehuisvest.

Het kunstwerk heeft een prominente plek aan het einde van een korte gang die naar de praktijklokalen leidt. Het werk beslaat de complete muur aan de kopse zijde van de gang. Verder valt het werk op door de grote afmetingen: ongeveer 4 bij 4 meter. De kern van het werk wordt gevormd door een draaischijf uit een kraan

waarvan de tandradtanden aan de binnenzijde van de draaischijf zitten. De schijf is bevestigd op twee dikke, houten balken van vrijwel onbewerkt afvalhout.

Binnen het tandwiel is een driehoekige vorm van hout gemaakt. Samen met twee diagonaal geplaatste balken onder het de draaischijf vormen deze balken het silhouet van een kraan. Rechts bovenaan, in het grote tandrad en op de scherpe punt van de driehoek, is een klein tandwiel geplaatst. Oorspronkelijk zal dit het drijf wiel zijn geweest dat in de draaischijf van de kraan aandreef. Door de plaatsing op het kraansilhouet vormt dit nu het punt vanaf waar de te takelen last wordt gedragen. De twee vlakken binnen het kraan silhouet zijn met oranje muurverf beschilderd waardoor het vlak dieper lijkt te liggen dan de omliggende, pastel gele, vlakken.

Onderaan het werk ligt een hardhouten balk waarop de staanders die het tandrad ondersteunen zijn bevestigd. Voor deze balk ligt een tweede balk waarin tanden gezaagd zijn. Op deze 'tandenbalk' rusten de twee onderste diagonalen van het kraansilhouet. Op verschillende stukken hout zitten nog verfresten. Deze verf lijkt niet door de kunstenaar te zijn aangebracht maar zijn waarschijnlijk restanten uit het 'vorige leven' van het materiaal. De verfresten versterken het rauwe uiterlijk van het kunstwerk.

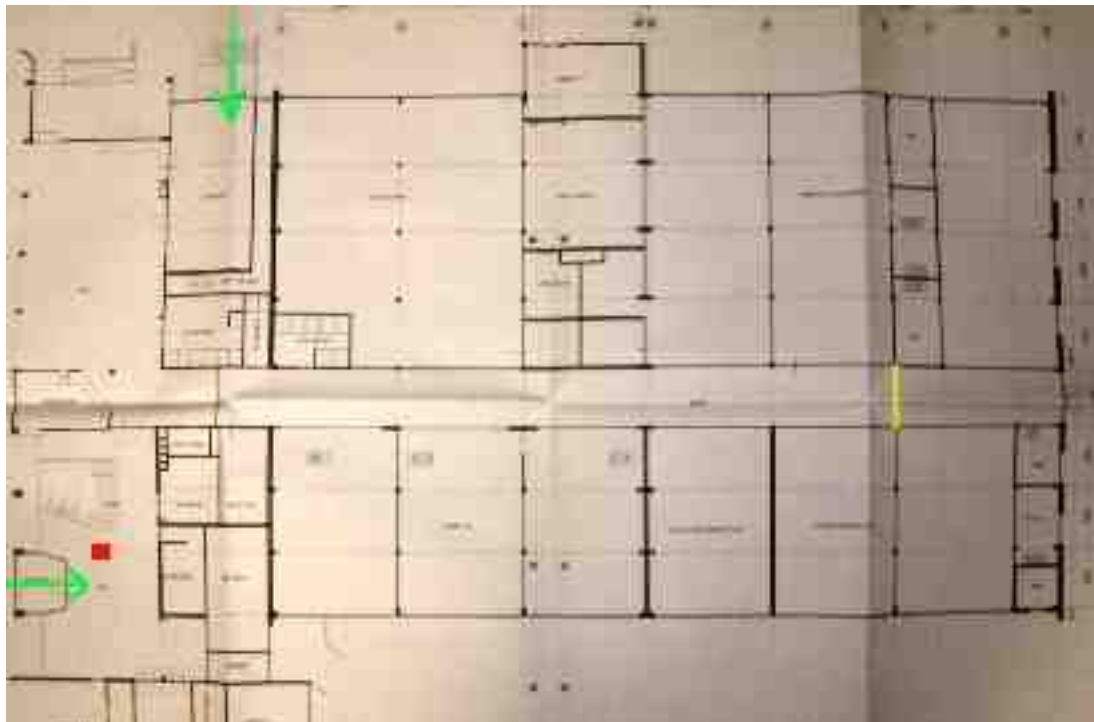
Conditie

Het werk is in goede staat.

Over de kunstenaar

Hans Berkhout is een beeldend kunstenaar uit Noordwijk. Hij is voornamelijk actief als schilder maar is naast deze uitingsvorm ook in de derde dimensie werkzaam. Zijn schilderijen kenmerken zich door figuratieve, herkenbare vormen uit zijn omgeving; mensen, landschappen (bollenvelden) en bloemen. Ondanks deze herkenbaarheid vervormt hij de figuren waardoor zijn schilderijen iets vreemds krijgen. Dit noemt de kunstenaar zelf een 'droomwereld'. Het drie dimensionale werk van Hans Berkhout is gevarieerder in uitstraling en stijl. Naast sculpturen is hij werkzaam als decorbouwer. Voor zijn drie dimensionaal werk, werkt hij vaak samen met andere kunstenaars.

Locatie

Groen: Hoofdingangen

Rood: Beeld "De man aan het aambeeld"

Geel: Wandkunstwerk met onbekende titel

Boven: L. de Coligny laan (West)

Praktijkschool de Rijn, Katwijk aan den Rijn

De praktijkschool De Rijn is een klein schoolgebouw in het historische hart van Katwijk aan den Rijn. De school is oorspronkelijk gebouwd als de Andreasschool en opgeleverd in 1963. In 1980 is de school uitgebreid met een aantal lokalen. De laatste verbouwing stamt uit eind jaren '90. De school is recentelijk verkocht door de gemeente Katwijk en zal gesloopt worden om plaats te maken voor een aantal appartementen.

Algemene gegevens

Adres:	Commandeurslaan 29
Titel:	De Ark van Noach ¹⁴
Kunstenaar:	Nicolaas Wijnberg
Afbeelding:	Uitbeelding van de Ark van Noach
Jaar:	1964
Techniek:	Tegeltafel van geglazuurd keramiek
Afmetingen:	Onbekend (school niet langer toegankelijk)

Beschrijving

In de centrale gang, recht tegenover de entree, bevindt zich een tegeltafel met de titel "De Ark van Noach." Het tableau is in 1964 door Nicolaas Wijnberg ontworpen en bestaat uit geglazuurde tegels van verschillende grootte. Deze zijn met cement aan de wand zijn bevestigd. Verantwoordelijk voor de productie van de geglazuurde tegels was Tegula uit Tegelen. Het kunstwerk zal, voor met de sloop begonnen zal worden, uit het gebouw worden verwijderd en tijdelijk worden opgeslagen op een gemeentelijke werf.

Het kunstwerk bestaat uit vier afzonderlijke fragmenten waarvan het centrale en grootste gedeelte de ark met dieren uitbeeldt. Centraal in het tableau is Noach geportretteerd met een grote, witte snor en lang wit haar. Hij heeft zijn hand geheven en rijkt richting de hemel. Links naast Noach is een lam afgebeeld, een symbool van

¹⁴ Foto genomen door Ferry Bock, Toezichhouder Bebouwde Omgeving van de Gemeente Katwijk

onschuld terwijl boven hem het symbool de wijsheid in de vorm van een uil is gesymboliseerd. Naast deze twee dieren zijn een kat, twee witte muizen, konijn, haan en twee duiven in het schip waar te nemen. Onder Noach is een soort ladder te zien. Helemaal links, boven in het tableau, iets los van het hoofdgedeelte, is een duif te zien op een blauwe achtergrond. In de snavel draagt de duif een takje, het einde van de reis van Noach is nabij.

Links onder de ark is een vis geplaatst. De waterlijn in van dit gedeelte loopt door in de waterlijn onder het schip van Noach. De vis valt op door het menselijke gezicht en het gestreepte, oranje bruine lichaam. Verder vallen de gestileerde golven boven de vis op die bestaat uit zwarte, spiraalvormige belijning. Links boven vliegt een tweede duif door de lucht terwijl aan de rechterzijde van de ark een lopende eend is afgebeeld voor een achtergrond dat een water landschap uitbeeld. Het witte vlak rond het kunstwerk is later aangebracht om de gang lichter te maken.

Nets als de golven boven de gestreepte vis valt op dat de meeste figuren in de ark zijn omgeven door een sterke belijning. De vlakken die binnen de belijning ontstaan zijn later ingevuld met kleuren of patronen. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in de meeuwen die rechts achter het schip vliegen, het lam zwaar en donker omlijnd is en de uit planken opgebouwde vorm van de ark. Deze manier van werken is voor schilderkunst of keramiek niet gebruikelijk. Gangbaarder is dat het werk vanuit vlakken wordt opgebouwd. De belijning vormt in dat geval een onderdeel van het vlak dat, indien gewenst, later wordt benadrukt.

Het verschil tussen de werkwijze van Wijnberg ten opzichte van de 'gebruikelijke manier' ligt waarschijnlijk in de grafische achtergrond van Wijnberg. Binnen de reclamewereld, waar Wijnberg zijn loopbaan is begonnen als illustrator, ligt de nadruk veel sterker bij de lijn dan bij het vlak. De contour vormt hierbij een middel om objecten te benadrukken zoals deze werkwijze ook de figuren in het tableau accentueert.

Conditie

Het kunstwerk is in goede staat. Het risico dat het werk verloren zou gaan is, door ingrijpen van de gemeente, voorkomen. Er dient wel een nieuwe bestemming voor het tableau gevonden te worden.

Over de kunstenaar^{15, 16}

Nicolaas Wijnberg (geboren in Amsterdam op 22 november 1918) was een Nederlands kunstenaar. Zijn oeuvre omvat vele kunstvormen. Wijnberg was onder andere schilder, illustrator, beeldhouwer en ontwerper van decors. Hij volgde een opleiding aan de Grafische School in Amsterdam waarna hij zijn opleiding vervolgde aan de Rijksacademie voor de Kunsten in Amsterdam. Naast kunstenaar was hij medeoprichter van het Scapinoballet en hoogleraar aan de Jan van Eyck academie in Maastricht. In 2000 ontving hij de oeuvreprijs van het Fonds voor de beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst. Deze prijs geldt als één van de meest prestigieuze prijzen binnen de Nederlandse kunstwereld. In 2006 overleed Nicolaas Wijnberg in Laren.

Als basis voor het werk van Wijnberg is altijd zijn achtergrond als illustrator bijgebleven. Zijn werk vindt zijn oorsprong dan ook in de tekenkunst waarin de lijn een belangrijke rol speelt. In 1942 hield hij zijn eerste solo-expositie bij galerie Robert in Amsterdam. Na de oorlog, toen abstracte kunst aan een sterke opmars bezig was, bleef Wijnberg trouw aan zijn figuratieve werk. In 1947 richtte hij, als reactie op CoBrA, samen met Theo Kurpershoek en Hans van Norden de kunstenaarsgroep "De Realisten" op. Deze groep is momenteel aan een (positieve) herwaardering binnen de kunstwereld onderhevig. Zo vindt er thans nieuw onderzoek naar "De Realisten" plaats en er zijn recentelijk meerdere tentoonstellingen over "De Realisten" georganiseerd.

¹⁵ Informatie in dit deel komt van: <http://www.nicolaaswijnberg.nl/> (bezoekt op 20-09-2011)

¹⁶ http://nl.wikipedia.org/wiki/Nicolaas_Wijnberg (bezoekt op 20-09-2011)

Algemene gegevens

Titel: Meisje met poes
Kunstenaar: Fred Tuynman
Afbeelding: Meisje met poes
Jaar: 1981
Techniek: Beeldhouwwerk in brons
Afmetingen: Onbekend

Beschrijving

Aan de buitenzijde het schoolgebouw, rechts naast de ingang bevindt zich een klein naturalistisch, bronzen beeldje uit 1981 met de titel "Meisje met Poes". Het is gemaakt door de kunstenaar Fred Tuynman en waarschijnlijk bij de oplevering van het nieuwe deel van de school in 1980 geplaatst. Het beeldje staat op een fors betonelement dat in de gevel is gemetseld. Door een forse struik is het beeldje van de publieke ruimte gescheiden. Hierdoor was niet mogelijk om het beeldje op te meten.

Conditie

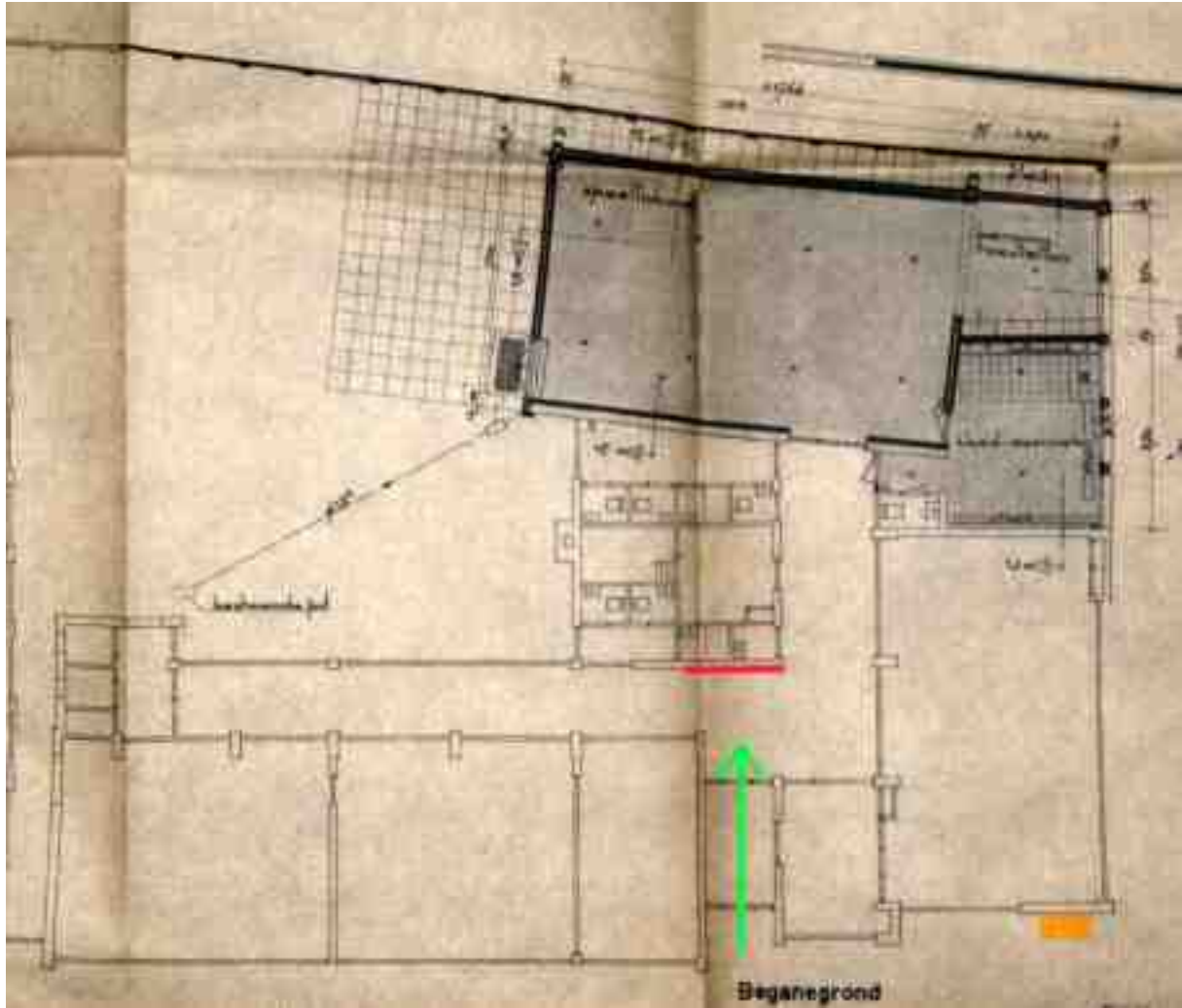
Het werk is in een goede staat. Wel wordt het door de voorgenomen sloop bedreigd en dient een alternatieve locatie voor het werk gevonden te worden.

Over de kunstenaar

Fred Tuynman (ook geschreven als Tuijnman) is een Nederlands beeldhouwer die voornamelijk bronzen beelden maakt van dieren en mensen. Hij werd in 1938 geboren in Den Haag en momenteel woonachtig in Spanje¹⁷. Beelden van Tuynman staan onder andere in Katwijk, Zwijndrecht en Rotterdam.

¹⁷ <http://www.rkd.nl/rkddb/dispatcher.aspx?action=search&database=ChoiceArtists&search=priref=78408> bezocht op 20-09-2011

Locatie

- Groen: Hoofdingang
- Rood: Tegeltafel
- Oranje: Meisje met Poes
- Rechts: Commandeurspad (Zuid)
- Beneden: Commandeurslaan (West)

Christelijke Basisschool Duinschool, Katwijk aan den Rijn

De christelijke basisschool Duinschool in Katwijk aan den Rijn is oorspronkelijk gebouwd voor de ULO in Katwijk. Het is een U-vormig gebouw waar aan de oostzijde een losstaande gymzaal is gebouwd. De gymzaal is middels een gang aan het hoofdgebouw verbonden. In 1992 is het gebouw als middelbare school buitengebruik gesteld en is een basisschool in het gebouw getrokken.

Algemene gegevens

Adres:	Julianalaan 122, Katwijk aan den Rijn
Titel:	Haan en Uil
Kunstenaar:	Nicolaas Wijnberg
Afbeelding:	Haan en Uil
Jaar:	1964
Techniek:	Standbeeld van geglazuurd keramiek
Afmetingen:	Circa 2 meter hoog, 1,4 meter breed en 1,4 meter lang

Beschrijving

Op het midden van schoolplein, voor de hoofdingang van de school, staat een betonnen zuil van circa 3,3 meter hoog. Boven op de zuil is een geglazuurd, keramisch beeldhouwwerk van de kunstenaar Nicolaas Wijnberg geplaatst. Het standbeeld beeldt op figuratieve wijze een kraaiende haan uit die bovenop een vliegende uil staat.

Zowel haan als de uil zijn geglazuurd in kleuren die overeenkomstig (zij het intenser van kleur) zijn met de natuurlijke kleuren van de vogels. Het lichaam van de haan is grotendeels voorzien van een laag wit en gebroken wit glazuur. Een aantal details van de haan zijn in verschillende kleuren geglazuurd. Vooral in de staart zijn vele kleuren gebruikt zoals blauw, oranje, groen, bruin, wit en rood. De snavel en poten zijn met

oranje glazuur afgewerkt terwijl de hanenkam rood is. De nagels zijn met mintgroen glazuur geaccentueerd. Tenslotte zijn de veren van de vleugels geglazuurd met oranje, blauw en wit glazuur waardoor lijnen ontstaan die de vleugelveren volgen. Door het contrast tussen het blauw en het wit lijkt er extra diepte in de vleugel te ontstaan.

Onder de haan is een vliegende uil weergegeven. Net als de haan is de uil in kleuren geglazuurd die verwijzen naar de natuurlijke kleuren van een uil. Het lichaam is grotendeels voorzien van een bruine kleur. Hier en daar zijn veren geaccentueerd met oranje glazuur die, net als de staartveren van een haan, extra diepte aan de vleugels geven. Op verschillende plaatsen, vooral bij de vleugels en staart, zijn een aantal accenten gezet met blauw glazuur.

Net als in het grafisch werk van Wijnberg kenmerken zowel de haan als de uil zich door een duidelijke lijnvoering die in sommige gevallen wordt geaccentueerd door sleuven in het keramisch materiaal of fijne glazuurlijnen die waarschijnlijk met een fijn penseel zijn aangebracht. Dit is bijvoorbeeld goed te zien onder het oog van de haan waar fijne verticale lijnen op de witte onderlaag zijn aangebracht of de sleuven rond de ogen van de uil. Het meest opvallend is de belijning op de vleugels en staart van de vogels waar zij de verschillende lagen veren uitbeelden.

Conditie

Het werk is in een goede staat. Wel is het kunstwerk licht vervuild. Door de hoogte waarop het kunstwerk zich bevindt is de kans op schade minimaal. Er was geen schade aan het glazuur waar te nemen.

Over de kunstenaar

Zie beschrijving op pagina 26

Algemene gegevens

Adres: Julianalaan 122, Katwijk aan den Rijn
Titel: Nieuwe Noach¹⁸
Kunstenaar: Nicolaas Wijnberg
Afbeelding: Verhaal van de Ark van Noach
Jaar: 1964
Techniek: Wandschildering
Afmetingen: 400 x 500cm

Beschrijving

In de aula van De Duinschool is, aan de noordzijde naast de doorgang naar de lokalen, een wandschildering door Nicolaas Wijnberg aangebracht. De muurschildering kenmerkt zich door een sterke lijnvoering die vooral in de golven en regenboog zichtbaar is. De figuren, de ark en de berg Ararat zijn daarentegen veel naturalistischer vormgegeven en zijn wat dat betreft opmerkelijk binnen het Katwijkse oeuvre van Wijnberg.

Centraal in het midden is Noach met zijn vrouw zichtbaar. Op zijn schouders zit een van zijn zonen, het is niet duidelijk wie van zijn drie zonen dit is. De familie Noach staat op een rots boven de woeste golven die de aarde bedekten tijdens de zondvloed. Noach is gekleed in een boerse, oranje jas en heeft een wandelstok in zijn linker hand. Zijn vrouw draagt staat links van Noach en draagt een strak jurkje van lichtgele stof dat net onder de knieën komt. In haar handen draagt ze een lam, waarschijnlijk een verwijzing naar de onschuld van de familie Noach ten opzichte van de zondaars onderaan de rots. Beide figuren staan op blote voeten. De familie wordt verlicht door een regenboog die vanaf halverwege de linker helft van de wandschildering naar de familie

¹⁸ Doordat de wandschildering achter gipsplaten is verdwenen is deze beschrijving gemaakt aan de hand van de hierboven weergegeven foto. De foto is afkomstig van de website [helpwandkunstsporen.nl/12/details/2591/](http://www.helpwandkunstsporen.nl/12/details/2591/) van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed (RCE)

toe buigt als een goddelijke straal. Door dit motief wordt de familie verder benadrukt als centrum van het werk.

Rechtsonder Noach en zijn familie is een woest kolkende zee afgebeeld in roodbruine kleuren. Rechts van hen proberen een aantal zondaars, tevergeefs, te ontsnappen van een zekere verdrinkingsdood door zich vast te klampen aan de rots waarop Noach staat. Dit deel van het schilderij was aanleiding om in 1992, toen de school in gebruik werd genomen door de Christelijke Basisschool Duinschool, aanleiding om het werk achter een aantal gipsplaten te verbergen. Het tafereel werd niet geschikt geacht voor jonge kinderen¹⁹.

Achter Noach is de berg Ararat zichtbaar waarop de ark is gestrand. De ark lijkt in vormgeving veel op de ark in de Praktijkschool de Rijn in de oude kern van Katwijk aan den Rijn. De ark is geschilderd in natuurlijke bruintinten en verdwijnt deels achter een witte, semitransparante toren waarin bovenin een bruine cirkel zit. De betekenis van deze toren is niet duidelijk. Aan de ark hangt een ladder die uitkomt bij een pad dat leidt naar de rots waarop Noach en zijn vrouw staan.

Het grootste deel van het schilderij is voorzien van een zwarte achtergrond. Een metafoor naar de duistere tijd in de geschiedenis van de mensheid. De nacht wordt benadrukt door een grote maan rechts boven de ark en de familie Noach. Toch is er een element van hoop ingevoegd. Een witte duif vliegt, gevolgd door het licht van de dag, aan de linkerkant het werk in.

Conditie

Doordat het kunstwerk achter een voorzetwand is verdwenen is de huidige staat van het kunstwerk onbekend.

Over de kunstenaar

Zie beschrijving op pagina 26

Locatie

Rood kader:	Haan en Uil
Gele lijn:	Nieuwe Noach (in het gebouw in de aula)
Links:	Nachtegaallaan (Noord)

¹⁹Bron: <http://www.helpwandkunstsporen.nl/12/details/2591/>

Willem van Veenschool, Katwijk aan den Rijn

De Willem van Veenschool is gelegen aan de rand van het historische centrum van Katwijk aan den Rijn. Het gebouw bestaat uit twee gedeelten waarvan het oudste gedeelte in 1965 is opgeleverd. De school is gebouwd als basisschool voor Gereformeerd onderwijs. Momenteel is in het gebouw een school voor Hervormd onderwijs gevestigd. Het ontwerp voor de school is afkomstig van het bureau C. van der Bom en W. Ingersen uit Amsterdam. Naast dit schoolgebouw hebben zij de Calvijnschool (thans De Kameleon) ontworpen. Deze school viel, net als de Willem van Veenschool onder het beheer van de Vereniging voor Christelijk onderwijs op Gereformeerde Grondslag. De school is in 1983 en 2001 uitgebreid. De laatste (kleine) uitbreiding is onder leiding van het bureau Joop Siera gedaan.

Algemene gegevens

Adres: Huetingstraat 17
Kunstenaar: Ontworpen en gegoten door NV Metaalgieterij Holland, Amsterdam
Titel: Willem van Veen
Afbeelding: Hoofd van Willem van Veen
Jaar: 1965
Techniek: Haut-reliëf uitgevoerd in brons
Afmetingen: 49cm hoog, 34,5cm breed, 7cm diep

Beschrijving

In de centrale ruimte van de Willem van Veenschool, direct rechts van de ingang hangt een bronzen reliëf. Het reliëf beeldt op naturalistische wijze het portret van de eerste school directeur en naamgever van de school Willem van Veen uit. Bijzonder is de mate waarin het gezicht uit het grondvlak komt: 7 centimeter tussen het uiterste puntje van de neus van de heer Van Veen en het grondvlak. Dit verschil wordt extra benadrukt doordat

het lichaam slechts in lijnen is uitgevoerd. Hierdoor ontstaat een bijzondere werking binnen het werk waarin het gezicht (letterlijk) uit het werk springt.

De locatie waar het reliëf hangt was een ereplaats voor de voormalig directeur. Helaas is, door de realisatie van een grote doorgang naar de latere uitbreiding en het leggen van een aantal (PVC) leidingen, de ereplaats in een rommelhoekje veranderd. Hierdoor komt het werk niet langer tot zijn recht.

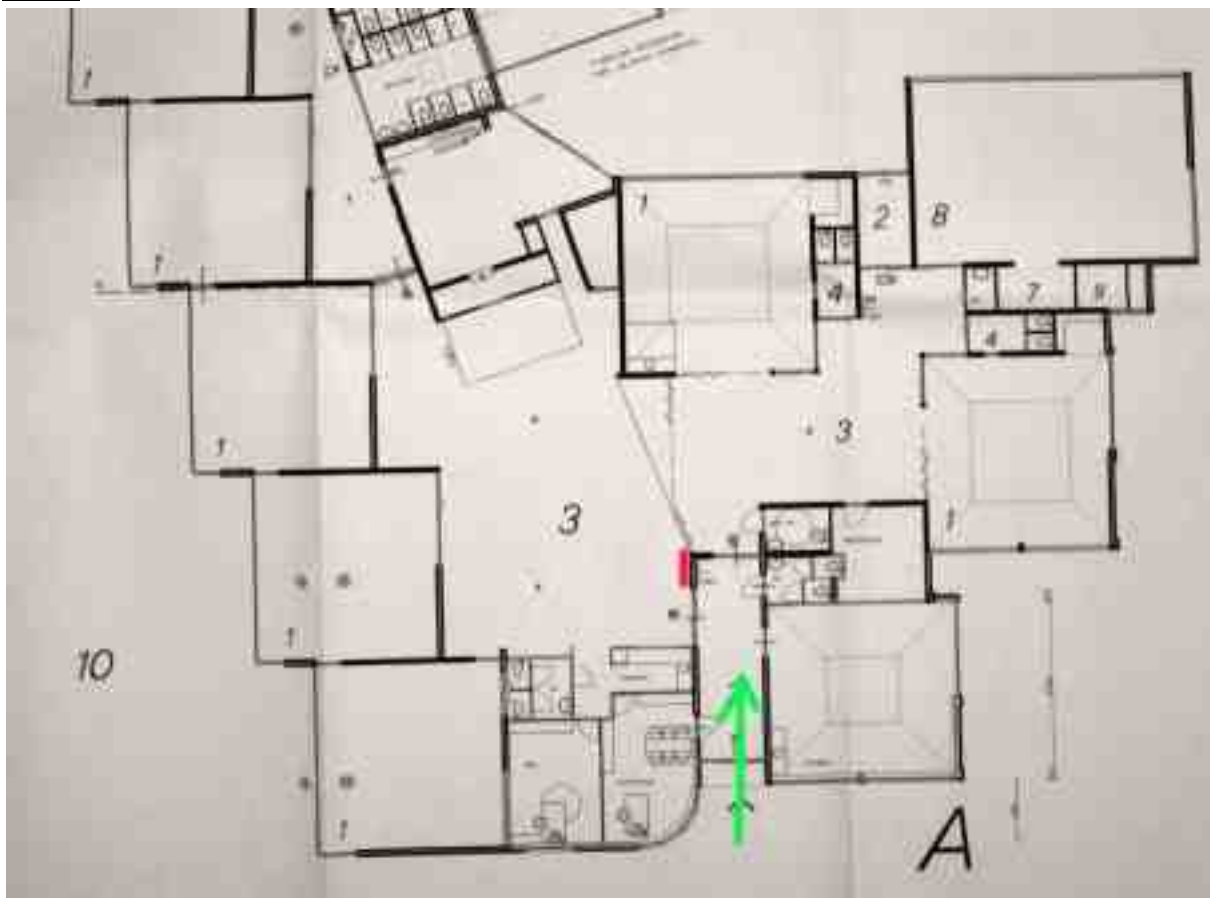
Conditie

Het werk is in een goede staat.

Over de kunstenaar

De ontwerper is niet bekend. Wel is bekend dat het werk door de NV Metaalgieterij Holland uit Amsterdam is geproduceerd. De Metaalgieterij Holland had naast de gieterij een ontwerpafdeling waar onder andere gedenkplaquettes voor oorlogsmonumenten werden ontworpen.

Locatie

- Groen: Hoofdingang
- Rood: Locatie reliëf 'Willem van Veen'
- Beneden: Huetingstraat (Oost)

Christelijk Andreas College, locatie Pieter Groen, Hoornes/Rijnsoever

Het Christelijk Andreas College, locatie Pieter Groen, is een zeer groot gebouw aan de rand van Rijnsoever nabij de Provinciale weg. Het complex bestond oorspronkelijk uit twee gebouwen: in het noorden de MAVO (architect: Cees Groen uit Emmen, 1980) en zuidelijk een gebouw voor de HAVO en het VWO. Deze twee gebouwen zijn in 1992 met elkaar verbonden waardoor het één gebouwencomplex is geworden. De school is meerdere malen uitgebreid waarvan de laatste uitbreiding stamt uit 2007/2008 door de architect Joop Siera.

Algemene gegevens

Adres: Helmbergweg 10
Titel: Onbekend
Kunstenaar: David van der Kop
Afbeelding: Gestileerd paard met kar
Jaar: Waarschijnlijk 1992
Techniek: Beeldhouwwerk van geglaazuurd keramiek
Afmetingen: circa 188cm hoog, 160cm breed, 290cm diep

Beschrijving

Voor de zuidingang aan de Helmbergweg staat een geglaazuurd, keramisch sculptuur. Dit kunstwerk van circa 188cm hoog, 160cm breed en 290cm diep beeld een buste van een paard uit. Het hoofd is voorzien van een witte, ruw aangebrachte, glazuurlaag. Onder het hoofd is de aanzet van de twee voorbenen zichtbaar. Het paard maakt een linkse draai en is halverwege de rug afgekapt. De manen aan de ingangszijde zijn grijs geglaazuurd. Dit vormt een contrast met de andere zijde waar een bruin glazuur is gebruikt voor de 'onbewerkte' delen van het kunstwerk.

Waar het paard is afgekapt is de doorsnede blauw geglazuurd. Hierdoor ontstaat een golvende lijn die de doorsnede over de breedte van het paard volgt en overgaat in een horizontaal (eveneens blauw geglazuurd) plateau. Dit plateau zou een aanzet van een kar kunnen zijn waaraan een bruin wiel zit. Het wiel wordt ondersteund door een grijze steunbeer. Onder de blauwe golf vormt zich een nis die groen geglazuurd is. Deze kleur is eveneens gebruikt aan onderzijde van het kunstwerk aan de slootzijde maar wordt op het punt waar de nis aan de ingangzijde en het groene vlak aan de slootkant onderbroken door een wit vlak.

Conditie

Het werk verkeerd grotendeels in goede staat. Op verschillende plekken is schade aan het glazuur en het keramisch materiaal. Dit vormt een risico aangezien er vocht in het poreuze materiaal kan binnendringen. Bij (nacht)vorst zal het water uitzetten en kan het glazuur van het werk afspatten.

Aan de onderzijde van het kunstwerk, met name in de nis, heeft zich vuil aan het kunstwerk gehecht. Dit heeft met name een esthetisch onwenselijk effect maar is niet schadelijk voor het kunstwerk. Het vuil kan, met water en een zachte borstel, eenvoudig verwijderd worden.

Kunstenaar

David van der Kop (1937-1994) was een Nederlands beeldhouwer, schilder en tekenaar. Hij was geboren in Den Haag waar hij aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten afstudeerde. In zijn beginperiode werkte hij voornamelijk in staal. Vanaf de jaren tachtig begon hij steeds vaker te werken in (geglazuurd) keramiek en hout. Werk van hem is opgenomen in de collecties van vooraanstaande musea zoals het Stedelijk Museum in Amsterdam en Köller-Müller museum in Otterloo²⁰.

²⁰ <http://www.cultuurarchief.nl/kunstenaars/vandekopdavid1937.htm> (bezoekt op 6-1-2012)

Algemene gegevens

Titel: Onbekend
Kunstenaar: Onbekend
Afbeelding: Grotteske gezichten
Jaar: Onbekend (Waarschijnlijk begin jaren '80)
Techniek: Keramiek van donker bakkend chamotte klei
Afmetingen: 2 delen: 17,5cm hoog, 562cm lang en 17,5 hoog, 762cm lang

Beschrijving

In het HAVO/VWO gedeelte van het Andreas college, locatie Pieter Groen, is een keramisch kunstwerk dat een aantal grotteske gezichten uitbeeldt opgenomen. Het kunstwerk bevindt zich in twee muren van witte baksteen die de aula scheiden van een gang richting de gymzalen. De gezichten zijn gemaakt van donker bakkende chamotte klei en meten 17,5 centimeter bij 12,5 centimeter. De losse elementen zijn naast elkaar geplaatst waardoor een donkere sierband ontstaat in de muur van witte baksteen.

Conditie

Het werk is in goede staat. Op sommige plekken is door leerlingen kauwgom op het werk geplakt. Dit is onwenselijk maar niet schadelijk voor het kunstwerk.

Over de kunstenaar

De kunstenaar is niet bekend. Mogelijk kunnen de schoolarchieven meer informatie over het kunstwerk bevatten. Dit zou voor vervolgonderzoek een goede ingang kunnen zijn.

Algemene gegevens

Titel: Onbekend (Libelle)
Kunstenaar: Bas Haasnoot
Afbeelding: Libel
Jaar: Onbekend
Techniek: Ruimtelijk werk van brons, Afvalhout met papier (?)
Afmetingen: Niet op kunnen nemen

Beschrijving

De hierboven en op de volgende pagina getoonde kunstwerken maken geen deel uit van kunstwerken die onder de 1%-regeling zijn gerealiseerd. Om een volledig beeld te scheppen van de kunst in Katwijkse schoolgebouwen zijn ze in het rapport opgenomen.

Volgens de locatiemanager is het bronzen beeld op de volgende pagina een geschenk van een aantal ouders geweest. De libel en vissen zijn eveneens een gift. Wanneer en de reden waarom deze kunstwerken zijn geschonken was niet bekend bij de contactpersoon.

Factsheet

Titel: Onbekend
Kunstenaar: Danielle Oreilo
Afbeelding: Twee mensfiguren (man en vrouw)
Jaar: Onbekend
Techniek: Beeldhouwwerk van brons op Belgisch hardstenen voet
Afmetingen: 50cm breed x 17,5cm diep x 40,5cm hoog

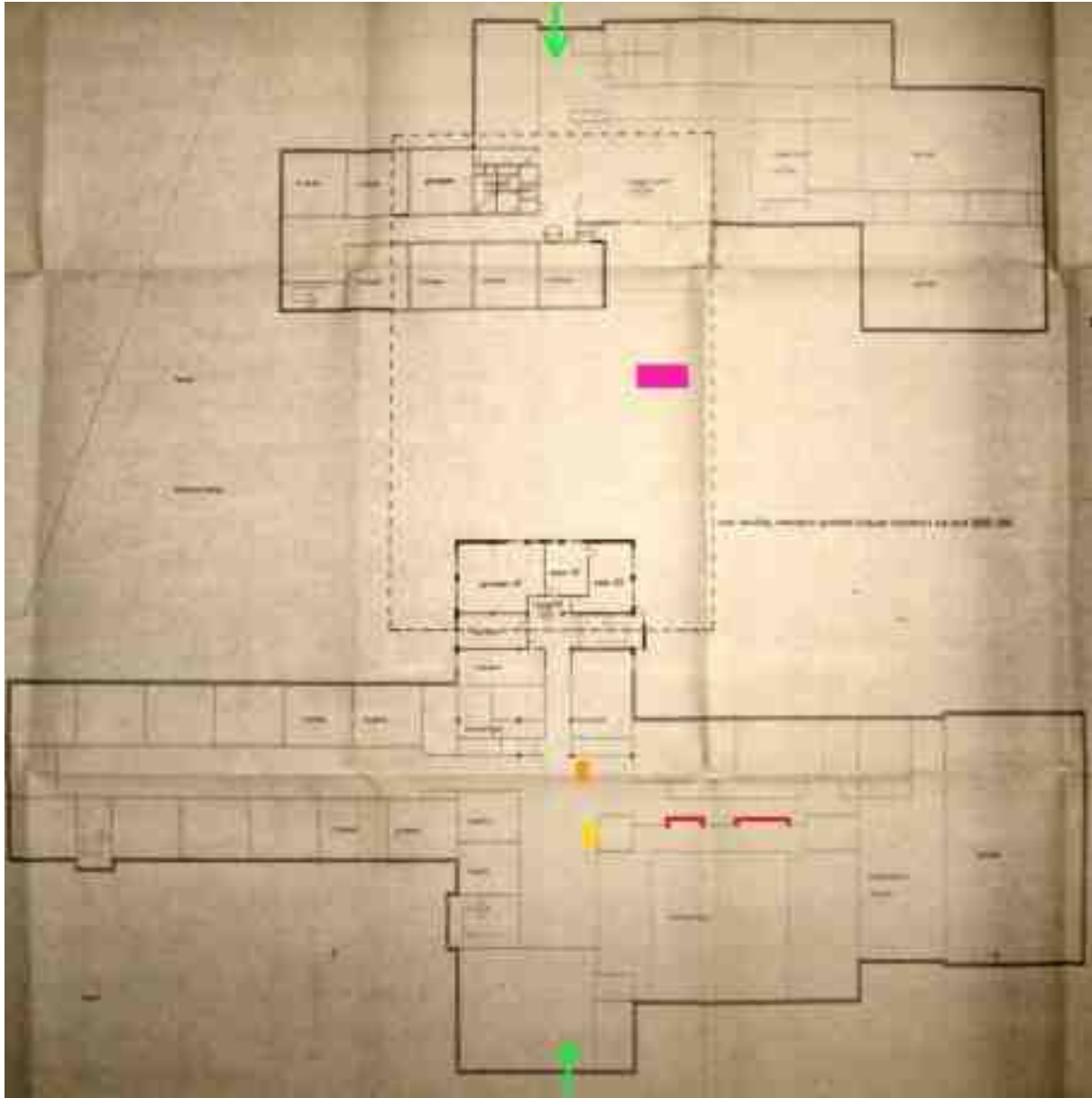

Algemene gegevens

Titel: Onbekend (Drie vissen)
Kunstenaar: Bas Haasnoot
Afbeelding: 3 vissen
Jaar: Onbekend
Techniek: Ruimtelijk werk van afvalhout met papier (?)
Afmetingen: Afmetingen niet opgenomen

Locatie

Groen:	Hoofdingang
Rood:	Grotesken
Oranje:	Bronzen beeld 2 mensen
Geel:	Libel
Fuchsia:	Drie vissen
Boven:	Rijnsoever (Noord)
Beneden:	Helmbergweg (Zuid)

Nb.: Het beeld van het paard is ten zuid-oosten van de zuidelijke hoofdingang opgesteld.
De drie vissen zijn ondergebracht in uitbreiding van de aula in het noordelijke gebouw

OBS De Krulder en SBO De Windvang, Hoornes/Rijnsoever

De Openbare Basisschool de Krulder en Speciaal Basisonderwijschool De Windvang zijn twee, van oorsprong, identieke scholen aan de Van Lierestraat in de wijk Hoornes. Ze zijn ontworpen door het architectenbureau Verloop van der Meij uit Katwijk en in 1971 opgeleverd. Samen met een kleuterschool, een gymzaal en een speelplaats vormen de twee scholen een stedenbouwkundig ensemble. De gebouwen waren als een carré opgezet rond een binnenplaats. Op twee vleugels is een extra verdieping met lokalen. Beide scholen zijn in de loop der jaren uitgebreid waardoor het ensemble is aangetast. In plaats van kunst in de scholen te integreren is ten noorden van de SBO Windvang een langgerekt baksteenkunstwerk geplaatst.

Algemene gegevens

Adres:	Van Lierestraat 2 en 5
Titel:	Niet bekend
Kunstenaar:	Willem (Wim) Jonker
Afbeelding:	Verschillende zeemotieven en spelende kinderen
Jaar:	1971
Techniek:	Baksteenmozaïek van geglazuurde bakstenen
Afmetingen:	1,23 meter hoog, circa 52,7 meter lang

Beschrijving

Ten noorden van SBO de Windvang staat een U-vormige muur rond een, voor de jaren zeventig zeer kenmerkende, zitkuil. In de muur is met geglazuurde baksteen een mozaïek gemaakt. Opvallend aan dit kunstwerk is de plaats die het inneemt in de openbare ruimte. Het werk is niet alleen een losstaand object, maar vormt een onderdeel van het stedenbouwkundigontwerp voor de openbare ruimte rond de twee scholen. Sterker, door de vorm van het kunstwerk is het zelfs een element dat de openbare ruimte vormgeeft. Het creëert, in combinatie met de blinde gevel van de gymzaal, een beschut plein waar gespeeld en gezeten kan worden.

De geglazuurde bakstenen zijn in reliëf in de muur gemetseld (circa 5mm uitstekend ten opzichte van het metselwerk). De figuratieve afbeeldingen lijken zich door deze metseltechniek uit de muur los te maken. Door de grote vorm van de bakstenen lijkt het mozaïek enigszins op afbeeldingen in een oud computerspel waarbij

iedere baksteen een 'pixel' in het plaatje is. Dit effect wordt versterkt door de voegen tussen de verschillende bakstenen. Aan de binnenzijde van de muur zijn (op het halfsteensverband na) geen patronen in de muur gemetseld. In de zitkuil is een doeltje tegen de gymzaal van de Windvang gezet. Op de muur waarin het baksteenmozaïek zit is een hardhouten leuning geplaatst.

De drie zijden van het kunstwerk beelden verschillende motieven uit. De eenheid van het kunstwerk wordt bewaard door overeenkomsten in kleurgebruik en een 'scharniersegment' van zwart geglazuurde baksteen. De scharniersegmenten bevinden zich aan de zijde waar twee muren op elkaar aansluiten.

Op de zuidzijde van de muur worden voornamelijk zeedieren afgebeeld. De oostelijke zijde beeldt de maritieme geschiedenis van Katwijk uit. Hierin zijn onder andere een aantal schepen, een vuurtoren en een kerk opgenomen. De langste, aan de noordkant van de zitkuil gelegen, zijde van het kunstwerk beeldt een aantal speelactiviteiten uit.

De keuze voor Wim Jonker lijkt, in tegenstelling tot veel andere werken waarin het schoolbestuur met de voordracht kwam, vanuit de architect te komen. In de gemeentelijke archieven komt in 1971 het kunstwerk voor het eerst voor op ontwerptekeningen voor de buitenruimte. Op eerdere en latere tekeningen is het kunstwerk niet specifiek aangegeven hoewel de muur, waarin het baksteenmozaïek is opgenomen, in sommige gevallen wel is ingetekend. De kosten voor ontwerp en maken van een maquette bedroegen destijds 14.680,- gulden (inclusief BTW). De bouw van het kunstwerk, uitgevoerd door het bouwbedrijf De Lange en Van der Plas, kostte nog eens 36.885,- gulden extra.

Conditie

Het kunstwerk bevindt zich in een slechte staat. Op veel plekken is schade aan de geglazuurde bakstenen. Hierbij is, vermoedelijk door vorstschade, het glazuur van de baksteen gespat. Verder zijn er scheuren in het metselwerk te zien. In sommige gevallen lopen de scheuren door de geglazuurde stenen waardoor er een grote kans is dat deze stenen bij vorst verdere schade zullen oplopen. De steen waarop de naam van de kunstenaar staat is ernstig beschadigd, opvallend is dat deze van een witte natuursteen is gemaakt.

Over de kunstenaar

Wim Jonker (geboren in Weesperkarspel op 27 november 1920, overleden in Haarlem op 15 december 1993) was een Nederlands beeldhouwer. Hij volgde een opleiding aan de Rijksacademie voor Kunsten in Amsterdam. Het beeldje dat door de KNSB (schaatsbond) sinds 1990 aan de schaatser van het jaar wordt uitgereikt is een ontwerp van Jonker waarvoor hij een actiefoto van Ard Schenk gebruikte. Naast dit werk heeft hij het herdenkingsmonument voor Godfried Bomans in Haarlem gemaakt. Naast het baksteenmozaïek is het beeld "Promenade" in het winkelcentrum Hoornes van zijn hand.

Locatie

Rood: Baksteenreliëf
Boven: Hoorneslaan (Noord)
Beneden: Oude Rijn (Zuid)

Gaspard de Colignyschool, Katwijk aan Zee

De Gaspard de Colignyschool ligt in het havengebied van Katwijk aan Zee. De school is ontworpen door Kraan & Markslag uit Oegstgeest in opdracht van de Vereniging voor Christelijk Onderwijs op Gereformeerde Grondslag. In 1983 is de school in gebruik genomen. De school is in 2003 uitgebreid door de juridische opvolger van Kraan & Markslag: Kraan Markslag en Bruins. Inmiddels is dit bureau opgeheven.

Algemene gegevens

Adres: Wethouder Meerburg Seniorkade
Titel: Reliëf
Kunstenaar: Gerard Brouwer²¹
Afbeelding: Docent voor schoolbord met een vleugel van een engel, kinderen in de klas
Jaar: 1983
Techniek: Beeldhouwwerk van brons
Afmetingen: 90cm x 90cm

Beschrijving

In november 1982 maakte Gerard Brouwer een schetsontwerp voor de het bestuur van de Vereniging voor Christelijk Onderwijs op Gereformeerde Grondslag. De keuze voor deze kunstenaar gebeurde na overleg

²¹ Dank gaat uit naar dhr. Gerard Brouwer voor het beschikbaar stellen van een foto van het schetsontwerp van zijn kunstwerk in de Gaspard de Colignyschool.

binnen het bestuur van de vereniging in samenspraak met de architect Bruins. In 1983 werd de opdracht aan Gerard. Brouwer gegund voor het realiseren van “het op 15 november 1982 getoonde ontwerp-reliëf waarin het Christelijk Onderwijs tot uitdrukking wordt gebracht in de relatie school – kind – ouders.”²² Met de opdracht was een bedrag gemoeid van 8000 gulden exclusief B.T.W. hiervan was 4000 gulden voor het honorarium van de kunstenaar.

Het kunstwerk meet 80x80x12 centimeter en werd opgehangen in de centrale hal in de school. Om ruimte te maken voor een aantal computerwerkplekken is het kunstwerk enige tijd geleden verwijderd en werd het kunstwerk een bergruimte in de school opgeslagen. Momenteel wordt er gezocht naar een geschikte locatie binnen de school om het werk op te hangen.

De kunstenaar heeft uitdrukking aan de opdracht gegeven door een cirkelvormig bronzen object te maken. Op figuratieve wijze wordt een leraar uitgebeeld die voor een schoolbord les staat te geven. Hij vormt het visuele centrum van het werk. Rechts van de docent zit een groep kinderen te kijken naar de docent. Achter de kinderen staan een aantal ouders die afscheid van hun kroost lijken te nemen. Door het verschil in lengte en de kinderen ontstaat een curve die uitkomt in het hoofd van de leerkracht.

Uit het schoolbord lijkt een vleugel van een engel te komen, een verwijzing naar de Christelijke grondslag van de school. Net als bij de curve door de hoofden van de kinderen en ouders komt de curve die de engelvleugel heeft uit in de leerkracht waardoor zijn positie binnen het werk versterkt wordt. De vorm van het werk wordt voltooid door een cirkelvormige band die vanuit de rand van de engelvleugel wederom bij de leerkracht uitkomt.

Conditie

De conditie van het werk kon niet worden vastgesteld. Gezien de aard van het materiaal en de locatie in het gebouw is het onwaarschijnlijk dat het werk is beschadigd.

Over de kunstenaar

Gerard Brouwer is in 1951 in Leiden geboren. Hij studeerde aan de Academie voor de Beeldende Kunsten in Utrecht en vervolgens aan de Rijksacademie voor de Beeldende Kunsten in Amsterdam. Hij werkt voornamelijk in brons. Op verschillende plekken in de gemeente Katwijk is werk van Gerard Brouwer te zien. Zo zijn het beeldje voor de hoofdingang van het gemeentehuis in Katwijk en het standbeeld van Spinoza in Rijnsburg van zijn hand. Ander werk van Gerard Brouwer staat onder meer in Den Haag en Noordwijk. In zijn vrije werk richt hij zich meer op het afbeelden Hollandse thema's zoals grazende koeien, schaatsers of volkse mensfiguren.²³ Zijn werk wordt door verschillende galerieën (zoals Smelik & Stokking) verkocht.

²² Opdrachtverlening uit de gemeentelijke archieven.

²³ <http://www.galerie-t.nl/pages/gerard-brouwers> bezocht op 20-09-2011

Locatie

- Groen: Hoofdingang
- Rood: Oorspronkelijke locatie van het kunstwerk
- Oranje: Huidige opslagplek
- Geel: Voorstel (van auteur) voor plaatsing kunstwerk
- Beneden: Wethouder F.E. Meerburg Seniorkade (Zuid)

PCBO De Kameleon, Katwijk aan Zee

De PCBO De Kameleon in 1959 opgeleverd naar een ontwerp van C. van der Bom en W. Ingwersen uit Amsterdam. Gesticht als de Calvijnschool door de Vereniging voor Christelijk Onderwijs op Gereformeerde grondslag heeft de school verschillende namen en levensovertuigingen gekend. De eerste tekeningen stammen al uit 1955 toen er plannen werden gemaakt voor een nieuwe uitbreidingswijk ten zuiden van Katwijk aan Zee (De Vogelwijk in de buurt van de Boslaan). Hier werd een gebied dat oorspronkelijk een militaire oefenfunctie had omgevormd tot woongebied. Naast De Kameleon zou een kleuterschool verrijzen, inmiddels is deze school gesloopt. De Kameleon is in 1964 en 1984 uitgebreid door C. van der Bom en W. Ingwersen en Kraan, Markslag en Bruins uit Oegstgeest. Momenteel loopt een procedure om deze school af te stoten. Het is nog niet bekend of de school wordt herbestemd of dat deze zal worden gesloopt.

Van alle scholen binnen de gemeente Katwijk bevat De Kameleon waarschijnlijk de meeste kunst. De bezoeker wordt bij de entree al begroet door een in het beton gestorte decoratie. Verder is op verschillende plaatsen in het gebouw kunst aangetroffen. Deze kunst varieert van een glasmozaïek tot een monumentale wandschildering. Binnen de gereformeerde kringen is het, in tegenstelling tot de katholieke en in mindere mate hervormde geloofsgemeenschappen, ongebruikelijk om religieuze afbeeldingen in gebouwen in te brengen. De kunst in de Kameleon is dan ook van 'wereldse aard.'

Algemene gegevens

Adres: Randweg 47
Titel: Onbekend
Kunstenaar: Onbekend
Afbeelding: Verschillende dierenmotieven
Jaar: 1959
Techniek: Glasmozaïek
Afmetingen: 5 delen; Eenden: h66xb80cm, Vissen: h143xb117cm, Boom: circa h250xb115cm

Beschrijving

In de centrale hal van het schoolgebouw is een glasmazaïek aangebracht. Opvallend is de hoogte van deze hal die twee verdiepingen beslaat. Op de eerste verdieping is een omloop die als een U-vorm rond de centrale hal loopt. Diagonaal door het midden verbind een loopbrug de noordelijke en zuidelijke omloop. Door de loopbrug ontstaan twee vides, één centraal in het midden van de hal en één aan de oostzijde van hal tegen de oostelijke wand. Tegen deze wand is een glasmazaïek aangebracht over de vrijwel gehele hoogte van de ruimte.

Het mozaïek in de hal bestaat uit vijf verschillende delen die ieder een ander deel van de natuurlijke rijkdom tonen. Alle soorten uit Gods schepping hebben hierin een plaats gekregen; (water)vogels, zoogdieren, vissen en planten. Het werk valt op door het gebruik van veel verschillende kleuren. Iedere kleur bevat naast de basiskleur een hooglicht en schaduwkleur. Door het kleurgebruik ontstaat een naturalistisch (zij het enigszins gestileerd) beeld met dieptewerking.

Het centrale mozaïek is veruit het grootste en beeld een boom af waarin een Europese (rode) eekhoorn zit. Boven de boom vliegen twee duiven door een blauwe lucht. De lucht wordt doorsneden door gele lichtstralen die het blauwe vlak opbreken. De blauw/gele achtergrond wordt verlevendigd door het gebruik van verschillende tinten binnen de kleurvlakken.

Naast de vogels, rechts boven de boom met eekhoorn is, in een klein mozaïek, een drietal rode bloemen te onderscheiden. De bloemen zijn geplaatst op een gele achtergrond. Hierdoor lijken de bloemen uit het grondvlak te komen en worden zij door het sterke contrast benadrukt. Links naast de boom zijn twee eenden te zien; één lopende en één zwemmende eend. Beide eenden zijn woerden (mannetjes eenden) die in 'natuurlijke' kleuren uitgevoerd. Door het water worden de eenden in een 'natuurlijke' setting geplaatst die wordt versterkt door een tweetal groene bladeren die de oeverbegroeiing uitbeelden.

Het laatste mozaïek beeldt de dieren in het water uit. Vijf verschillende segmenten tonen het water, de oeverplanten en drie vissen. De grootste vis valt op door het gebruik van andere kleuren (blauw en wit) ten opzichte van de twee kleinere vissen die rood en geel van kleur zijn.

Conditie

Het mozaïek is grotendeels in goede staat. Het werk ligt op gelijke diepte met de afwerklaag (pleisterlaag) van de muur waardoor er op de mozaïeksteentjes geen stofophoping mogelijk is. Wel is het risico groter dat er verf op de tegeltjes komt bij het schilderen de wand waarop het mozaïek is aangebracht. Dit is zichtbaar aan de randen van het mozaïek waar hier en daar verfresten zichtbaar zijn. Ook zijn op sommige plekken verfzakkers en spetters zichtbaar van verf dat uit de roller of kwast is gedropen. De verf tast het mozaïek niet aan maar kan visueel storend zijn.

Het onderste mozaïek, de vissen, bevindt zich op een hoogte die bereikbaar is voor kinderen. Hierdoor kan het kunstwerk stootschade kan oplopen. Tevens bevindt zich voor dit mozaïek een klein podium dat, op het moment van bezichtiging, als opslagruimte werd gebruikt. Het opgeslagen materiaal kan in aanraking komen met het kunstwerk en het werk beschadigen. De gevolgen hiervan zijn al zichtbaar, het pleisterwerk is beschadigd en één of twee tegeltjes van de onderste vis ontbreken.

Over de kunstenaar

De kunstenaar is onbekend, het werk is niet gesigneerd en in de gemeentelijke archieven is geen melding of factuur gevonden met informatie over de kunstenaar. Mogelijk is er informatie hierover in het archief van de PCBO Katwijk.

Algemene gegevens

Titel: Panorama Katwijk
Kunstenaar: J.A. (Jaap) Houwaart, Chiel van der Plas, en P.G. (Piet) 't Mannetje
Afbeelding: Gezicht Katwijk aan Zee in 1800 vanuit het zuiden
Jaar: 1981
Techniek: Olieverf op hardboard
Afmetingen: hoogte 277cm x breedte 524,5cm

Beschrijving

Eveneens in de centrale hal, op een opvouwbare wand tussen de aula en het (oorspronkelijke) handvaardigheid lokaal bevindt een grote landschapsschildering. Door het opvouwen van de wand kon het lokaal bij de centrale hal getrokken worden. Gezien de huidige functie als speelruimte voor de kleuters is het niet waarschijnlijk dat de wand spoedig verplaatst zal worden. Daarnaast zou, om dit mogelijk te maken, de plint en (eventueel) een deel van de deurpost verwijderd moeten worden. Uit gesprekken met de directeur blijkt daarnaast dat hij en zijn docenten het verplaatsen van de wand een te groot risico vinden. Het nut dat het opvouwen heeft, vinden zij niet opwegen tegen de kans op beschadiging.

Het kunstwerk beeldt een nostalgisch zicht op Katwijk aan Zee in 1800 uit. De horizon is precies in het midden van het werk gelegen en bevindt zich voor een volwassene ongeveer op ooghoogte. Vanuit de duinen kijkt de beschouwer op het vissersdorp. Prominent in het dorp is, rechts uit het midden, de Andreaskerk zichtbaar. De kerk vormt het visuele centrum van het schilderij, de rest van het schilderij is rond dit visuele centrum opgebouwd. Rondom de kerk zijn een aantal (vissers) woningen gegroepeerd. Voor het dorp, in de duinen, zitten twee vrouwtjes in Katwijkse klederdracht. Links naast de kerk, op de grens tussen de duinen en het strand staat een houten schuur waar een man tegen leunt. Het strand is, op twee bomschuiten en een aantal mensfiguren na leeg. De zee is, met uitzondering van de branding, rustig. Op de voorgrond varen twee vissersschepen af. Aan de horizon zijn een aantal andere bomschuiten zichtbaar. De lucht, die ongeveer de helft van het schilderij beslaat is grotendeels bewolkt. De wolken hebben een lichte uitstraling en hier en daar is een opklaring die de wolkenlucht opbreekt.

De schildering is uitgevoerd in natuurlijke kleurtinten. Felle, heldere kleuren zijn, op de Witte Kerk na, vermeden. Het werk straalt een wens naar het verleden uit; het Katwijk van voor 1900. De duinen zijn opgebouwd in een grove toets die de ongetemde natuur uit lijkt te beelden. Vergeleken met de duinen zijn de inrichtingselementen verfijnder uitgewerkt. De gebouwen en schepen zijn met een fijne toets geschilderd. Subtiële kleurovergangen en nuances zorgen voor plasticiteit binnen de vlakken. Vensters zijn voorzien van glaslatten en lood, schepen lijken uit losse planken te bestaan en zijn minutieus gedetailleerd. In vergelijking hiermee zijn de mensen van grovere toets waarbij de individuele penseelstreken zichtbaar zijn.

Gezamenlijk zorgt de manier van schilderen voor een goede wisselwerking tussen het rauwe van de duinen en het beschaafde van het dorp Katwijk. Een dorp waarin de visserij een belangrijke rol speelt. Voor de Katwijker vormt het werk een herkenbaar tafereel, het is al vele malen uitgebeeld in de schilderkunst maar zelden (of nooit) op deze schaal. Daarnaast zorgt de locatie van het werk, in een school, ervoor dat de Katwijkse kinderen op een beeldende wijze kennismaken met de geschiedenis van het zeedorp.

Conditie

Hoewel de locatie voor een dergelijk werk verre van optimaal is, is er betrekkelijk weinig schade aan het werk. Onderaan is de verflaag op een aantal plekken beschadigd. Links in het werk, naast de deuropening naar het lokaal is een grote schadeplek. Bovenaan zitten een aantal gaten waar schroeven hebben gezeten. Ook hier is de verflaag op enkele plekken beschadigd.

Bij het bezoek waren er voor het werk een drietal fietsen geparkeerd. Bij eerdere bezoeken van de afdeling Veiligheid van de gemeente Katwijk was hier eveneens sprake van. Er kan hierdoor gesteld worden dat de ruimte structureel gebruikt wordt om fietsen te stallen. Dit vormt een redelijk groot risico voor verdere beschadiging. Immers, de voorwielen kunnen bij onzorgvuldig neerzetten of door omvallen tegen de verflaag komen. Dit risico is, vooral aan de rechterzijde waar de fietsen geplaatst worden, van aanzienlijke aard.

Over de Kunstenaar

Op verzoek van de heer J.H. Broekhoff (destijds directeur van de Calvijnschool) werd J.A. Houwaart gevraagd om een schildering te maken ter verfraaiing van de hal. Houwaart was vader van een van de leerlingen op de Calvijnschool en lid van Pictura, de Katwijkse amateur schildersvereniging²⁴. De schildering is gemaakt door drie kunstenaars uit van Pictura: Jaap Houwaart, Chiel van der Plas en Piet 't Mannetje. Pictura werd in 1968 opgericht en tracht sindsdien de schilderkunst te bevorderen en beoefenen²⁵. Dit doet zij door wekelijkse 'schilderavonden,' het organiseren van exposities en "alle andere wettige middelen, die het doel bevordelijk kunnen zijn."²⁶

Aangezien Pictura een vereniging is voor amateurschilders voldoet het werk niet strikt aan de eisen voor dit onderzoek naar kunst uit de 1% regeling in schoolgebouwen. Gezien de mate waarin deze vereniging in Katwijk actief is en de afbeelding van de wandschildering, vormt het werk wel een interessant object binnen de collectie kunst in de Katwijkse schoolgebouwen. Het geeft een kijkje in de wereld van de Katwijkse amateurkunst en de manier waarop Pictura zich inzet voor de amateur schilderkunst in de gemeente Katwijk.

²⁴ Krantenartikel uit (waarschijnlijk) Katwijkse Post, 30 oktober 1981. Te vinden op: <http://www.hmessemaker.nl/pictura/historie/1981-5.jpg> bezocht op 19-09-2011

²⁵ Informatie over Pictura van de website: <http://www.hmessemaker.nl/pictura/index.html>, bezocht op 19-09-2011. Klik door op Historie

²⁶ <http://www.hmessemaker.nl/pictura/index.html>, klik op 'algemene informatie' bezocht op 19-09-2011

Factsheet

Titel: Zonder Titel
Afbeelding: Verschillende dieren en planten, spelende kinderen
Jaar: 1959
Techniek: Betonreliëf
Afmetingen: Niet bekend, ca. 220cm hoog, 60cm breed
Kunstenaar: Niet Bekend

Beschrijving

In de betonnen, prefab steunberen die de luifel boven de westelijke entree ondersteunen is aan de binnenzijde een reliëf aangebracht. Het reliëf, met een diepte van circa 5mm, is bij de productie van de elementen in het werk gestort. Het werk beeldt verschillende planten, dieren en kinderen uit, een motief dat op scholen in Katwijk vaker voorkomt. De zuidelijke steunbeer toont van onder naar boven een viertal tulpen, een meisje dat een bloem poot en twee vlinders. In de noordelijke steunbeer zijn van onderen naar boven, twee vissen, twee spelende kinderen, een pentagram met de punt naar beneden en Saturnus met ster uitgebeeld.

Gezien de reformatorische grondslag lijkt het pentagram een vreemd figuur. De associatie met heidense rituelen kwam echter pas vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw op. Hiervoor werd het symbool in sommige Christelijke kringen gebruikt om (onder andere) de vijf wonden van Christus uit te beelden.

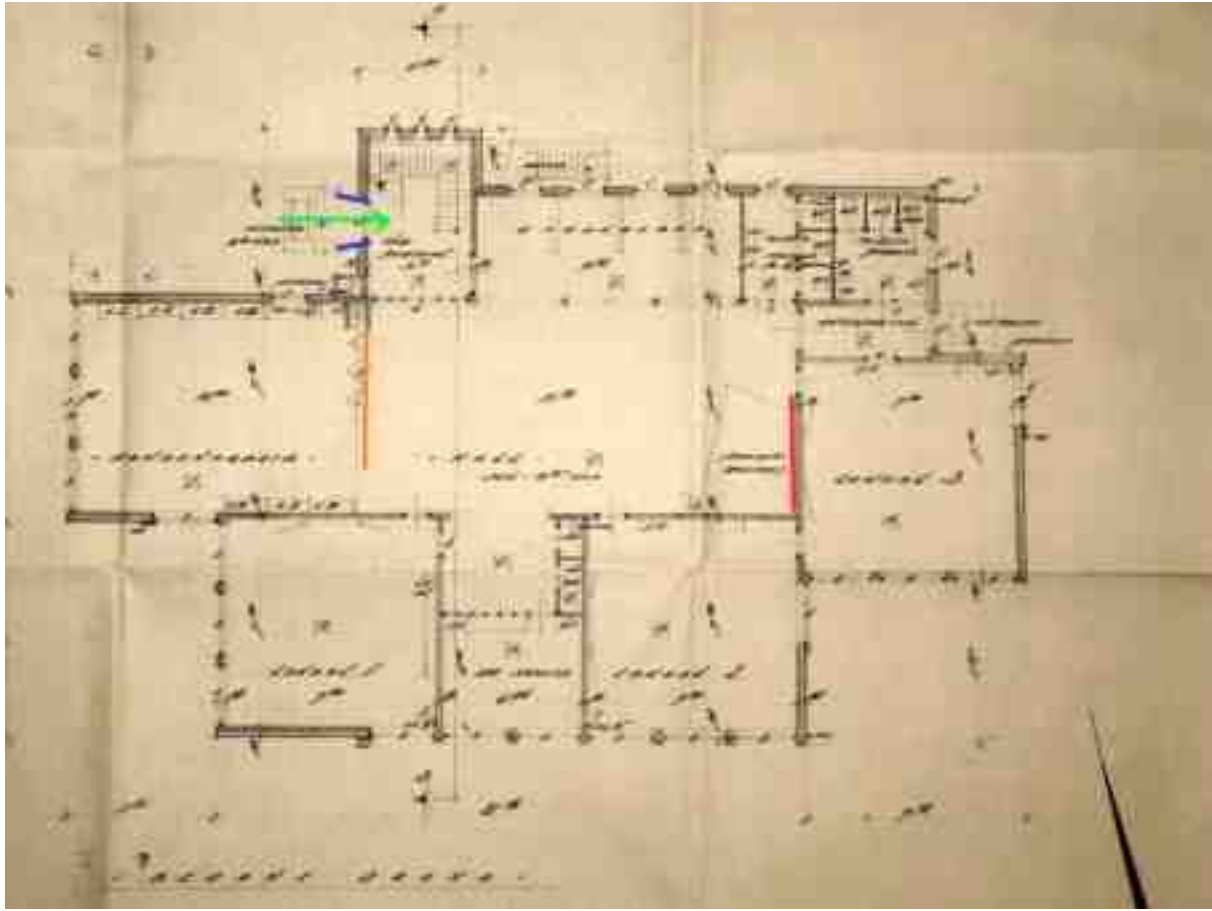
Conditie

Ondanks de locatie van het reliëf is het in een zeer goede staat. Er is weinig vervuiling en geen noemenswaardige schade aan het beton.

Over de kunstenaar

De kunstenaar is niet bekend. Het is mogelijk dat het ontwerp is gemaakt door de architecten en door hen is laten instorten in de fabriek. Verder is het zelfs mogelijk dat het een 'model' was dat door een betonelementenfabrikant in productie was voor gebruik in schoolgebouwen en hierdoor het op meerdere plekken in Nederland terug is te vinden. Voor uitsluitel van deze mogelijkheden is meer onderzoek gewenst.

Locatie

- Groen: Hoofdingang
- Rood: Glas mozaïek
- Oranje: Panorama Katwijk
- Blauw: Betonreliëf
- Boven: Randweg (Noord)
- Beneden: Boslaan (Zuid)

Groen van Prinstererschool, Katwijk aan Zee

De Groen van Prinstererschool is ligt naast het Markplein in Katwijk aan Zee. Het gebouw stamt uit 1959 en is door Verloop – van der Meij ontworpen. Het gebouw is in 1982 en vervolgens in 2003 verbouwd. De laatste verbouwing is uitgevoerd door Joop Siera uit Katwijk. Bij deze verbouwing is, in de centrale hal, een wandschildering tevoorschijn gekomen. Waarschijnlijk was deze in 1982 tijdens de verbouwing verdwenen.

Algemene gegevens

Adres: Piet Heinlaan 3
Titel: Onbekend
Kunstenaar: WP (Monogram niet bekend bij de RKD)
Afbeelding: Verschillende zee motieven, een boek en een klok
Jaar: (Waarschijnlijk) 1959
Techniek: Wandschildering in muurverf
Afmetingen: 179,5cm hoog en 170cm breed

Beschrijving

De wandschildering is gesitueerd in de centrale hal, op de wand die de entree scheidt van de aula. Het kunstwerk is na de ontdekking bij de laatste verbouwing opnieuw beschilderd. Dit is gedaan met een watergedragen, zijdeglans verf. Het werk is 179,5cm hoog en 170cm breed. De sierlijst rond het werk is door de school bevestigd om het werk te benadrukken. Rechtsonder staan de initialen W.P.

De schildering is uitgevoerd in een natuurlijk kleurpalet, te weten; wit, karamel, bruin en hemelsblauw/aquamarijn. De figuren zijn uitgebeeld door met lijnen de hoofdvorm te omkaderen. Hierdoor blijft een geabstraheerd beeld van de figuren over. De omkadering van de figuren bestaat uit grotendeels witte lijnen, met uitzondering van de delen waar de figuren in een wit vlak steken. In de witte vlakken van het schilderij is de omlijning uitgevoerd in karamel.

Het kunstwerk beeld een aantal zeemotieven uit en is grofweg op te delen in 4 delen. Rechtsonder is het zeeleven uitgebeeld. Een drietal vissen en zeewier zijn hier afgebeeld. Het midden wordt gevormd door de

mens op zee. Zeilschepen en een groot vrachtschip figureren in dit gedeelte van het werk. Het bovenste deel toont de lucht met rechts vogels en links de zon. In dit gedeelte zijn, rechts uit het midden, een boek en een klok uitgebeeld. De betekenis van deze elementen is niet duidelijk. Het boek zou een bijbel of een leerboek kunnen zijn. De klok zou stiptheid of het ritme van de dag kunnen symboliseren. Nader onderzoek dient dit uit te wijzen.

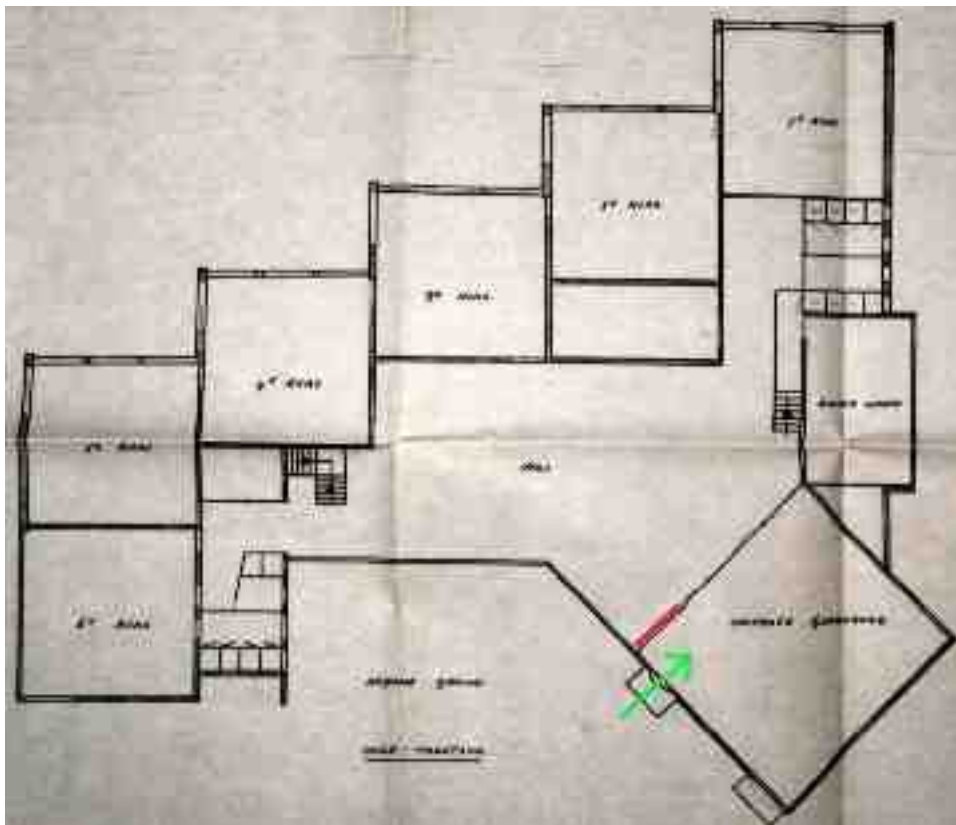
Conditie

Het werk is overschilderd waardoor het oorspronkelijke werk niet meer zichtbaar is. Hoewel mag aangenomen worden dat het werk in oorspronkelijke kleuren is overschilderd is dit niet met zekerheid vast te stellen. Het is aannemelijk dat de beslissing om het werk over te schilderen is genomen omdat het kunstwerk was beschadigd. De oorzaak van deze beschadiging lag waarschijnlijk in de stuc- of behang laag die over het kunstwerk was aangebracht.

Doordat het werk is overschilderd heeft het een deel van zijn authenticiteit verloren. Het oorspronkelijke materiaal is niet meer zichtbaar. De ingreep doet daardoor af aan de historische waarde die het werk heeft, het verhaal van verwaarlozing en verdwijning is verdwenen. Het pleisterwerk is in een goede staat. De locatie van het werk binnen de school biedt geen risico's voor het werk.

Over de kunstenaar

In de gemeentelijke archieven was geen informatie te vinden over de kunstenaar van het werk. Het werk is wel gesigneerd met een monogram: W.P. Een zoektocht in de database van de Rijksdienst voor Kunsthistorische documentatie leidde niet tot resultaat.

Locatie

Rood: Locatie wandschildering
Groen: Hoofdingang
Boven: Zeeweg (Zuid)
Beneden: Piet Heinlaan (Noord)

Oranje Nassauschool, Rijnsburg

De Oranje Nassauschool is gelegen aan de rand van het historische centrum van Rijnsburg in een wederopbouwuitbreidingswijk. Het schoolgebouw bestaat uit twee delen. Het oudste gedeelte stamt uit 1956 en werd in een traditionele bouwstijl gerealiseerd. In 1969 is de school uitgebreid met een aantal extra lokalen in een moderne stijl. Het oude en nieuwe gedeelte worden verbonden door een lange gang waarin de lerarenkamer, keuken en directiekamer zijn opgenomen.

Ondanks het feit dat het bouwjaar doet vermoeden dat de school als eerste school in de huidige gemeente Katwijk onder de 1%-regeling viel is in het oude gedeelte geen kunst aangetroffen. Dit komt waarschijnlijk doordat het gebouw precies op de grens valt van de invoering. Waarschijnlijk is het dat de bouw of het ontwerp al dermate ver waren dat is afgezien van de implementatie van de percentageregeling.

Algemene gegevens

Adres: De Ruijterstraat 9
Titel: Zonder Titel
Afbeelding: Abstract tableau van getextureerde hardboardplaatjes
Jaar: 1969
Techniek: Tegeltaleau van beschilderde hardboardplaatjes
Afmetingen: 189,5cm hoog, lange deel 483,5cm lang, korte deel 129cm lang
Kunstenaar: Stoffel S. Winter

Beschrijving

In de gang tussen het oude en nieuwe deel van de school is een abstract tableau van getextureerde tegeltjes aangebracht. Het tableau wordt onderbroken door een deur naar de docentenkamer. De tegels zijn gemaakt van hardboard (1mm dik) waarop met verschillende materialen, zoals zand en zeer fijn grind, textuur is aangebracht. De tegels zijn met shinglenagels op de wand aangebracht. Sommige tegeltjes zijn voorzien van extra textuur door lijm met zand te mengen. Hierdoor ontstaat een dikke pasta die op de tegels is aangebracht.

De oppervlaktestructuur op deze tegels is tot 2cm dik. De tegels hebben een breedte van 19cm en zijn 10,5cm hoog.

Na het aanbrengen van de textuur is een deel van de tegels met een hoogglans, olie gedragen verf beschilderd. Het betreft voornamelijk tegels met een betrekkelijk vlak oppervlak. Deze vlakke tegels zijn in een felle kleur (rood, geel, (marine) blauw, turquoise, licht en middenbruin en zwart) en volledig dekkend geschilderd.

Richting de doorgang naar de docentenkamer neemt de kleurdiversiteit van tegels toe. Aan de zijde van de aanbouw bestaat het werk voornamelijk uit monochrome kleuren (zwart, grijs en wit afgewisseld met pastelkleuren) richting de deur naar de docentenkamer wordt het werk steeds kleurrijker en neemt de intensiteit van de kleur eveneens toe.

De tegels met dikke, uitstulpende structuur zijn voornamelijk met pastelkleuren beschilderd. Hierbij is gekozen voor een airbrushtechniek waardoor binnen één enkele kleur verschillende kleurschakeringen ontstaan. De meest uitstulpende delen van de tegels zijn, doordat deze meer pigment opvangen dan de dieper gelegen delen, intenser van kleur. De kleuren die gebruikt zijn voor het beschilderen van deze tegels zijn voornamelijk pastelachtig; ijsblauw, oranje, lila, blauwgrijs, neutraal grijs, donker paars en bruin. De pastel gekleurde tegels vormen een overgang tussen de onbeschilderde (licht grijze) tegels en de meer kleur intense, vlakke tegels.

Conditie

Het werk is in goede staat. Het gebruikte materiaal is erg stofgevoelig door het onregelmatige oppervlakte. Hierdoor kan stof zich tussen de (zand)korrels ophopen en kan het werk vervuilen. Op sommige plekken is de textuurlaag losgekomen (zie foto onderaan deze pagina). De (hardboard) plaatjes zijn hierdoor zichtbaar. Door de schaal van het kunstwerk en de aard van de beschadigingen is het effect hiervan op de uitstraling van het werk dermate klein dat er geen ingrepen nodig zijn om het werk te beschermen.

Het kunstwerk is geplaatst in een veel gebruikte gang. Hierdoor wordt het werk regelmatig aangeraakt en leunen kinderen tegen de muur waarop het kunstwerk is aangebracht. Dit vormt een risico op beschadiging. Gezien de leeftijd van het werk en de tot nu toe opgetreden beschadigingen aan het werk, is niet te verwachten dat dit tot onmiddellijke bedreiging van het werk leidt.

Over de kunstenaar

Uit een gesprek met de directeur van de Oranje Nassauschool bleek dat het kunstwerk is uitgevoerd door de heer S.S. Winter. Hij was naast docent op de Oranje Nassauschool in Rijnsburg tevens (amateur)kunstenaar. Een zoektocht naar verder werk van de heer Winter leidde niet tot resultaten. Hij is niet opgenomen in de archieven van de RKD.

Christelijk Wellantcollege Rijnsburg

Het Wellantcollege (de voormalige Christelijke Land- en Tuinbouwschool) is gelegen aan de Sandtlaan in Rijnsburg. Het gebouw bestaat uit drie duidelijk te onderscheiden delen uit verschillende bouwperiodes. Het oudste gedeelte is ontworpen door Kraan en Markslag uit Oegstgeest. Dit gedeelte ligt aan de oostzijde van het gebouw en stamt uit 1966. Aan de westzijde is midden jaren tachtig een uitbreiding gerealiseerd. In 2011 is de school ingrijpend verbouwd, het ontwerp hiervan is gemaakt door het architectenbureau Roos en Ros uit Oud-Beijerland. Hierbij is het oudste gedeelte uit 1958, dat zich tussen de twee modernere vleugels bevond, gesloopt. In dit middenstuk zijn een nieuwe entree, een sportzaal en aula gerealiseerd. Tevens zijn er aan de noordzijde twee praktijklokalen bijgebouwd.

Uit gesprekken met personeel van het Wellantcollege bleek dat bij deze verbouwing helaas een mozaïek in de aula verloren is gegaan. Dit mozaïek verwees naar het scheppingsverhaal uit Genesis²⁷. Ondanks het verlies van deze kunst zijn er op de oost en zuidgevel van het oostelijk bouwdeel delen van het mozaïek gespaard gebleven.

Algemene gegevens

Adres:	Sandtlaan 98
Titel:	Onbekend
Kunstenaar:	Onbekend
Afbeelding:	Plant- en bloembladeren, zaden
Jaar:	Nb
Medium:	Geglazuurd tegelmozaïek
Afmetingen:	5 verschillende delen, 33cm hoog, lengte varieert van circa 116 tot 685cm

Beschrijving

In de bakstenen gevels van het Wellantcollege zijn een aantal mozaïekbanden opgenomen. Het mozaïek is gemaakt van geglazuurd keramisch materiaal, is circa 33cm hoog en loopt over de gehele lengte van de gevel. Oorspronkelijk liepen de banden van buiten door het gebouw in waardoor de overgang tussen binnen en buiten verzacht werd. De mozaïekbanden zijn in twee verschillende varianten onder te delen.

Het mozaïek onder de arcade in de oostgevel heeft een warme uitstraling door het gebruik van oranje, groene, blauwe en witte tegeltjes. Aan de zuidzijde van het gebouw heeft het mozaïek een koelere uitstraling door het

²⁷ Dank gaat uit naar het architectenbureau Roos en Ros voor het beschikbaar stellen van een aantal foto's van het verloren gegane mozaïek in de voormalige aula. Een tweetal van deze foto's is te zien op pagina 69.

gebruik van turquoise, licht en mint groene, zwarte en witte tegeltjes. De mozaïeken beelden plant- en bloembladeren uit. Dit is een verwijzing naar de agrarische (tuinbouw) opleiding die zich in het gebouw bevindt.

In tekeningen die gemaakt zijn in 1976 voor een uitbreiding van de school zijn de mozaïekbanden opgenomen. Doordat de tekeningen zijn gemaakt door hetzelfde architectenbureau die de oostvleugel heeft ontworpen lijken zij in samenwerking met (of zelfs door) het architectenbureau gemaakt te zijn. Ook in de tekeningen uit 2010 zijn de mozaïekbanden opgenomen, zij het als twee lijnen die de contour van het kunstwerk volgen. Het mozaïek is door deze tekenwijze, zonder kennis van de situatie, niet te herkennen.

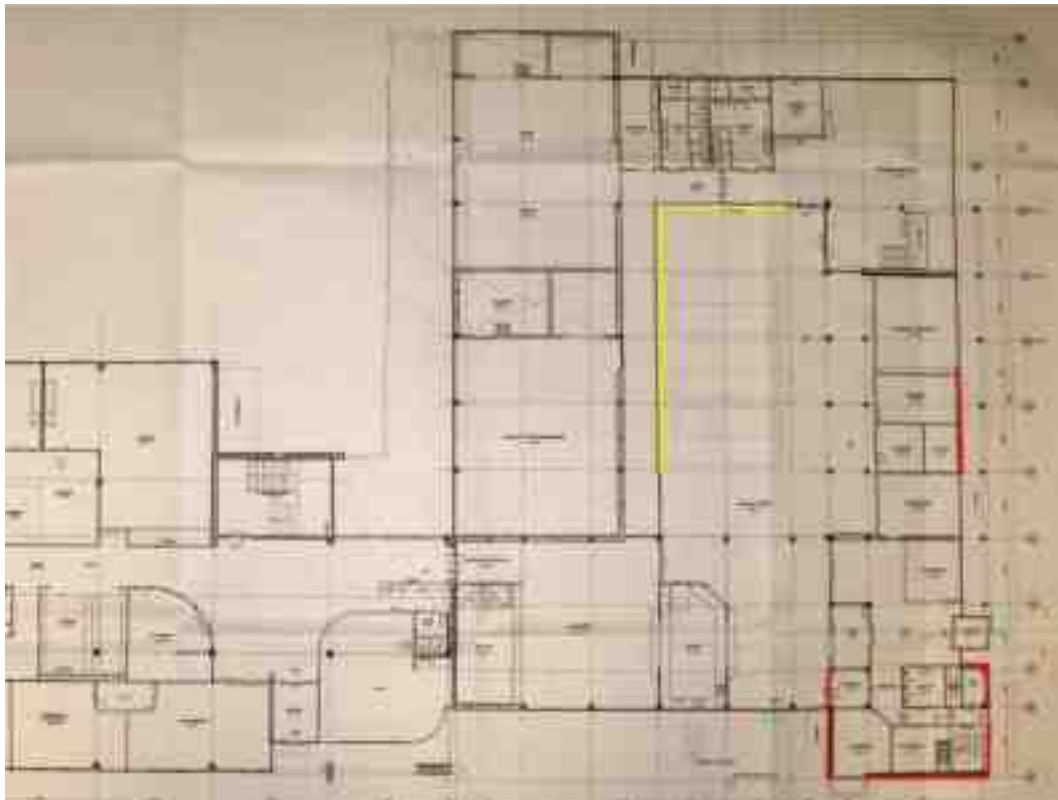
Conditie

De overgebleven mozaïekbanden zijn in goede staat.

Over de kunstenaar

Een gedeelte uit de gemeentelijke archieven ontbreekt. Hierdoor zijn tekeningen en projectbesprekingen die betrekking hebben op de bouw van de oostvleugel in 1965/66 niet na te gaan. Het mozaïek in de aula is van dezelfde hand als de mozaïeken die zich aan de buitenzijde van het gebouw bevinden. Een zoektocht op internet leidde niet tot resultaten. Het architectenbureau (thans Kraan Markslag en Bruins) lijkt niet meer te bestaan waardoor deze route om het kunstwerk en de kunstenaar te achterhalen strandde eveneens.

Locatie

- Rood: Locatie mozaïek
- Geel: Vermoedelijke locatie verloren gegaan mozaïek "De schepping"
- Groen: Ingang
- Boven: De Poel (Noord)
- Beneden: Sandtlaan (Zuid)

Christelijk Visser 't Hooftlyceum, Rijnsburg

Het Visser 't Hooftlyceum is gelegen in het centrum van Rijnsburg. De bouw startte in 1967 naar een ontwerp van het architectenbureau Verloop van der Meij. Al tijdens de bouw bleek dat het schoolgebouw te klein zou zijn en werd besloten om de school te vergroten. Om de vergroting te realiseren werd het gebouw met één verdieping verhoogd waarin vier extra lokalen zijn ondergebracht. Het schoolgebouw werd 1968 in gebruik genomen.

In 2004 is boven op de aula een mediatheek gerealiseerd. Momenteel zijn er verbouwingsplannen om extra lokalen toe te voegen boven de gymzaal en de entree te verplaatsen. Zowel de toevoeging van een mediatheek als de verbouwing van de gymzaal en het entreegebied zijn van de hand van het architectenbureau Joop Siera uit Katwijk.

De school bestaat uit een toren waarin de lokalen als molenwieken rond de kern zijn gegroepeerd. Ten zuiden van de toren staat een laagbouw waarin de aula, gymzaal en mediatheek hun onderkomen hebben. In de toren zijn aan de oost en westzijde trappenhuisen geplaatst waartussen de lokalen zitten. Bijzonder is de splitlevel opbouw van de toren. Hierbij zijn de lokalen steeds een half niveau ten opzichte van elkaar versprongen. De toren vormt een beeldbepalend object langs de hoofdweg door Rijnsburg waar een aantal straten samenkomen. De gevels worden gekenmerkt door horizontale lijnen die door de uitkragende balkons, vensters en betonbanden wordt benadrukt.

Algemene gegevens

Adres:	Noordeinde 24
Titel:	Onbekend
Kunstenaar:	Krijn Giezen
Afbeelding:	Abstract sculptuur uit geometrische vormen
Jaar:	Waarschijnlijk 1967
Techniek:	Sculptuur van roestvast staal (RVS)
Afmetingen:	Circa 240cm hoog en 750cm breed

Beschrijving

Aan de noordzijde van het gebouw, langs de Noordwijkerweg, is aan een bakstenen gevel een abstract sculptuur bevestigd. Het sculptuur hangt op een hoogte van circa 250cm boven het maaiveld. Het kunstwerk is gemaakt van roestvaststaal (RVS) en beslaat de gehele lengte van de (blinde)gevel tussen de balkons aan de oostzijde en de vensteropeningen aan de westzijde. In de begroting uit september 1965 was een post van 8000,- gulden opgenomen voor een 'kunstuiting.' Echter, in de archieven is niets te vinden over de maker van het kunstwerk.

De kern van het sculptuur wordt gevormd door een decentraal geplaatst uitkragend, vierkant vlak (circa 240 bij 240cm) met daarin een plastisch vormgegeven cirkel. De cirkel staat symbool voor de eeuwigheid van God, en is opgebouwd uit zes driehoekige segmenten die golvend uit het vlak komen. Op de horizontale as steekt aan de bovenzijde een halve cirkel uit het de cirkel. Deze uitstulping vormt, samen met de X-vorm die in de cirkel te onderscheiden is, het signum Dei. Dit symbool wordt gezien als het oudste Christelijke teken. Daarmee is deze verwijzing, evenals de 'eeuwige' cirkel een verwijzing naar de Christelijke identiteit van de school. Aan onderzijde de golven twee cirkelsegmenten uit het vlak. Het linker segment komt aan de onderzijde naar voren terwijl het rechter segment precies de tegenovergestelde richting, richting het centrum, uit het vlak komt. Door deze tegenovergestelde richting ontstaat er een dynamische werking binnen de vorm.

Rechts van het centrale vierkant is in de tweede lijn een langwerpige, verticale strook van 50cm breed en 240cm hoog geplaatst. Aan de linkerflank is aan de onderzijde van de kern een rechthoekig element bevestigd met een afmeting van circa 54 bij 70cm. Aan de rechterflank onderaan is een lange strook geplaatst die zich over de gehele gevel uitstrekt. De strook meet ongeveer 18cm bij 420cm. De twee horizontale en het verticale element steken ca. 2cm uit tenopzichte van de bakstenen gevel en liggen, ten opzichte van de kern, in de tweede lijn.

Conditie

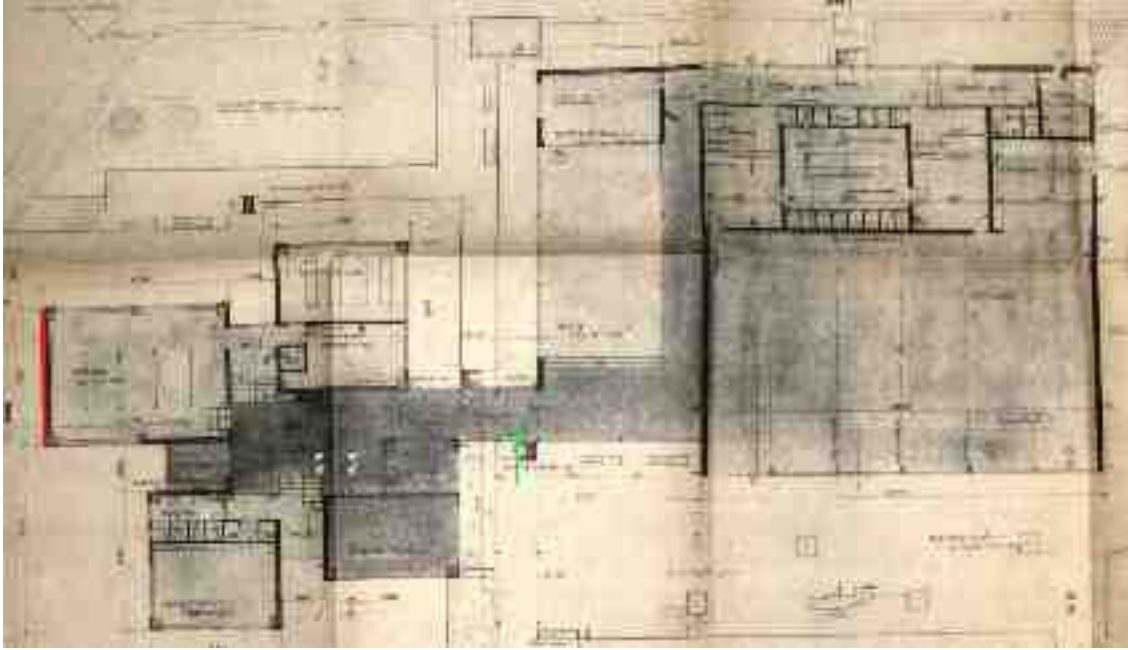
Het werk is in goede staat. Er zijn weinig tot geen risico's op beschadiging van het kunstwerk. Hier en daar is een deukje zichtbaar.

Over de kunstenaar

Krijn Giezen (1939-2011) was een Nederland kunstenaar uit Noordwijk. Hij wordt gezien als één van de pioniers binnen de land-art, ecologische- en conceptuele kunst in Nederland. Van 1956 tot 1961 studeerde hij aan de Koninklijke Academie voor de Kunsten. Hier zou hij later, in de jaren zeventig, les gaan geven. Aan het begin van de jaren zestig werkte hij enige tijd samen met Peter Struyken.

In 1978 vertegenwoordigde Krijn Giezen Nederland op de Biënnale van Venetië. Hier bood hij de bezoekers zelfgerookte haring aan, een 'stunt' die binnen de Nederlandse kunstkringen bijna legendarische proporties is aangementsen. Voor het grote publiek is vooral het kunstwerk *Kijk Uit Attentio* bekend. Deze lange trap die 'nergens' naartoe leidt werd in 2005 gerealiseerd in het Kröller-Müller Museum. In 2011 is Krijn Giezen in zijn plaats in Normandië overleden.

Locatie

Groen: Hoofdingang
Rood: Locatie sculptuur
Boven: Koestraat (Oost)

PCBO De Wegwijzer, Rijnsburg

De Wegwijzer is gelegen in een plantsoen in de wijk Frederiksoord in het zuiden van Rijnsburg. Het gebouw stamt uit 1976. Het heeft een carrévormige opzet waarbij de klaslokalen aan de buitenzijde van het gebouw zijn gesitueerd. De binnenplaats is in een later stadium bij het gebouw getrokken.

De school is gerealiseerd in een periode waarin het kunstbudget niet langer werd besteed aan geïntegreerde kunst. In plaats van (wand)kunst die nagelvast aan het gebouw werd bevestigd werden de kunstbudgetten in deze periode meestal besteed aan een los object. Dit geldt ook voor De Wegwijzer waar een standbeeld in het plantsoen voor het schoolplein is geplaatst. De plaats van het standbeeld heeft, door de toegangsroute tot het gebouw, helaas tot gevolg dat de relatie met de school niet heel duidelijk is.

Algemene gegevens

Adres:	Koningin Julianalaan 2a
Titel:	Onbekend
Kunstenaar:	Onbekend
Afbeelding:	Moeder met zoon
Jaar:	1976
Techniek:	Beeldhouwwerk van brons
Afmetingen:	78cm diep, 54cm breed, 155cm hoog

Beschrijving

Het standbeeld op de hoek van de Christinalaan en de Valkenburgseweg is gelegen in plantsoen voor het schoolplein. Het beeld op figuratieve wijze een lopende moeder met zoon uit. De moeder draagt een (school)tas over haar linker schouder en heeft haar rechter arm op de schouder van de jongen gelegd. De figuren zijn enigszins uitgerekt. Het beeld staat op enige afstand van de openbare weg en is op een cirkelvormige verhoging van granieten keien geplaatst. Het beeld is gemaakt van brons en bevestigd op een betonnen voetstuk.

Conditie

Het werk is goede conditie. Vanaf de straat is het beeld niet direct bereikbaar.

Over de kunstenaar

De kunstenaar is niet bekend. De gemeentelijke bouwarchieven gaven geen uitsluitsel over de kunstenaar of het beschikbare budget. Mogelijk is meer informatie beschikbaar in de schoolarchieven of bij een voormalig bestuurslid van de school. Dit biedt voor verder onderzoek een ingangspunt.

Locatie

Rood: Moeder met Kind
Boven: Kruising Kleipettenlaan/Christinalaan/Valkenburgerweg (Noord)
Links: Valkenburgerweg (West)
Onder: Willem Alexanderplantsoen (Zuid)

PCBO De Schakel, Rijnsburg

De Schakel is een relatief modern schoolgebouw uit de jaren zeventig. De school bevindt zich in de wijk Frederiksoord. Het gebouw is centraal gelegen in een laagbouwwijk aan het einde van de toegangsweg tot de wijk (Oranjelaan). Net als bij de uit dezelfde tijd stammende PCBO De Wegwijzer staat er op het schoolplein een bronzen beeld.

Algemene gegevens

Adres:	Cappelrijelandstraat 1a
Titel:	Tio
Kunstenaar:	Ilja Walraven
Afbeelding:	Olifant op een meerpaal
Jaar:	Onbekend (Waarschijnlijk 2009 of 2010)
Medium:	Brons
Afmetingen:	142cm hoog, 90cm breed, 110cm lang

Beschrijving

Op het schoolplein staat een bronzen beeld van een olifant op een meerpaal. De olifant is op gestileerde wijze vormgegeven met een bol lichaam, een forse kop en een dikke slurf. De ogen zijn als bollen, enigszins uitstulpend aan de zijkanten van de kop geplaatst.

Het beeld is (blijkens een gesprek met de conciërge) waarschijnlijk in 2009 of 2010 geplaatst. Het beeld staat op een sokkel van vierkante betonstenen. Voordat op deze plek de olifant is geplaatst heeft er een zandsteen beeld van drie dansende meisjes gestaan. Dit beeld is door vandalisme verloren is gegaan.

Conditie

Het werk is in goede staat.

Over de kunstenaar

Ilya Walraven (1959) is een Nederlandse kunstenaar. Hij volgde zijn opleiding aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag²⁸ waar hij in 1988 afstudeerde. Zijn werk uit zijn beginfase kenmerkt zich voornamelijk door abstracte kunstwerken. Inmiddels is dit overgegaan in meer figuratief werk. Hij is naast beeldhouwer ook actief als schilder en graficus. In deze laatste hoedanigheid heeft hij samengewerkt met verschillende auteurs om hun boeken te illustreren.

Locatie

Rood: De Olifant
Boven: Floralaan (Noord)
Links: Cappelrijeland (West)
Beneden: Paedsenakker (Zuid)
Rechter: Paedsenakker (Oost)

²⁸ http://www.galleryspirit.nl/html/about_ilja_walraven.htm (bezoekt op 6-1-2012)

Koningin Wilhelminaschool, Rijsburg

De Koningin Wilhelminaschool is een van de oudste scholen in Rijsburg en gebouwd in 1922. Op de zolder van de school zijn eind twintigste eeuw een aantal extra lokalen gerealiseerd. Er is geen kunst binnen of buiten de school aanwezig. De school heeft een monumentale entree in de oksel van de twee haaks op elkaar gebouwde vleugels.

Algemene gegevens

Adres: Kerkstraat 21
Titel: Niet van toepassing
Kunstenaar: Niet van toepassing
Afbeelding: Naam school, bouwjaar en bladmotieven
Jaar: 1922
Medium: Baksteenreliëf van voorgevormde baksteen
Afmetingen: Onbekend

Beschrijving

De entree is niet als kunstwerk aan te duiden maar als architectonische decoratie (ornament). Het omvat een gebogen timpaan boven een zandstenen kroonlijst. In het timpaan staat de tekst "Koningin" in speciaal hiervoor gemaakte baksteen. De letters zijn in haut-reliëf op de baksteen geplaatst. Bijzonder hieraan is dat dit tijdens de vorming van de baksteen is gedaan waardoor zij onderdeel zijn van de steen. De letters zijn zwart beschilderd. De toegang tot de school bevindt zich in een tongewelf en is geflankeerd door twee pilasters van zandsteen. Boven het gewelf is in bladmotief de tekst Anno 1922 te lezen. Ook dit zijn speciale bakstenen waar het reliëf is geschilderd. De ornamenten zijn in de zomer van 2011 opnieuw van een zwarte hoogglans verflaag voorzien.

Conditie

Het ornament is in een goede staat

Scholen zonder kunst

Niet in alle scholen waar kunst uit de 1%-regeling verwacht mocht worden is deze kunst daadwerkelijk aangetroffen. Het gaat hierbij om de volgende scholen:

- Openbare Basisschool Valkenburg
- Christelijke Basisschool De Burcht, Valkenburg
- Openbare Basisschool Rijnsburg
- Prins Willem Alexanderschool, Katwijk (Hoornes)
- Mr. J.J.L. van der Bruggenschool, Katwijk (Hoornes)
- Prins Mauritschool, Katwijk (Hoornes)
- Julianaschool, Katwijk aan Zee
- Julianaschool, Rijnsburg
- Fareschool, Katwijk aan Zee
- Oranjeschool, Katwijk aan Zee

De volgende scholen zijn voor de 1% regeling gebouwd, ook in deze scholen is geen kunst aangetroffen:

- Koning Emmaschool, Rijnsburg (ca 1896)
- Rutgerschool, Katwijk (1914)
- Koningin Wilhelminaschool, Rijnsburg (1922)
- Koningin Julianaschool, Rijnsburg (voormalige school 1922)
- Christelijke Opleidingsschool, Katwijk aan Zee (1953)
- Visserijschool, Katwijk aan Zee (1953)

Dat in deze scholen geen (wand)kunst is aangetroffen wil niet zeggen dat er nooit kunstobjecten in of bij deze scholen zijn geweest. Hiervoor zijn meerdere oorzaken aan te wijzen.

1. In een aantal gevallen is het mogelijk dat er nooit een kunstobjecten in de scholen aanwezig is geweest. Zo kan het zijn dat er geen aanspraak is gemaakt op de 1%-regeling en daarom is er nooit een kunstwerk aangeschaft. In de scholen van voor 1955 of na 1985 was het niet verplicht om kunst aan te schaffen waardoor in deze scholen geen kunst aanwezig is.
2. Van een aantal kunstwerken is bekend dat deze verloren zijn gegaan. Vandalisme, onwetendheid vormen voor kunstwerken in de openbare ruimte een bedreiging. Verbouwingen, onwetendheid en onvoorzichtigheid vormen juist voor werken binnen een gebouw een risico.
3. Een andere mogelijkheid waarom kunstwerken zijn verdwenen is diefstal. Hoewel, zover bekend, hiervan in de gemeente Katwijk geen sprake is geweest vormt dit wel een bedreiging. Zeker bronzen beelden zijn op dit niet veilig voor het dievengilde zoals de diefstal van een aantal beelden in Museum Singer in Laren enige jaren geleden heeft getoond. Het kunstwerk wordt hierbij in stukken gezaagd en op de tweedehands markt aangeboden.
4. Tenslotte kunnen werken worden verkocht. Ook hiervan is binnen de gemeente Katwijk, en voor zover bekend is, geen sprake geweest. Net als bij diefstal gaat het hierbij voornamelijk om beelden of losse objecten. Een wandschildering is immers lastig te verkopen. Toch zou verkoop van kunstwerken vermeden moeten worden. Immers, de kunstwerken zijn vaak als één geheel met het gebouw opgeleverd en vertellen iets over de locatie, de functie van het gebouw waarbij ze zijn geplaatst en de Nederlandse omgang met kunst in openbare gebouwen (in het bijzonder gebouwen uit de wederopbouw).

Hierna zal in worden gegaan op een aantal scholen waar kunst aanwezig is geweest of het vermoeden bestaat dat dit aanwezig was. Er zal gekeken worden naar het werk aanwezig was en de wijze waarop het verloren is gegaan.

Mr. J.J.L. van der Bruggenschool, Katwijk aan Zee

Voor de van der Bruggenschool heeft, in de tuin rond de school, een minimalistisch kunstwerk gestaan van H.J.A.M. van der Plas uit Scheveningen. Dit sculptuur bestond uit een aantal kubesvormige aluminium elementen met elkaar verbonden waren om een zuil (met knik) te vormen. Uit een gesprek met de school directeur bleek dat de vierkanten symbool stonden voor de verschillende klassen die binnen de school zaten (eerste t/m zesde klas en 2 kleuterklassen).

Na verloop van tijd begon het kunstwerk over te hellen. Omdat dit een mogelijk gevaar was voor de omgeving (het werk zou op den duur kunnen omvallen) werd besloten het werk te laten restaureren. Hiervoor werd de KBM uit Katwijk ingeschakeld. Zij zouden een aantal aanpassingen aan het werk uitvoeren en het na de reparatie weer terug plaatsen. Helaas dachten de vaklui van de KBM dat het oud ijzer betrof en hebben zij het kunstwerk weggegooid. Onwetendheid over het kunstwerk heeft hier dus tot het verloren gaan van het werk geleid.

Wellant College, Rijnsburg

Uit verhalen van docenten in het Wellantcollege bleek dat er in de aula een mozaïek aanwezig was dat het scheppingsverhaal uitbeeldde. In 2010 is dit gedeelte van het bouwdeel gesloopt waarbij het mozaïek is hierbij verloren gegaan.

Het mozaïek is door de verbouwingsarchitecten Roos en Ros gelukkig op foto's vastgelegd waardoor we nu nog een beeld kunnen krijgen van het kunstwerk. Het betrof hier een mozaïekband die vergelijkbaar was met de banden aan de buitenzijde van het gebouw. Het mozaïek binnen bestond echter uit verschillende groenkleuren aangevuld met wit. Daarnaast was er de tekst "Dat de aarde jong groen voortbrengt... en God zag dat het goed was" in het mozaïek opgenomen. Deze tekst was een verwijzing naar de Christelijke grondslag van de school en de agrarische (tuinbouw) opleiding die in het gebouw is gehuisvest.

De Schakel, Rijnsburg

Op het schoolplein van De Schakel stond voordat het bronzen beeld van een olifant werd geplaatst een zandstenen beeld. Dit kunstwerk beeldde drie dansende meisjes uit. In bouwarchief over De Schakel zitten luchtfoto's uit 2006 waarop de schaduw van dit beeld nog te zien. Helaas werd dit standbeeld door vandalisme onherstelbaar beschadigd. Na een weekend werd het beeld liggend, in stukken, op het school aangetroffen. Het beeld is vervangen door een bronzen olifant op dezelfde plaats.

Prins Willem Alexanderschool, Katwijk aan Zee

Op het schoolplein van de Prins Willem Alexanderschool in Hoornes is aan de noordzijde een vreemde trapvormige verhoging. Hierdoor bestaat het vermoeden dat op deze plaats een beeld of speelobject heeft gestaan. Echter, in het bouwarchief werd niet gesproken over een standbeeld of sculptuur. Ook uit gesprekken met een aantal docenten en de locatiedirecteur bleek niet dat zij zich konden herinneren dat er een kunstwerk op het schoolplein heeft gestaan. Opvallend is dat in de ontwerptekeningen voor het schoolplein de verhoging is niet aangegeven. Verder is in de begroting geen post opgenomen voor een kunstwerk en zijn er geen facturen van een kunstenaar aangetroffen.

De Zonnebloem, Katwijk aan Zee

In de basisschool De Zonnebloem in Katwijk aan Zee waren drie figuratieve scraffito's door de kunstenaar Nicolaas Wijnberg aangebracht. Het eerste scraffito droeg de titel "De Zonnebloem" en beeldde een zonnebloem en een haan af. Dit was een verwijzing naar de naam van de school. De twee overige scraffito's vormden een tweeluk met de titel "Kinderspelen". Dit werk, waarvan hieronder en op pagina 7 een foto te zien is, toonde verschillende spelende kinderen.

In 1994 is het gebouw door een projectontwikkelaar, op verzoek van de Dienst Openbare Werken van de gemeente Katwijk, gesloopt. Hiermee zijn de drie scraffito's verloren gegaan.

Conclusies

Grote verscheidenheid tussen de werken

Uit het inventarisatieonderzoek naar kunst uit de 1%-regeling in Katwijk is gebleken dat er een grote verscheidenheid aan kunstwerken in Katwijkse schoolgebouwen aanwezig is. De verscheidenheid uit zich op verschillende wijze. Zo zijn er grote verschillen in het gebruikte materiaal. Van mozaïek tot muurschilderingen alles is aanwezig in de Katwijkse scholen. Ook zijn er verschillen in de toegepaste technieken: muurschilderingen van Wijnberg verschillen in de manier waarin zij omgaan met lijn en vlak aanzienlijk van het werk van Pieter Geraedts. Verder verschilt de grootte van het werk van het kleine brons reliëf (49cm hoog, 34,5cm breed) tot het meer dan 50 meter lang baksteenreliëf bij de SBO de Windvang.

Niet al het werk is van dermate hoge waarde of kwaliteit. Daarom zou er niet besloten moeten worden dat ieder kunstwerk beschermd moet zijn. Wel zou er, zelfs voor de kwalitatief minder goede werken, zorgvuldig met kunst in en rond schoolgebouwen omgegaan moeten worden. Dit geldt in het bijzonder voor toekomstige verbouwingsplannen. De aangetroffen kunst gevonden kunst geeft namelijk een belangrijk tijdvak in onze geschiedenis een gezicht. Verbouwingen en sloop vormen het grootste risico voor de kunstwerken in de scholen en het met het verlies van deze kunstwerken wordt ook een deel van het verhaal dat zij vertellen verwoest.

Ondanks de verschillen tussen de aangetroffen kunstwerken vertellen zij gezamenlijk het verhaal van een sociaaldemocratische natie die kunst gebruikte om bepaalde maatschappelijke doelen te bereiken. Met de procentregeling werd tegelijkertijd een houvast aan kunstenaars geboden zodat zij in hun levensonderhoud konden voorzien. Hierbij moet, naast de 1%-kunst, ook gedacht worden aan kunst uit de BKR-regeling. Ook scheppen de kunstwerken samen een beeld van de ontwikkeling van kunst in publieke gebouwen en geven ze ons in een aantal gevallen een beeld van de levensbeschouwing (of visie) van de school.

Visueel is tussen de werken nog een overeenkomst te trekken: het vrolijke karakter dat zij uitstralen. De kunstwerken zijn vaak gemaakt in verzadigde, heldere kleuren. Hierdoor heeft deze kunst vaak een kindse uitstraling die iets van de gemoedelijkheid van de school laat zien. Ze lijken te laten zien dat de school een prettige plaats voor kinderen is. Zelfs werken in meer natuurlijke kleuren vertolken dit optimistische gevoel. Goede voorbeelden hiervan zijn het mozaïek in de Otto Baronschool en het glas appliqué in de Sjaloomschool, maar ook de meer neutrale wandschildering in de Groen van Prinstererschool laat een soort naïef positivisme zien.

Kunst vertelt iets over de identiteit van een school

De kunst die in een school zit verteld in veel gevallen een verhaal over de school. Doordat kunstenaars vaak op voordracht van een schoolbestuur werden uitgenodigd geven zij een kijkje in de identiteit van de school die een school voor ogen had. Opvallend hierin is het kunstwerk "De intocht van Sint Willibrord" in de Katholieke Basisschool de Horizon in Katwijk aan den Rijn. Dit werk laat overduidelijk de Roomse identiteit van de school zien. Maar ook de mozaïekband met bloem en bladmotieven in de buitengevel van het Wellantcollege verteld iets over de functie van het gebouw, het is een agrarische school.

De scholen die vanuit een Gereformeerde grondslag zijn opgericht laten religieuze verwijzingen achterwege. Hier treffen we vaak "Katwijkse" motieven aan; de zee, vissen en schepen vormen een veel voorkomend thema binnen de Katwijkse schoolgebouwen. Daarnaast vormt de natuur een dankbaar onderwerp, afbeeldingen van dieren en planten worden veelvuldig aangetroffen. Opvallend is het kunstwerk in de Gaspard de Colignyschool dat juist heel bewust de verwijzing maakt naar God als gids of leerkracht en waarbij de eenheid tussen God, school, kinderen en ouders uitdrukking in krijgt. De verwijzing naar God is in dit geval veel abstracter maar ,wanneer de aanschouwer hiervan op de hoogte is, toch duidelijk te onderscheiden.

Tenslotte kunnen we de scholen onderscheiden die vanuit een Hervormde grondslag zijn gesticht. Deze scholen zitten op het gebied van uitgebeelde thema's tussen de Katholieke en Gereformeerde scholen in. Sommige

scholen bevatten kunst met een religieus karakter. Zo zit in de voormalige Beatrixschool (thans de gereformeerde Ds. Voetsiusschool) een groot scraffito van Koning David en Bathsheba. Toch is in de meeste gevallen ook in Hervormde scholen gekozen voor plant- en diermotieven.

Goede conditie

Over het algemeen bevinden de aangetroffen kunstwerken zich in een goede conditie. De meeste scholen gaan zorgvuldig om met het werk dat zij bezitten. Wel is het in een aantal gevallen voorgekomen dat er 'ondeskundige' reparaties zijn uitgevoerd waardoor de authenticiteit (met name in materiaal) is aangetast. Goede voorbeelden hiervan zijn het overschilderen van het scraffito in de Ds. Voetsiusschool en de wandschildering in de Groen van Prinstererschool. Hierdoor is het oorspronkelijke werk niet meer zichtbaar en is eventueel verder onderzoek bemoeilijkt.

De kunstwerken die zich in de buitenruimte bevinden zijn, met uitzondering van drie verloren gegane werken, in goede staat. Wel zijn zij vaak vervuild. Dit is, op enkele esthetische gronden na, geen probleem. De keuze om deze werken schoon te maken zou daarom enkel op esthetische gronden dienen te gebeuren. De kosten van eventuele schoonmaak kunnen dermate hoog zijn dat zij niet in verhouding staan tot het beoogde effect. Wanneer gekozen wordt voor het schoonmaken van een vervuild kunstwerk dient gelet te worden op een deskundige reiniging om schade aan de kunstwerken te voorkomen.

Eén werk bevindt zich in een bedreigde situatie. Dit is het baksteenmozaïek bij de OBS de Krulder en SBO de Windvang in de wijk Hoornes. Het kunstwerk kent relatief ernstige beschadigingen aan de geglazuurde bakstenen. Deze schade zal zich, doordat door de schade extra vocht in de bakstenen kan trekken, versnelt gaan voortzetten. De kosten van een eventuele restauratie zijn niet onderzocht maar de verwachting is dat deze relatief hoog zullen zijn. Beschadigde stenen zullen vervangen moeten worden voor gelijke, geglazuurde bakstenen. Daarnaast dient het gehele werk opnieuw gevoegd te worden. Hiermee is het werk enige tijd weer in goede staat maar door de aard van het werk en de locatie in de buitenruimte is opnieuw optredende schade niet uit te sluiten.

Veel bakstenen in het kunstwerk bij OBS de Krulder/SBO de Windvang vertonen schade van afsputtend glazuur

Onbekendheid met het werk

Het is enige malen voorgekomen dat medewerkers van de bezochte scholen zich niet bewust waren van het werk dat zich binnen de school bevindt. Bij nader onderzoek binnen de school bleek echter dat er wel kunst aanwezig was. Het zou wenselijk kunnen zijn om binnen de scholen te werken aan een bewustzijn voor de kunst die in deze gebouwen bevindt. Door de kennis van deze kunstvorm te vergroten nemen eventuele risico's op schade aan de werken af.

Ook de 'ondeskundige' reparaties, zoals de eerder beschreven overschilderingen in de Voetsius- en Groen van Prinstererschool, kunnen onder 'onbekendheid met het werk' geschaard worden. Bij het overschilderen van een kunstwerk gaat immers een deel van het werk verloren. Het originele werk wordt vervangen door een reproductie op de zelfde plaats en in dezelfde vorm. De geschiedenis van het werk, het originele materiaal en het (in sommige gevallen) beoogde effect gaan bij een dergelijke restauratie verloren. Dit had, wanneer de opdrachtgevers van een dergelijke reparatie op de hoogte waren van de uniciteit en kwaliteiten van het werk, voorkomen kunnen worden.

Gestreefd zou moeten worden de kunstwerken zoveel mogelijk in originele staat te behouden. Schade die is opgetreden behoeft geen reden te zijn om tot ingrijpende restauratie over te gaan. Immers, ook schade vertelt iets over de geschiedenis van het werk. De keuze voor restauratie zou alleen genomen dienen te worden wanneer het voortbestaan van het werk wordt bedreigd. Om het werk te behouden in de oorspronkelijke staat dient het eerder genoemde bewustzijn onder medewerkers van de scholen vergroot te worden.

Kunstenaar onbekend

Van veel werken is de kunstenaar niet bekend. De oorzaak hiervan ligt in de zeer slechte documentatie van kunstenaars en de kunstwerken in de gemeentelijke archieven. In veel gevallen ontbreken facturen en namen van kunstenaars waardoor voor veel kunstwerken niet duidelijk is wie de werken gemaakt heeft.

Verder is gebleken dat het proces voor de aanwijzing van de kunstenaar zeer ondoorzichtig verlopen. Uit de beschikbare stukken is gebleken dat het vaak om onderhandse aanbestedingen ging vanuit het schoolbestuur. De kunstenaars waren vaak bekenden van het schoolbestuur of de architect. De Gemeentelijke Kunstcommissie is slechts in enkele gevallen benaderd voor advies.

Net zoals de kunstwerken een grote verscheidenheid kennen is er ook een grote variatie in kunstenaars. Voor zover er nagegaan kon worden heeft alleen Nicolaas Wijnberg meerdere werken in Katwijkse schoolgebouwen geproduceerd. Daarnaast zijn (zover bekend) twee werken geproduceerd door amateurkunstenaars. Deze werken (de graffiti op het schoolplein van De Horizon en Panorama Katwijk in De Kameleon) vallen ten eerste op door de grootte. Verder vallen zij op door de Katwijkse zeemotieven die zij uitbeelden.

Het merendeel van de kunstenaars waarvan de naam bekend is van lokaal belang. Uitzondering hierop is onder andere Pieter Geraedts die de muurschildering in de speelzaal van De Horizon heeft geschilderd. Zijn werk is onder andere aangeschaft door Museum Catharijne Convent in Utrecht en het Stedelijk Museum De Lakenhal in Leiden. Daarnaast heeft hij portretten van Hare Majesteit de Koningin gemaakt voor de gemeente Nootdorp en het Beatrixziekenhuis in Gorinchem. Ook Jan Wolkers, Nicolaas Wijnberg, Krijn Giezen en Ger van Iersel zijn kunstenaars met landelijke betekenis.

Kunst als document van de Nederlandse wederopbouw

Vrijwel alle aangetroffen kunstwerken zijn gemaakt gedurende de percentageregelperiode. Echter, de aangetroffen monumentale wandkunstwerken stammen allemaal uit de tijd van de wederopbouw. Juist deze werken zijn aan de grootste bedreiging onderhevig. Momenteel lopen voor twee scholen procedures om ze af te stoten. Praktijkschool De Rijn is inmiddels verkocht en zal worden gesloopt, maar ook De Kameleon in Katwijk aan Zee staat op de lijst om gesloopt of herbestemd te worden. Voor deze laatste school is nog niet bekend welk gevolg dit zal hebben voor de aanwezige kunst.

Omdat de kunstwerken in de wederopbouwscholen onderdeel zijn van het gebouw en specifiek voor deze scholen zijn ontworpen vertellen zij als geen ander de geschiedenis van het Nederlandse schoolgebouw uit de wederopbouw. Kunst was in deze scholen, die vaak in systeembouw zijn gerealiseerd, een middel om een standaard gebouw te veranderen in een uniek object. Daarnaast vertellen deze kunstwerken, zoals hierboven al is beschreven, iets over het gebouw. Wanneer een kunstwerk uit een gebouw wordt verwijderd, verdwijnt ook de context waarvoor het kunstobject was ontworpen.

Het streven zou om deze reden moeten zijn de werken zoveel mogelijk *'in situ'* (in het oorspronkelijke gebouw) te bewaren. Het kunstwerk kan daardoor zijn verhaal blijven vertellen, iets dat bij het verplaatsen van een kunstwerk niet altijd meer mogelijk is. Ook blijft op deze wijze de geschiedenis van het gebouw leesbaar, de kunstwerken laten daardoor bij herbestemming nog iets de oorspronkelijke functie zien.

Wanneer een kunstwerk niet langer op zijn oorspronkelijke plaats te handhaven is zou een nadere waardenstelling moeten plaatsvinden. Aan de hand van deze waardenstelling zal besloten moeten worden of het werk alsnog wordt verwijderd en elders een nieuwe plaats kan krijgen of dat het kunstwerk, samen met het gebouw, onder de slopershamer verdwijnt.

Gelijkaardig is niet gelijkwaardig (waardering)

Niet ieder aangetroffen werk is van gelijke waarde. Sommige werken zijn van een dermate hoge kwaliteit of vallen op door de bijzondere motieven, de kunstenaar die het werk heeft gemaakt of door de plaats waar zij een plek hebben gekregen. Voor de meest bijzondere werken in gaafheid, uniciteit (binnen en buiten Katwijk), de kunstenaar en betekenis (voor Katwijk en Nederland) en plaats binnen het oeuvre van de kunstenaar zou de gemeente een grotere rol ten aanzien van behoud en beheer van deze kunstwerken op zich moeten nemen. Hierdoor blijven deze kunstwerken en de verhalen die zij vertellen ook voor toekomstige generaties tastbaar. Deze topklasse omvat de volgende werken:

- *De intocht van Sint Willibrord van Pieter Geraedts in De Horizon*
Geen ander werk in Katwijk laat duidelijker de levensovertuiging van een school zien dan de Intocht van Sint Willibrord in De Horizon in Katwijk aan den Rijn. Het werk is gemaakt in een Katholieke Basisschool en beeldt een zeer Katholiek tafereel uit: Maria met kind, Sint Josef (een verwijzing naar de oorspronkelijke naam van de school) en de heilige Willibrord. Deze expliciete verbondenheid tussen de functie van het gebouw en het werk is uniek binnen de gemeente Katwijk. De heiligen worden door de opbouw van het schilderij benadrukt en vormen zowel visueel, als in betekenis, het centrum van het schilderij. Dit effect wordt versterkt door de hiërarchische opbouw in schildertechnisch opzicht die vanaf het laagste niveau (de spelende kinderen) naar de heilige Willibrord oploopt.

De afgebeelde kinderen vormen daarnaast een goed geïllustreerd tijdsdocument. Afgebeeld in kleding die in de late jaren vijftig gedragen werd en spellen spelen die voor die tijd gebruikelijk waren. Zo zijn er kinderen afgebeeld die aan het vliegeren of knikkeren zijn. Kinderen die achter een hoepel aanlopen en met een bolderkar rond rijden.

Het werk is, zover uit onderzoek naar voren is gekomen, uniek in het oeuvre van Pieter Geraedts. Uit een korte inventarisatie bleek dat hij voornamelijk schilderijen voor de Rooms Katholieke kerk in kerkgebouwen heeft geproduceerd. Daarnaast was hij vrij actief als ontwerper van glas-in-lood vensters (eveneens voor de RK-kerk) en reclamemateriaal. Verder bleek uit het onderzoek naar Pieter Geraedts dat hij een belangrijke kunstenaar in de Rooms Katholieke kringen van na de Tweede Wereldoorlog was. Werk van hem is opgenomen in de collecties van een aantal (belangrijke) Nederlandse musea, hier moet Museum Catharijne Convent in het bijzonder genoemd worden. Gezien de uniciteit van het werk binnen het oeuvre van Pieter Geraedts, de verbondenheid van het werk met de school en het tijdsdocument dat het werk vormt heeft het waarde op een nationaal niveau.

- *Panorama Katwijk van Jaap Houwaart, Chiel van der Plas, en Piet 't Mannetje in De Kameleon*
Het kunstwerk Panorama Katwijk in De Kameleon van drie amateurschilders uit Katwijk heeft, van alle aangetroffen kunstwerken, de meeste verbondenheid met Katwijk. Hoewel de wandschildering een

veel voorkomend tafereel uitbeeld is het uniek door de schaal van het werk. Zover bekend zijn er geen andere dorpsgezichten van Katwijk met dergelijke afmetingen. De schaal geeft het werk een monumentaliteit die voor Katwijk ongekend is.

Naast het motief en de schaal is de betrokkenheid van de Katwijkse kunstkringen bijzonder. Het laat de band tussen Katwijk, haar (amateur) kunstenaars en de scholen zien die nergens anders in Katwijk is te ervaren. Verder vertelt het een deel van de geschiedenis van Pictura, de Katwijkse amateur-kunstvereniging waarvoor het de eerste (en grootste) grote opdracht is geweest. Tot op de dag van vandaag zet Pictura zich in voor het bevorderen en bedrijven van kunst. De resultaten hiervan zijn, als geen ander initiatief van Pictura, permanent te zien in De Kameleon.

Schildertechnisch is het werk niet van de hoogste kwaliteit. Toch bezit het werk duidelijke kwaliteiten. Het duidelijke verschil in schilderwijze tussen de ongetemde duinen die met grove toets zijn opgezet en het beschaafde vissersdorp Katwijk dat veel verfijnder wordt uitgebeeld vormen een mooi contrast tussen natuur en cultuur. Verder vormt het een werk een bijzonder contrast tussen het moderne schoolgebouw uit de wederopbouw en de nostalgische, rustieke uitstraling van het kunstwerk.

Ondanks dat in veel kunstwerken in Katwijkse schoolgebouwen verwijzingen zijn naar de maritieme (vissers) geschiedenis van Katwijk spreekt uit Panorama Katwijk een 'Katwijkseheid' die in geen ander Katwijkse schoolgebouw gerealiseerd is. De Witte Kerk, bomschuiten, de duinen en de burgerlijke figuren tonen een Katwijk dat al vele decennia niet meer bestaat, maar in het gevoel van veel Katwijkers nog steeds leeft. Het laat een stukje geschiedenis van Katwijk zien en heeft, door de plaats waar het werk zich bevindt, educatieve waarde: de schoolgaande krijgen op jonge leeftijd al iets mee over de geschiedenis van het dorp waarin zij opgroeien. Een dorp dat, wanneer wij het kunstwerk vergelijken met het moderne Katwijk, een grote verandering heeft ondergaan.

De waarde van Panorama Katwijk is door de verbondenheid met het dorp Katwijk van groot lokaal belang. Het vindt zijn oorsprong in een lokaal initiatief en spreekt de taal van het dorp.

- *De man aan het aambeeld (Bid en werkt) van Jan Wolkers.*

Het kunstwerk "De man aan het aambeeld" behoort tot de vroege werken van Jan Wolkers, voordat hij doorbrak als groot schrijver en beeldhouwer. Duidelijk zijn in dit werk de invloeden van zijn leermeester Zadkine, waar hij een jaar in de leer is geweest, te zien. Het beeld geeft, door de ondertitel, een inzicht in de Katwijkse moraal van hard werken en de diep in de gemeenschap gewortelde kerk.

Van alle kunstenaars die kunstwerken voor Katwijkse scholen hebben gemaakt, is Jan Wolkers met stip de meest beroemde. Het werk De man aan het aambeeld is uniek in Katwijk, nergens anders bevindt zich binnen de gemeente een ander werk van deze beeldhouwer.

De keuze voor Jan Wolkers komt hoogst waarschijnlijk door de nabijheid van zijn geboorteplaats Oegstgeest. De school zal de jonge (talentvolle) Jan Wolkers een kans hebben geboden om een werk te produceren. Uit het korte onderzoek naar Jan Wolkers is niet naar voren gekomen of hij ook voor andere scholen heeft geproduceerd.

Het werk is van hoge esthetische en technische kwaliteit. De vloeiende maar kloeke vormen tonen een verfijndheid die tegelijkertijd de kracht van de arbeider tonen. Letterlijk wordt fysieke arbeid op een voetstuk geplaatst. Tenslotte illustreert het werk het voorkeursmateriaal van Jan Wolkers: tufsteen. Dit materiaal is zeer gevoelig voor neerslag waardoor het werk wordt aangetast. Hoewel hier ook in dit werk sprake van is heeft het werk niets van zijn kracht ingeboet.

Het werk heeft een zeer hoge waarde binnen de Katwijkse kunst uit de 1%-regeling en een uniek werk van Wolkers binnen Katwijk. Het werk is door de werking van kloeke vormen en duidelijke belijning en het contrast tussen de vloeiende vormen van het figuur en de hoekige vormen van het aambeeld een dynamisch geheel. Het beeld op sprekende wijze de relatie tussen kunstwerk en de school (opdrachtgever) uit. Daarnaast vormt het een illustratief voor het vroege werk van de beeldhouwer

Jan Wolkers. Tenslotte is het een uitzonderlijk goede illustratie wat kunst gedurende de 1%-regeling kon betekenen voor de kunstenaar en samenleving.

- *Baksteenmozaïek naast de OBS de Krulder en SBO de Windvang in Hoornes*
Het baksteenmozaïek op een plein naast SBO de Windvang is, als enig 1%-kunstwerk in Katwijk, onderdeel van een stedenbouwkundig ensemble. Het vormt de afscheiding van een verdiept plein in een laagbouwgedeelte van de wijk Hoornes. Daarnaast heeft het van alle geïnventariseerde kunstwerken de hoogste beeldbepalende waarde voor de omgeving. Het werk is zeer aanwezig op het plein en vormt een onderdeel van een getrapte overgang van straatniveau via het kunstwerk en een gymzaal naar de achterliggende hoogbouw langs de Biltlaan. De kwaliteit waarmee het de ruimte vormgeeft maakt het werk uniek, niet alleen binnen Katwijk. De wijze waarop het werk de openbare ruimte vormgeeft is zelfs op binnen Nederland bijzonder. De meeste kunstobjecten die een stedenbouwkundige vervullen hebben een 'landmark functie' terwijl het baksteenmozaïek in Hoornes de ruimte indeelt.

Het kunstwerk valt verder op door de manier waarop het verschillende motieven uitbeeldt. Het werk is aangetast maar is goed te lezen. Als een vroege computeranimatie zijn figuren uit zichtbare 'pixels' opgebouwd. Hij gebruikt het medium om grafisch simpele figuren uit te beelden en geeft daarmee een uitstraling die simpel, maar desondanks pakkend is.

Naast de stedenbouwkundige waarde van het kunstwerk vormt het baksteenmozaïek een uitzondering in het oeuvre van Wim Jonker. Hij heeft, zover de inventarisatie rijkte, voornamelijk bronzen sculpturen geproduceerd. Daardoor illustreert dit werk dat, naast het beeldhouwen, de kunstenaar zich voor specifieke opdrachten buiten zijn voorkeursmateriaal begaf.

- *Nieuwe Noach en Haan en Uil van Nicolaas Wijnberg in de Duinschool*
Nicolaas Wijnberg heeft, als enige kunstenaar, meerdere werken voor verschillende scholen in Katwijk geproduceerd. De oorzaak hiervan is niet duidelijk geworden in dit onderzoek. De wandschildering Nieuwe Noach valt binnen het Katwijkse oeuvre op doordat het werk, het meest traditionele kunstwerk van Wijnberg is. Het werk beeldt op naturalistische (zij het gestileerd) wijze het Bijbelse verhaal van Noach uit. Vergeleken met zijn andere werk in Katwijk is dit opvallend, in de meeste werken werkt hij weliswaar figuratief maar zijn de figuren veel verder geabstraheerd. Het werk vormt een ensemble met de Haan en Uil op het schoolplein van de school en zou daarom als gezamenlijk kunstwerk gezien moeten worden.

Verder is opvallend dat de twee Bijbelse verwijzingen van Wijnberg beide de Ark van Noach als referentie hebben. Waardoor dit is veroorzaakt is niet bekend maar het zou een verwijzing kunnen zijn naar de maritieme geschiedenis van Katwijk. Ook zouden de werken kunnen verwijzen naar de gevaren van de zee of, voor Katwijk als diep religieus dorp van belang, het idee dat de mens moet leven zoals God heeft opgedragen om het gevaar van een nieuwe zondvloed en daarmee verdoemenis af te wenden.

Naast het gevaar dat uit het werk spreekt, spreekt er ook hoop uit. Deze hoop wordt verbeeld door het licht dat vanaf de linkerzijde het werk binnen dringt en de vredesduif die voor het licht uit vliegt. Het werk lijkt aan de beschouwer een boodschap uit te dragen dat, met een toegewijd leven, het allemaal goed zal komen. Na duistere tijden in het leven zullen weer goede tijden aanbreken. De didactische waarde die het werk daarmee heeft is in geen ander religieus werk in Katwijk zo duidelijk leesbaar.

Het werk is van hoge waarde door de esthetische en beeldende kwaliteit waarmee het verhaal over de Ark van Noach is vorm gegeven. Daarnaast is het werk uniek in het Katwijkse oeuvre van Wijnberg doordat het een traditionele opbouw en techniek kent. Binnen het zeer omvangrijke oeuvre van Wijnberg heeft hij slechts (zover het onderzoek rijkte) rond de 12 wand- en muurschilderingen

geproduceerd. Hiervan waren drie wandschilderingen in schoolgebouwen. Eén van deze kunstwerken (in Lisse) wordt momenteel met sloop bedreigd het andere (in Amsterdam) verkeerd in slechte staat.

Het kunstwerk in Katwijk is, wanneer het in een goede staat verkeerd van nationaal belang als illustratie van de veelzijdigheid van Wijnberg als wederopbouwkunstenaar in het bijzonder zijn werk in schoolgebouwen. Daarnaast is het in zijn uitbeelding van een religieus verhaal zeer kenmerkend voor de Christelijke identiteit van Katwijk en is het technisch en in uitbeelding uniek in zijn Katwijkse oeuvre.

Het figuratieve, keramische beeldhouwwerk op het schoolplein heeft voor de omgeving hoge signaalwaarde. Het is een beeldbepalend element op het schoolplein en vanuit de straat het schoolplein en de locatie van het schoolgebouw markeert. Daarnaast is het een uniek onderdeel in het oeuvre van Wijnberg die voornamelijk twee dimensionaal werk heeft geproduceerd.

Het werk doet qua kleur sterk denken aan het keramisch tableau in de Praktijkschool de Rijn uit dezelfde periode. Ook de opbouw van het werk verwijst naar dit werk. Is het door de aard van het werk een ander werk in de expressieve, driedimensionale vormgeving.

Het belang dat Wijnberg heeft voor de Nederlandse naoorlogse kunstgeschiedenis, de signaalfunctie van het werk Haan en Uil voor de school en omgeving en de esthetische waarde van het werk maken het een voor Katwijk object van bijzonder belang. Niet duidelijk is geworden in welke mate Wijnberg meer driedimensionaal werk heeft geproduceerd. Mocht dit een uitzondering zijn in zijn oeuvre zou zelfs gesteld kunnen worden dat dit werk tot de topstukken van de Katwijkse schoolgebouw behoort.

De volgende categorie omvat veruit de meeste kunstwerken. De werken zijn van lokale of regionale waarde door de uitbeelding van het werk. Daarnaast is het mogelijk dat de werken dermate uniek binnen de gemeente Katwijk zijn (maar op nationaal niveau veelvuldiger voorkomend) dat zoveel mogelijk voor behoud van het werk gepleit zou moeten worden. In veel van de gevallen is de kunstenaar niet bekend en valt moeilijk te zeggen hoe zij in het oeuvre van een beeldend kunstenaar passen. Een aantal van deze werken is relatief gemakkelijk her te bestemmen doordat het om sculpturen gaat die niet direct een relatie hebben met de school. Het eventueel verplaatsen van de kunstwerken is daardoor minder problematisch omdat het werk (in veel gevallen) niet in zijn context wordt aangetast. Ondanks dat het mogelijk is deze werken een nieuwe functie te geven heeft het de voorkeur om de werken zoveel mogelijk op de oorspronkelijke locatie te behouden zodat de geschiedenis van het gebouw en het oorspronkelijke samenspel tussen gebouw en kunstwerk behouden blijft en het verhaal van de 1%-regeling zichtbaar blijft.

- *Sjalom van Ger van Iersel in de Sjalooschool*

Het glaskunstwerk van Ger van Iersel (een van de meest belangrijke kunstenaars uit de wederopbouw) in de Sjalooschool vormt een beeldbepalend onderdeel in het trappenhuis van het schoolgebouw. De verwijzing naar de naam van de school in het oorspronkelijke schrift van het woord is opmerkelijk. Met uitzondering van de directe verwijzingen in Willem van Veenschool en De Horizon (Sint Josefschool) is nergens in Katwijk een dermate duidelijke koppeling tussen de naam van de school en het kunstwerk bereikt.

De stilistische wijze waarop naar de naam van de school wordt verwezen maakt het kunstwerk voor de beschouwer lastig waar te nemen maar vormt anderzijds een kracht in het kunstwerk. Het werk roept vragen op: Wat zijn die blauwe vormen? Wat beelden de vormen uit? Waarom het craquele effect in het glas aan de buitenzijde van het kunstwerk?

Het kleurgebruik zorgt voor een speelse werking binnen het kunstwerk en zorgen voor een verzachte overgang tussen de donkerblauwe Hebreeuwse letters en de transparante, kleurloze ruit. Verder vormt het werk een fysiek onderdeel van de school en is specifiek voor deze locatie ontworpen. De

beeldbepalende locatie en het grootse gebaar dat de letters maken zorgen voor monumentaliteit in een verder ingetogen, functioneel trappenhuis.

Naast de monumentaliteit die het werk aan het trappenhuis geeft het kunstwerk het enige glaskunstwerk in Katwijkse schoolgebouwen. Uniek is ook de locatie, met uitzondering van het glas appliqué zijn alle monumentale wandkunstwerken geplaatst in de centrale hal of bij de entree. Door deze uniciteit, de monumentaliteit en de stilistische verwijzing naar de school is het voor Katwijk van uitzonderlijke waarde en vormt daarmee de top van deze categorie of misschien zelfs hoger.

- *RVS sculptuur aan Visser 't Hooftlyceum door Krijn Giezen*

Net als het kunstwerk van Ger Brouwer, is dit werk van Krijn Giezen lastig te classificeren. Kunst wordt vaak gebruikt als markeerpunt langs een belangrijke uitvalsweg. Doel hiervan is, vanuit stedenbouwkundig oogpunt, het benadrukken van de omgeving en het bieden van een oriëntatiepunt. Daarnaast kan kunst gebruikt worden om een relatie te leggen tussen de omgeving en het gebouw. Bij het RVS-sculptuur aan het Visser 't Hooftlyceum is van beide sprake. Het markeert enerzijds een belangrijke invalsweg vanuit Noordwijk richting het centrum van Rijnsburg. Daarnaast vormt het kunstwerk een overgang tussen de plint van het Visser 't Hooftlyceum en de toren die boven de plint staat.

Als enig kunstwerk in Katwijkse schoolgebouwen betreft het een abstract sculptuur aan de buitenzijde van het gebouw. Alle andere kunstwerken in de openbare ruimte zijn figuratief van aard. Daarnaast is het kunstwerk het enige kunstwerk van roestvaststaal. Verder is de ruimtewerking binnen het kunstwerk door verspringende vlakken, en tussen het kunstwerk en het gebouw door het spelen met verschillende dieptes van noemenswaardige aard. Gezien het belang van Krijn Giezen voor de Nederlandse kunstgeschiedenis, de uniciteit van zijn werk voor Katwijk en zelfs de regio en de vroege positie die het werk binnen het oeuvre van Krijn Giezen is dit werk, net als het glas applique van Ger van Iersel, van hoog belang en is het de top van deze categorie of misschien zelfs hoger.

- *Glasmosaïek in De Kameleon*

Het glasmosaïek in de Kameleon laat de omgang met kunst in Gereformeerde scholen op duidelijke wijze zien. Het werk beeldt niet de levensovertuiging van de school maar beeldt 'neutrale' figuren uit de natuur uit. Uit de wijze waarop de figuren zijn afgebeeld is duidelijke de functie van het gebouw als basisschool af te lezen. Dit gevoel wordt opgeroepen door de speelse wijze waarop kleur in het werk is gebruikt en de gestileerde wijze waarop de figuren zijn afgebeeld die doet denken aan prentenboeken uit deze periode.

Het werk is zeer kenmerkend voor de beleving van de wederopbouw in het positivisme dat uit het werk straalt. Daarnaast is, door de manier waarop vorm geeft aan de centrale hal en de hoogte van de ruimte benadrukt, het een beeldbepalend onderdeel binnen De Kameleon.

Het werk is van belang door het verhaal dat het kunstwerk verteld. Het benadrukt de vorm van de centrale hal door het gebruik van de volledige beschikbare hoogte waardoor de twee verschillende niveaus in de vide visueel met elkaar verbonden worden. Het toont een positivisme die kenmerkend is voor de wederopbouw. Duidelijk is te zien dat het werk voor een lagere school is ontworpen gedurende de vroege jaren van de 1%-regeling waardoor het op sprekende wijze de verbondenheid van functie, architectuur en kunst benadrukt.

Van alle scholen in de gemeente Katwijk beelden de kunstwerken in dit gebouw de samenhang tussen kunst en architectuur gedurende de wederopbouw als aller beste. Daarmee bevindt dit kunstwerk zich net tussen de eerste en tweede categorie en zou er eventueel extra onderzoek naar deze kunstwerken plaats moeten vinden.

- *Scraffito (David en Michal) in de Ds. Gisbertus Voetsiusschool*
Het scraffito in de Ds. Voetsiusschool is het enige kunstwerk overgebleven in Katwijk dat middels de scraffitotechniek is vervaardigd. Deze techniek is zeer kenmerkend voor werken uit de wederopbouw periode en daarna vrijwel uitgestorven. Het vormt daardoor een kijkje in een voorgaande tijd. Het beeld Koning David uit die op een harp speelt en Michal die achter hem staat met een verwelkte bloem in haar handen. Helaas is de materiele authenticiteit aangetast door het overschilderen van het kunstwerk en is niet bekend wie het werk vervaardigd heeft.

Naast het feit dat het kunstwerk het enige overgebleven scraffito in Katwijk is, is het bijzonder dat een religieus thema wordt afgebeeld in een Gereformeerde basisschool. Het kunstwerk is daarmee het enige zichtbare bewijs dat de school door een school met een andere levensovertuiging in gebruik is genomen. De verhaalwaarde van het kunstwerk en de uniciteit van de gebruikte techniek binnen de gemeente Katwijk zorgen ervoor dat het werk van hoge waarde is voor de geschiedenis van het gebouw en de gemeente Katwijk.

- *Mozaïek aan de Duinschool, locatie Otto Baron*
Het mozaïek aan de gymzaal van de is in zeker opzicht een opstap naar de decoratie van schoolpleinen middels muurschilderingen die vanaf midden/late jaren '90 van de twintigste eeuw op kwam. Hierbij worden blinde muren voorzien van speelse motieven, vaak in Dick Bruna achtige stijl, en verwijzingen naar (tekenfilm)figuren waarmee de jeugd in aanraking komt.

Het mozaïek geeft een verder blinde gevel een vrolijke noot door het aantrekkelijke kleurenspeel. Ondanks de vervuiling van het cementbeton hebben de keramische- en glasdelen in het mozaïek niets aan intensiteit ingeleverd waardoor het werk blijft spreken. De natuur motieven zoals planten en bloemen vormen een veel voorkomend motief in de aangetroffen kunst. Specifiek aan dit mozaïek is de manier waarop de planten en bloemen zijn vormgegeven: ze doen denken aan de kindertekeningen die de openbare ruimtes van het schoolgebouw sieren. Daardoor ontstaat een band tussen het kunstwerk en de functie van het gebouw als school voor lager onderwijs.

Deze relatie tussen kunstwerk en de functie van het gebouw en de prelude die het werk vormt op een latere trend waarin blinde gevels bewust worden beschilderd om schoolpleinen in aangename ruimtes te veranderen. Het mozaïek is binnen het scala aan Katwijkse schoolkunst bijzonder doordat het kunstwerk het enige werk in de buitenlucht is dat als decoratie van het schoolplein dient. Helaas is ook van dit kunstwerk de kunstenaar niet bekend waardoor het niet in het perspectief van een oeuvre geplaatst kan worden.

Het heeft de voorkeur om dit werk zoveel mogelijk op de oorspronkelijke locatie te behouden gezien de relatie van het kunst en het gebouw. Indien dit niet mogelijk blijkt zou het werk herplaatst dienen te worden in een andere basisschool zodat deze relatie, op een andere locatie, behouden blijft.

- *Sculptuur van afval materiaal in het Andreas College; locatie Rijnmond*
Zoals een aantal andere werken verwijst het sculptuur in de VMBO afdeling van het Andreas College naar de functie van de ruimte waarin deze is geplaatst. Het werk is bijzonder door het gebruik van afvalmateriaal in plaats van nieuwe materialen en de rauwheid die het werk uitstraalt.

Het kunstwerk is door de school aangeschaft naar aanleiding van de opening van een nieuwe vleugel voor de afdeling techniek van het VMBO. De verwijzingen naar de functie van de vleugel, waarin praktijklokalen van de lagere technische opleiding is gehuisvest, vormt een ander kenmerk van het werk. Daarnaast illustreert het werk de mogelijkheden die gebruikt materiaal biedt.

De didactische waarde die het werk kan bieden, het unieke materiaal voor een kunstwerk in een Katwijkse schoolgebouw en de aanleiding van het aanschaffen van het kunstwerk zorgen voor een, voor Katwijk, bijzondere gelaagdheid.

- *De Ark van Noach van Nicolaas Wijnberg in Praktijkschool de Rijn*
De Ark van Noach in de Praktijkschool de Rijn is een keramisch tableau met een hoge esthetische en beeldbepalende waarde. Het fungeerde als verwelcoming in de school en was op een prominente locatie tegenover de recht hoofdingang geplaatst. Het Christelijke verhaal dat het werk uitbeeldde is kenmerkend voor veel kunst in Katwijkse scholen en veelvuldig voorkomend binnen het oeuvre van Nicolaas Wijnberg.

Binnen het oeuvre van Nicolaas Wijnberg vertegenwoordigt het een opvallend onderdeel waarbij hij niet als uitvoerder werkte maar als ontwerper. Hiermee vertelt het tableau een verhaal van de kunstenaar als supervisor bij de productie van zijn werk. Verder is het werk een beeldende illustratie van de veelzijdigheid van technieken die gedurende de naoorlogse periode in openbare gebouwen werd toegepast en is het werk in kunsthistorisch opzicht van belang vanwege de illustratie die het geeft van de belangrijke kunstenaar Nicolaas Wijnberg. Daardoor is het werk voor Katwijk van bijzonder belang.

- *Keramisch sculptuur (Paard) voor Andreas College locatie Pieter Groen*
Het keramisch sculptuur van een paard voor het Andreas College locatie Pieter Groen vervult een markeringsfunctie. Het werk staat naast de toegangsweg, voor het hek van de school aan een sloot. Door de grootte van het werk en de lege oever langs de sloot is het werk een eye-catcher die een bezoeker richting de school dirigeert.

Het werk valt verder op door de stilistische weergave van de verschillende elementen en het kleurgebruik. In tegenstelling tot het werk Haan en Uil van Nicolaas Wijnberg is het een veel abstracter beeld dat lastig te lezen is. Pas bij nadere aanschouwing beginnen de verschillende delen van het werk een verhaal te vertellen waar de kijker zelf een coherent geheel van moet maken. De relatie met de school is, afgezien van de signaalfunctie voor de ingang tot het terrein niet direct vast te stellen.

De waarde van het werk ligt vooral bij de school en de signaalfunctie die het werk heeft als landmark bij het toegangshek van de school. De speelse wijze waarmee het onderwerp wordt uitgebeeld en de schaal van het werk ten opzichte van de lege omgeving.

- *Reliëf van Gerard Brouwer in de Gaspard de Colignyschool*
Het kunstwerk van Gerard Brouwer illustreert op beeldende, figuratieve wijze de opdracht die de kunstenaar van het schoolbestuur had gekregen: een werk waarin de relatie God, docent, kinderen en ouders in een school tot uitdrukking komt. Middels geabstraheerde figuren en een verwijzing naar de Heer in de vorm van een engelenvleugel is uitdrukking geven aan de Gereformeerde identiteit van de school.

Het werk bevat als enige kunstwerk een (van oorsprong) Gereformeerde school een directe verwijzing naar Onze Lieve Heer en is daardoor binnen het scala kunstwerken in Gereformeerde scholen uniek. Het kunstwerk kent een sterk visueel centrum in de vorm van de docent voor het schoolbord waar alle lijnen in uitkomen. Dit illustreert de leerkracht als centrum van de school onder de vleugels van God. Technisch gezien vormt deze belijning een sterke geleidende functie die de leesbaarheid van het werk vergroot.

Het werk is van hoge waarde voor de school vanwege de uitdrukking van de visie die het schoolbestuur op het lager onderwijs. Daarnaast heeft het werk waarde voor de gemeente Katwijk

waar Gerard Brouwer relatief actief was en illustreert hiermee de relatie die de heer Brouwer met Katwijk heeft. Een band die verder rijkt dan zijn werken in de openbare ruimte.

- *Betonrelief in De Kameleon*

Bijzonder aan het betonkunstwerk in De Kameleon is de verbondenheid met het gebouw. In tegenstelling tot veel geïntegreerde kunst is na de bouw is het gebouw is aangebracht vormt het betonrelief een fysiek onderdeel van een dragende constructie en verkeerd voor beton uit deze periode in bijzonder goede staat. Het werk is simpel maar heeft ondanks dat een prettige, kindse uitstraling die zeer goed bij het gebouw past.

Hoewel niet duidelijk is of het daadwerkelijk een kunstwerk betreft of dat het een vorm van ornament is, is het werk van functionele waarde voor De Kameleon. Het laat op duidelijke wijze zien dat het gebouw een schoolgebouw is voor het primair onderwijs. Daarnaast is vormt kunstwerk het enige voorbeeld van geïntegreerde betonkunst in Katwijk. Niet duidelijk is of dit soort betonreliefs elders in andere (niet school)gebouwen in Katwijk voorkomen of dat dit motief bij andere scholen elders in Nederland is gebruikt. Bij een eventuele herbestemming vormt het betonrelief echter een goed leesbaar onderdeel van een vroegere functie in het gebouw was ondergebracht.

Het betonrelief is van waarde door de uniciteit van het beton reliëf binnen de gemeente Katwijk, de duidelijke verwantschap van het werk met de functie van het gebouw en het vrolijke positieve karakter dat uit het werk spreekt en zeer kenmerkend is voor de beleving van de wederopbouw van Nederland.

- *Mozaïek aan het Wellantcollege*

De relatie tussen de afbeeldingen van de mozaïekbanden rond het Wellantcollege met de functie van het gebouw als onderkomen van een agrarische opleiding zorgen ervoor dat het kunstwerk en het gebouw onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ondanks dat de Christelijke grondslag van de school die in het mozaïek aan de binnenzijde van het gebouw zichtbaar was is verdwenen, is het mozaïek en de functie nog steeds zeer goed leesbaar.

Deze verbondenheid in uitdrukking van de functie van het gebouw doormiddel van kunst is in geen andere Katwijks schoolgebouw te ervaren. Het mozaïek valt op doordat het een sober modernistisch gebouw voorziet van een welkome vrolijke toets en de gevel verlevendigd.

Het mozaïek is van belang voor de school en de gemeente Katwijk, in het bijzonder de kern Rijnsburg, door de verbondenheid van de school met de tuinbouwsector die zeer sterk in Rijnsburg aanwezig is. Het mozaïek geeft uitdrukking aan deze verbondenheid door de functie van het gebouw als tuinbouwschool op figuratief sprekende wijze uit te beelden. Hierdoor is de functie van het gebouw voor het dorp Rijnsburg eveneens inzichtelijk gemaakt.

- *Moeder met Kind voor De Wegwijzer*

Het standbeeld van een moeder met kind in het plantsoen voor De Wegwijzer in Rijnsburg is een beeld dat als markeerpunt fungeert aan de kruising van de Valkenburgerweg, Kleipettenlaan en Christinalaan. Het werk valt op door de naturalistische maar gestileerde afbeelding van het onderwerp. Het werk beeld moeder/kind relatie op sprekende uit: moeder die haar kind naar school brengt het kind geborgenheid biedt door haar arm over de schouder van haar zoon te leggen.

Naast deze uitbeelding slaat het beeld een relatie naar de school door de tas die de moeder voor haar kind draagt. Hierdoor ontstaat een wisselwerking op de plaats waar het werk staat en is het kunstwerk beter leesbaar. De locatie naast de school is daarmee van belang om het beeld te begrijpen.

Het werk is van esthetische waarde door de dynamiek die uit de figuren spreekt. Het werk beeldt op speelse wijze de moeder/kindrelatie uit en doet dit op een visueel aantrekkelijk wijze. Het naturalistische uiterlijk maakt het werk (voor de leek) eenvoudig te begrijpen maar door de figuren iets uit te rekken ontstaat er een originaliteit in het werk die een driedimensionale replica van een veel voorkomend tafereel overstijgt.

- *Tio op het schoolplein van De Schakel door Ilja Walraven*

Het verhaal achter de olifant op het schoolplein van De Schakel toont de vergankelijkheid van kunst. Het oorspronkelijke beeld uit de 1%-regeling is verloren gegaan en daarna vervangen door een nieuw beeld van een olifant.

De olifant is op een kinderlijke wijze uitgebeeld met een groot rond lichaam en forse slurf. Een uitbeeldingswijze die aansluit bij de basisschool waar het beeld is geplaatst. Bijzonder aan het werk is de plaatsing van de olifant op een meerpaal waardoor het lijkt te verwijzen naar.

Het werk is van belang vanwege de verhaalwaarde, en de aansluiting bij de belevingswereld van de schoolgaande jeugd. Daarnaast beeldt het op esthetisch aantrekkelijke wijze één van de meest tot de verbeelding sprekende dieren uit.

De laatste categorie werken bestaat uit kunstwerken die betekenis hebben voor de geschiedenis van de school. De kunstwerken vertellen, zoals de hierboven beschreven werken, iets van de geschiedenis van de scholen of over initiatief dat vanuit de school is genomen. Ze zijn niet van nationaal of lokaal belang maar door de verhaalwaarde van het kunstwerk geven zij toch een kijkje in de omgang met kunst gedurende de 1%-regelingsperiode en geschiedenis van de school.

De Horizonhof van M.J. Parlevliet

Al langere tijd is er een trend gaande om schoolpleinen vrolijk aan te kleden middels muurschilderingen op (blinde)gevels. Veelvoorkomend zijn schilderingen in 'Dick Bruna achtige stijl' die spelende kinderen of landschappelijke motieven uitbeelden. Ook de schildering op een blinde muur die grenst aan het schoolplein van De Horizon valt in deze categorie. Vanuit de school kwam, aldus de gesproken docent, het verzoek om het schoolplein opnieuw vorm te geven en te voorzien van een leuke muurschildering om een aantal blinde muren te verzachten.

Inmiddels is één van de muurschilderingen inmiddels verdwenen om een aansluiting te maken met een nieuwe vleugel aan het schoolgebouw. Het overgebleven werk beeldt in Dick Bruna-stijl een Katwijkse zeemotief uit. Het werk valt op door de grootte maar is niet op bijzondere wijze gecomponeerd. De eenvoudige vormtaal met dik aangezette belijning spreekt niet van een grote originaliteit en is te omschrijven als een Dick Bruna kopie die is gesupersized.

Het werk is, gezien de veelvuldig (in Katwijk) voorkomende motieven, vaak gebruikte referentie en het gebrek aan originaliteit niet van bijzonder hoge waarde. Wel vormt het een goede illustratie van de omgang met schoolpleinen door schoolbesturen vanaf de late jaren '90 van de twintigste eeuw en sluit het werk aan bij de belevingswereld van de jongere kinderen die op het plein spelen.

- *Willem van Veen in de Willem van Veenschool*

Het reliëf van Willem van Veen in de school die zijn naam draagt is van alle aangetroffen kunstwerken het meest 'bescheiden.' De beperkte afmetingen en de enigszins weggedrongen plaats waar het kunstwerk is opgehangen zorgen ervoor dat het een kunstobject is waar gemakkelijk aan voorbij wordt gegaan.

Stilistisch is het opvallend dat het hoofd van Willem van Veen in haut-reliëf is uitgevoerd terwijl de aanzet van het lichaam van Willem van Veen in bas-reliëf is vervaardigd. Hierdoor wordt de blik automatisch naar het gezicht getrokken en fungeert het lichaam als een afsluiting van het werk.

Naast het stilistische verschil tussen het gezicht en lichaam van Willem van Veen is het opmerkelijk dat is gekozen voor het maken van een afbeelding van de voormalig schooldirecteur. Waar in de meeste scholen is gekozen voor het afbeelden van thema's uit de natuur, Katwijkse motieven of religieuze verhalen is dit het enige werk waarin een persoon die betrokken is bij de school is uitgebeeld. Willem van Veen is naamgever van de school, maar dat de keuze is gemaakt om juist hem uit te beelden is bijzonder te noemen.

Het kunstwerk heeft door de afbeelding een zeer grote verbondenheid met de school. Het werk is klassiek van opbouw maar technisch verfijnd. Het werk is, gezien de uitbeelding van een stukje geschiedenis van de school, van grote waarde voor de school maar is voor de gemeente Katwijk van minder waarde.

- *Grotesken in het Andreas College, locatie Pieter Groen*

Op een verborgen plaats binnen de HAVO/VWO afdeling van het Andreas College locatie Pieter Groen is een sierband opgenomen van donker bakkend keramisch materiaal. Opmerkelijk is dat er niet gekozen is om het werk te glazuren wat in alle andere gevallen van keramische kunst in Katwijk wel het geval is.

Het werk is van esthetisch matige kwaliteit en doet door de grote verscheidenheid in gezichten enigszins rommelig aan. Deze gezichten vormen echter ook een punt van kracht, geen enkel gezicht is hetzelfde waardoor er voor de aanschouwer steeds iets nieuws te zien valt. De verschillende gezichten lijken de veelzijdigheid aan leerlingen in een school uit te beelden hoewel het twijfelachtig is of de leerlingen op een dergelijke wijze uitgebeeld willen worden.

Bijzonder is de sterke integratie van het werk in de school. Het werk is tijdens de bouw in het metselwerk geïntegreerd. Hierdoor is het een fysiek onderdeel van het gebouw geworden. Jammer is hierbij dat er gekozen is voor een enigszins weggelegen plaats in het gebouw gekozen. Hierdoor wordt de beeldwaarde voor het gebouw verminderd.

Hoewel er aantekeningen geplaatst kunnen worden bij de kwaliteit van het werk, is het werk door zijn fysieke verbondenheid van het gebouw en als illustratie van wandkunst in de latere jaren zestig van waarde voor de school en, in mindere mate, voor Katwijk.

- *Muurschildering in de Groen van Prinstererschool*

De muurschildering in de Groen van Prinstererschool valt op door het vrolijke gebruik van natuurlijke, dicht bij elkaar liggende kleuren. Het werk een heldere vlak en lijnindeling die zorgt voor een rustige uitstraling.

Door het overschilderen is het oorspronkelijke werk verloren gegaan. Het werk dat nu zichtbaar is, is in materieel opzicht, een reproductie van het werk op de oorspronkelijke plaats en in oorspronkelijke kleuren. Niet duidelijk is de staat waarin het werk verkeerde toen het bij de laatste verbouwing werd ontdekt en welke techniek oorspronkelijk is gebruikt. Wel lijkt het idee (immateriële authenticiteit) van het kunstwerk door te leven in het nieuwe werk.

Gezien de aantasting van de materiele authenticiteit en het verlies van een belangrijk verhaaldeel (het verdwijnen achter behang of een stuclaag) is het werk niet langer van de oorspronkelijke kwaliteit. Het herstel is op esthetisch aantrekkelijke wijze gedaan met sprekende kleuren en een strakke afwerking. Door de verbouwing is de uitstraling van de centrale hal veranderd in een moderne ruimte. Ook de

overgeschilderde muurschildering ziet er 'als nieuw' uit waardoor de geschiedenis van de school als wederopbouw bouwwerk in deze ruimte is weggepoetst.

Het werk is door de aantasting van authenticiteit, het gebrek aan uniciteit van motief en onbekende kunstenaar niet van uitzonderlijke waarde. Voor de school hangt op een prominente plaats in een zithoekje in de centrale hal. In combinatie met het kunstwerk ontstaat een aantrekkelijke ruimte die binnen de school van een extra kwaliteit voorziet.

- *Tableau in de Oranje Nassauschool*

Het tableau in de Oranje Nassauschool van S.S. Winter is qua materiaal een opmerkelijk kunstwerk. De opbouw van het werk vanaf de ingang van de gang aan de oudbouwzijde richting de doorgang naar de docentenkamer geeft het werk een sterke richting. Toch doet het werk door de vele verschillende texturen en kleuren rommelig aan. Ook bouwt het werk na de deuropening niet af richting het nieuwbouw gedeelte aan het einde van de gang waardoor het vrij abrupt eindigt.

Hoewel het werk uniek is in materiaal en de manier waarmee met kleur wordt omgegaan is het werk van esthetisch lage waarde. De waarde van het werk is vooral voor de school, waar één van de docenten het werk heeft gemaakt.

- *Potloden in de tuin van de Duinschool locatie Otto Baron*

De potloden in de naast de ingang van de Duinschool locatie Otto Baron zijn bij de opening van een nieuwe vleugel geplaatst als markeerpunt voor de hoofdingang. Deze functie vervullen de potloden niet meer en het is discutabel of een slank kunstwerk deze functie op zich kon nemen.

Het werk is verkeerd in slechte staat. Schilderwerk is zwaar beschadigd, een potloodpunt is, waarschijnlijk door vandalisme, afgebroken en het lijkt alsof er na de plaatsing van het kunstwerk niet meer naar omgekeken. Het werk kan, wanneer meer naar de omgeving wordt omgekeken signaal waarde voor de school hebben. Daarnaast verteld het kunstwerk een verhaal over de uitbreiding van de school en over de omgang met kunst door bedrijven.

- *Meisje met Poes met Fred Tuynman aan de buitenzijde van Praktijkschool de Rijn*

Het "Meisje met Poes" van Fred Tuynman valt op door de bescheiden houding die het werk aanneemt ten opzichte van de omgeving. Het kleine beeldje schikt zich naar de omvang van het smalle plantsoen voor de school maar de relatie tussen het beeldje en de school is niet duidelijk.

Het werk is esthetisch van goede kwaliteit en door de zeer naturalistische uiterlijk uniek in de Katwijkse schoolkunst. Daarnaast is het zeer begrijpelijk, het is wat het uitbeeld. Toch is het voor de geen bijzonder object, motieven waarin kinderen met dieren worden uitgebeeld zijn redelijk veelvoorkomend en kunnen op tal van plekken gevonden worden. Daarnaast is het binnen het werk van Tuynman geen opmerkelijk object.

Kunst in Katwijkse schoolgebouwen

Katwijk aan den Rijn

- Intocht van Sint Willibrord, Pieter Geraedts, ca. h400 x b700 cm, Wandschildering, 1957, De Horizon
- Onbekend (Horizonhof), M.J. Parlevliet, onbekend, Wandschildering, 1997, De Horizon
- David en Bathsheba, Onbekend, Scraffito, h346 x b455 cm, 1962, Ds. Voetsiuschool
- Zonder Titel, Onbekend, Keramisch Mozaïek, onbekend, 1973, Otto Baronschool
- Sjalom, Ger van Iersel, Glas appliqué, h113 x b226cm, 1971, Sjaloomschool
- Speelplastic, Frank en Truus van der Veld, Beton, ca h90x b40x d250, 1975, Sjaloomschool
- De man aan het aambeeld, Jan Wolkers, Tufsteen, h198x b99x d94cm, 1960, Andreascollege Rijnmond
- Zonder Titel, Onbekend, Gemengde materialen, h396 x b400cm, 2005 Andreas College Rijnmond
- Ark van Noach, Nicolaas Wijnberg, Keramisch tegeltableau, afm. onbekend, 1963, Praktijkschool De Rijn
- Meisje met Poes, Fred Tuynman, Brons beeld, afmetingen onbekend, 1981, Praktijkschool De Rijn
- Willem van Veen, Onbekend, Brons, onbekend, 1965, Willem van Veenschool

Hoornes/Rijnsoever

- Onbekend (Paard), Onbekend, Keramisch sculptuur, h188 x b160 x d290 cm, 19??, Pieter Groen
- Onbekend (Grotesken), Onbekend, Keramisch tegeltableau, h17,5 x l562 cm, 19??, Pieter Groen
- Onbekend, Wim Jonker, Baksteen reliëf, h1,23 x l52,7 meter, 1971, SBO De Windvang

Katwijk aan Zee

- Reliëf, Gerard Brouwer, Brons, h80 x b80 x d12 cm, 1983, Gaspard de Colignyschool
- Onbekend, Onbekend, Vijfdelig glasmozaïek, verschillende grootte, 1959, De Kameleon
- Panorama Katwijk, Jaap Houwaart et al, Muurschildering, h277 x b524,5 1981, De Kameleon
- Onbekend, Onbekend, Betonreliëf, niet opgemeten, 1959, De Kameleon
- Onbekend, W.P., Muurschildering, h179,5 x b170cm, 1959, Groen van Prinstererschool

Rijnsburg

- Zonder Titel, S.S. Winter, hardboard tableau, h189,5 x l483,5 + l129cm, 1969, Oranje Nassauschool
- Onbekend (Planten), Onbekend, Tegelmozaïek, 33cm x verschillende lengte, 1966, Wellantcollege
- Onbekend (Sculptuur), Onbekend, RVS Sculptuur, h250 x l750cm, 1968, Visser 't Hooftlyceum
- Onbekend (Olifant), Onbekend, Brons, h142 x b90 x d110 cm, 2009, De Schakel
- Onbekend (Moeder en zoon), Onbekend, Brons, 1976, h155 x b54 x d78, De Wegwijzer

Locaties van de bezochte scholen met kunst²⁹

Katwijk aan den Rijn en Rijnsburg Noord

A:	Sjaloomschool	Katwijk aan den Rijn
B:	Ds. Voetsiuschool	Katwijk aan den Rijn
C:	Chr. Andreas College, locatie Rijnmond	Katwijk aan den Rijn
D:	R.K. Basischool de Horizon	Katwijk aan den Rijn
E:	Willem van Veenschool	Katwijk aan den Rijn
F:	Oranje Nassauschool	Rijnsburg
G:	Visser 't Hooftlyceum, locatie Rijnsburg	Rijnsburg
H:	Praktijkschool de Rijn	Katwijk aan den Rijn

²⁹ Kaartmateriaal is afkomstig van Google Maps (21-09-2011)

A: Gaspard de Collignyschool
B: Groen van Prinstererschool
C: De Kameleon

Katwijk aan Zee
Katwijk aan Zee
Katwijk aan Zee

- A: OBS De Krulder en SBO De Windvang Rijnsoever
- B: Prins Willem Alexanderschool Hoornes
- C: Andreas College, locatie Pieter Groen Hoornes
- D: Mr. J.L.L. van der Brugghenschool Hoornes

Katwijk aan den Rijn (Molenwijk) en Rijnsburg

- A: De Duinschool, locatie Otto Baron
- B: Wellantcollege
- C: Wilhelminaschool
- D: De Wegwijzer
- E: De Schakel

- Katwijk aan den Rijn
- Rijnsburg
- Rijnsburg
- Rijnsburg
- Rijnsburg